

T.C.

GİRESUN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEMEL EĞİTİM BÖLÜMÜ

SINIF EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**SINIF ÖĞRETMENİ ADAYLARININ MESLEKİ DEĞERLERİNİN ÇEŞİTLİ
DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ**

**INVESTIGATION OF PROFESSIONAL VALUES OF PRIMARY SCHOOL
STUDENT TEACHERS IN TERMS OF VARIOUS VARIABLES**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İsmet ERYILMAZ

GİRESUN, 2017

T.C.
GİRESUN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM BÖLÜMÜ
SINIF EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**SINIF ÖĞRETMENİ ADAYLARININ MESLEKİ DEĞERLERİNİN ÇEŞİTLİ
DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ**

**INVESTIGATION OF PROFESSIONAL VALUES OF PRIMARY SCHOOL
STUDENT TEACHERS IN TERMS OF VARIOUS VARIABLES**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İsmet ERYILMAZ

Danışman:
Prof. Dr. Ramazan SEVER

GİRESUN, 2017

JÜRİ ÜYELERİ ONAY SAYFASI

Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün/..... tarihli toplantısında oluşturulan jüri, Sosyal Bilimler Enstitüsü Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi İsmet ERYILMAZ'ın "Sınıf Öğretmenliği Adaylarının Mesleki Değerlerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi" başlıklı tezini incelemiş olup aday/..... tarihinde, saat..... 'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Aday çalışma, sınav sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Sınav Jürisi	Unvanı, Adı Soyadı	İmzası
Üye (Başkan)	Prof. Dr. Ünsal BEKDEMİR	
Üye	Prof. Dr. Ramazan SEVER	
Üye	Doç. Dr. Ayşegül ŞEYİHOĞLU	

ONAY

...../...../201...

Doç. Dr. Güven ÖZDEM

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Sınıf Öğretmenliği Adaylarının Mesleki Değerlerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi” adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

..../..../201..

İsmet ERYILMAZ

ÖNSÖZ

İnsanlar ilkel hayattan kurtulup birlikte yaşamaya başladığından beri ortak yaşam alanları oluşturmuş, ikili ilişkiler geliştirmiş, iş bölümü sağlanmış, siyasi, sosyal kimlikler oluşturmuş ve ortak değerler etrafında toplanmıştır. Ancak bu sayede topluma veya gruba ait olma hissiyatı edinebilmiştir. Kişi hangi topluma ait olursa olsun, hangi dini kabul ederse etsin, seçimlerinin gerektirdiği değerlere bağlı kalmak gereksinimindedir. Ancak bu şekilde toplumun bir üyesi haline gelebilmekte ve yaşamını sürdürebilmektedir. Kendi yaşam alanlarımızda farklı değer inançlarımız olsa da bizi biz yapan ortak değerler çatısı altında bulunmaktayız. Aksi takdirde ortak değerlere göre hareket edilmediği zaman, toplumdaki huzur kendini kaosa bırakmakta, seçimlerin yerini dikteler almakta, kısaca yaşanılmaz bir hale gelmektedir. Millî ve manevî değerlerin bu denli önemli olması, değerlerimizin hassaslaştığı bu günlerde daha da önemli hale gelmektedir. Bu bağlamda değerlerimizin bilinmesi ve gelecek şekillere en iyi şekilde aktarılması gerekmektedir. Burada da en önemli görev toplumun eğitimcileri olan, karanlığa ışık tutan öğretmenlere düşmektedir. Öğretmenler değerlerin taşıyıcısı ve gelecek kuşaklara aktarıcı görevindedir. Öğretmenler bu görev ve sorumluluk bilinci ile mesleklerini en iyi şekilde icra etmeli ve mesleki değerlerini göz önünde bulundurmalıdır. Bu araştırmada amaç, öğretmenlerin ve geleceğin öğretmenleri olan öğretmen adayların mesleki değerlerini incelemektir.

Çalışmanın gerçekleşmesinde ve çalışma dışındaki akademik hayatta bana desteklerini esirgemeyen, tecrübe ve bilgileri ile bana ışık tutan değerli hocam, tez danışmanım Prof. Dr. Ramazan SEVER'e en içten duygularıyla teşekkür ederim.

Yüksek lisans eğitimime başlamamda, beni cesaretlendiren ve inanma gücü veren, her zaman yanımda olduğunu hissettiren, desteklerini esirgemeyen Yrd. Doç. Dr. Fatmanur ÖZEN'e, araştırmada her zaman yanımda olan ve sıkıntılarımı paylaşan Büşra KAŞLIKÖSE'ye, araştırmada desteklerini esirgemeyen Prof. Dr. Ünsal BEKDEMİR, Doç. Dr. Ayşegül ŞEYİHOĞLU, Yrd. Doç. Dr. Banu Çiçek SEYHAN, Yrd. Doç. Dr. Nazım KURUCA, Doç. Dr. Hasan Hüseyin AKSU ve eğitim fakültemizin saygıdeğer tüm hocalarına teşekkürü bir borç bilirim.

Yaşamımın her anında yanımda olan, benden desteğini esirgemeyen, sevgili babam Ünal ERYILMAZ'a, okuma azmimi ve hevesimi veren, düştüğümde kalkmasını öğreten, beni ben yapan sevgili annem Nazife ERYILMAZ'a, ailemin geri diğer fertleri Esmeray KARGI'ya, Ebru DEMİRBAŞ'a ve Batuhan ERYILMAZ'a sonsuz teşekkür ederim.

Bu tez Bilimsel Araştırma Projeleri(BAP) Komisyonu tarafından EĞT-BAP-C-200515-03 proje numarası ile desteklenmiştir.

İsmet ERYILMAZ

ÖZET

Değişen yaşam şartları, gelişen teknoloji, yenilenen toplumlar beraberinde birçok etkileşim meydana getirmektedir. Bilgi hızla çoğalırken toplumun mesleki değer sistemi de bu değişim ve süreklilikten etkilenmektedir. Hemen her meslek grubunda olduğu gibi öğretmenlerin de iş ve çalışma ortamlarında mesleki değerler oldukça önemlidir. Her yönüyle değişen ve gelişen yaşam ve çalışma ortamlarında mesleki değer konusu daha da bir önem arz etmektedir. Bilginin, değerlerin aktarılmasında en önemli paya sahip olan öğretmenlerin de kuşkusuz mesleki değerleri oldukça önemlidir. Öğretmen adaylarının yetiştirilmesinde, en güçlü mesleki değer kazanımlarına sahip öğretmenler olarak mesleğe başlamaları hedeflenmelidir. Bu minvalde çalışmada sınıf öğretmeni adaylarının mesleki değerlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada, aynı olguya ilişkin nicel ve nitel yöntemlerin bir arada kullanıldığı karma desen benimsenmiştir. Araştırmada nicel veriler, Giresun Üniversitesi sınıf öğretmenliği programına devam eden 4. sınıf öğretmen adayları oluşturmaktadır. Nitel veriler ise, Giresun merkez ilçesindeki 2016-2017 eğitim-öğretim yılında ilkokullarda görev yapan ve staj öğrencisi bulunan 29 sınıf öğretmeninden toplanmıştır. Araştırmada nicel verileri toplamak amacıyla Tunca (2012) tarafından geliştirilen “Öğretmenlik Mesleki Değerler Ölçeği”(ÖMDÖ) kullanılmıştır. Nitel verileri ise, araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak toplanılmıştır. ÖMDÖ'nün yapı geçerliliğini belirlemek amacıyla açımlayıcı faktör analizinden yararlanılmıştır. Nicel verilerin analizinde frekans, yüzde, bağımsız gruplar için t-testi ve tek yönlü varyans analizi; nitel verilerin analizinde ise içerik analiz yöntemi kullanılmıştır.

Sınıf öğretmeni adayları, ÖMDÖ'nün sonuçlarına göre mesleki değerlere sahip olma konusunda kendilerini yüksek düzeyde mesleki değerlere sahip olarak algıladıkları belirlenmiştir. Bununla birlikte öğretmen adaylarının, cinsiyet, yaş, üniversite tercih sırası, üye olunan öğrenci topluluğu, öğretmen olmayı isteme, mesleki değerlerle ilgili yayın takip etme ve okuduğu kitap türüne ilişkin görüşlerinde anlamlı farklılık bulunamamıştır. Araştırmanın nitel sonuçlarına ilişkin veriler incelendiğinde öğretmenlerin mesleki değerleri; Öğretmen olma özellikleri,

sevgi, donanım, tarafsızlık, dış görünüş olarak algıladığı belirlenmiştir. Öğretmenler mesleki değerlere etki eden unsurların öğretmen, çevre, aile, öğrenci, yönetim, maliyet olduğunu bildirmişlerdir. Öğrencilere mesleki değerleri kazandırmada üzerlerine düşen görevleri “örnek olmalı(rol model olmalı)”, “yönlendirmeli(rehber olmalı)”, “öğretici olmalı”, “motive etmeli”, “sorumluluk vermeli”, “uygun ortamı hazırlamalı”, paylaşımda bulunmalıdır. Öğretmen adaylarının mesleki değerlere sahip olma ve uyma durumu ise, araştırmaya katılanlarca yetersiz bulunmuştur.

Araştırma sonuçlarından yola çıkılarak mesleki değerlerin kazandırılmasına ilişkin hizmet içi eğitimlerin verilmesi, mesleki değerlere etki eden unsurlara iyileştirilme yapılması, hizmet öncesi eğitimde mesleki değerlere ilişkin çalışmalar yapılması önerilmiştir.

Anahtar kelimeler: Sınıf öğretmenliği, değer, mesleki değer, öğretmen adayı, öğretmen, mesleki değer kazandırma.

ABSTRACT

Changing living conditions, developing technology, renewed societies bring together many interactions. As knowledge rapidly grows, the professional value system of society is also affected by this change and continuity. Just as it is in every profession group, professional values are very important in teachers' working and working environments. Professional value is more important in life and work environments that change and develop in every direction. Teachers who have the most important share in the transfer of value of knowledge are without doubt very important professional values. In the training of teacher candidates, it is aimed to start the profession as teachers with the strongest professional value gains. It is aimed to examine the professional values of classroom teacher candidates in terms of various variables in this study. The study was carried out with the Mixed Method, where quantitative and qualitative methods related to the same subject were used together. The data collection group that the quantitative data is collected constitutes 4th grade teacher candidates who continue Giresun University classroom teacher programme. The qualitative study group is composed of 29 class teachers who have internship students working in primary schools during 2016-2017 educational year in Giresun central province. The "Teacher Professional Values Scale" developed by Tunca (2012) was used to collect quantitative data in the research. The semi-structured interview form prepared by the researcher was used to obtain qualitative data. An exploratory factor analysis was used to determine the construct validity of the ÖMDÖ. Frequency, percentage, t-test and one-way ANOVA for independent groups in the analysis of quantitative data; Content analysis method was used in the analysis of qualitative data.

It has been determined that classroom teacher candidates perceive themselves as having professional values at a high level in terms of having occupational values according to the results of the ÖMDÖ. Nevertheless, there were no significant differences in the opinions of prospective teachers regarding gender, age, university preference order, student community, requesting to be a teacher, following a publication about professional values and reading the book. When the data on the qualitative results of the research are examined, the professional values of the

teachers; It has been determined that the characteristics of being a teacher are perceived as love, equality, impartiality and external appearance. Teachers, teachers, environment, family, students, management, cost, factors affecting professional values; They have stated that they should be role models, directing (guiding), being instructive, motivating, giving responsibility, preparing the appropriate environment and sharing. Teacher candidates think that they are inadequate in the opinion that they have professional values and that they comply with them.

Proposals such as providing in-service seminars on vocational values by getting out of the research results, making improvements to the elements affecting professional values, and suggesting that there are studies related to professional values in pre-service education.

Key Words: Classroom teachers, value, professional values, undergraduate student, teacher, going professional values.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	I
ÖZET.....	III
ABSTRACT	V
KISALTMALAR LİSTESİ.....	X
TABLolar LİSTESİ.....	XI
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.1.1. Alt Problemler	3
1.2. Araştırmanın Amacı.....	3
1.3. Araştırmanın Önemi	3
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	4
1.5. Araştırmanın Varsayımları	5
1.6. Tanımlar ve Kısaltmalar.....	5
2. KURAMSAL ÇERÇEVE.....	6
2.1 Değer Kavramı	6
2.2. Değerlerin Oluşumu	7
2.3. Değerlerin Sınıflandırılması	10
2.4. Değerlerin İşlevi.....	20
2.5. Değer Kavramı İle İlgili Diğer Kavramlar	22
2.5.1. Değer ve İnanç.....	22
2.5.2. Değer ve Tutum.....	23
2.5.3. Değer ve Norm	24
2.5.4. Değer ve İhtiyaç	25
2.5.5. Değer, Etik ve Ahlak.....	25

2.5.6. Değer ve İlgisi.....	26
2.6. Eğitim ve Değerler	26
2.7. Öğretmen, Öğretmenlik Mesleği ve Değer	28
3. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	31
3.1. Konu İle İlgili Olarak Yapılan Ulusal Araştırmalar	31
3.2. Konu İle İlgili Yapılan Uluslararası Araştırmalar	44
4. YÖNTEM.....	49
4.1. Araştırmanın Modeli.....	49
4.2. Çalışma Gurubu	49
4.3. Veri Toplama Araçları.....	50
4.3.1. Nicel Veri Toplama Aracı.....	50
4.3.2. Görüşme Formu	51
4.3.3 Verilerin Toplanması.....	52
4.4. Faktör Analizi ve Normalliğin Konrtölü.....	52
4.4.1. ÖMDÖ'nün Faktör Analizin Yapılması ve Yapı Geçerliliği	52
4.4.2. ÖMDÖ'nin Güvenirlik Çalışmasının Yapılması	55
4.4.3. ÖMDÖ'de Normalliğin Kontrolü.....	56
4.4.4. Öğretmenlerin Sahip Olmaları Gereken Mesleki Değerler Ölçeği Analizi Ve Güvenirlik Katsayısı	57
4.5. Verilerin Analizi	58
4.5.1. Nicel verilerin analizi.....	58
4.5.2. Nitel Verilerin Analizi	59
5. BULGULAR	60
1. Araştırmanın Nicel Bölümü İle İlgili Bulgular	60
1.1. Öğretmen Adaylarının Kişisel Bilgileri	60
1.2. Öğretmenlik Mesleki Değerler Ölçeği (ÖMDÖ) İle İlgili Bulgular	63
1.3. Sınıf Öğretmenlerinin Sahip Olmaları Gereken Değerlerle İlgili Bulgular	69

2. Araştırmanın Nitel Bölümü İle İlgili Bulgular	75
2.1. Öğretmenlerin Kişisel Bilgileri	75
2.2. Öğretmen Görüşmelerinden Elde Edilen Bulgular	77
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	92
6.1. Sonuç.....	92
6.1.1. Nicel Bölüm İle İlgili Sonuç	92
6.1.2. Nitel Bölüm İle İlgili Sonuçlar	94
6.2. Öneriler	97
KAYNAKÇA	99
EKLER.....	116
EK-1 Sınıf Öğretmeni Adaylarının Mesleki Değerlerini Belirleme Anketi ..	116
EK-2 Sınıf Öğretmeni Adaylarının Mesleki Değerlere Sahip Olma Durumu Hakkındaki Öğretmen Görüşleri.....	119
EK-3 İzin Yazıları	122
EK-4 Bilimsel Araştırma Projeleri.....	124
EK-5 Öz Geçmiş	125

KISALTMALAR LİSTESİ

ÖMDÖ	: Öğretmenlik Mesleki Değerler Ölçeği
ÖGF	: Öğretmen Görüşme Formu
ÖE	: Öğretmen erkek
ÖK	: Öğretmen kadın
F	: Varyans değeri
KMO	: Kaiser-Meyer-Olkin
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
n	: Birey sayısı
p	: Farkın anlamlılık düzeyi
t	: t-testi değeri
AFA	: Açımlayıcı faktör analizi
Akt	: Aktaran
Çev.	: Çeviren
Ed	: Editör
TDK	: Türk Dil Kurumu
vd.	: ve diğerleri
Yay.	: Yayınevi

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Spranger (1928)'e Göre Değerlerin Sınıflandırılması.....	12
Tablo 2: M. Rokeach'ın Değer Sınıflaması (1973).....	13
Tablo 3: Schwartz'a Göre Değerlerin Sınıflaması.....	14
Tablo 4: Nelson Değerler Sınıflandırması	16
Tablo 5: Kahle Değer Sınıflandırması (LOV)	16
Tablo 6: Robbins'e Göre Değerler	18
Tablo 7: ÖMDÖ'nün KMO and Bartlett's Testi sonuçları.....	52
Tablo 8: Faktör Analizi Sonrası Maddelerin Faktör Yüklerinin Dağılımı.....	54
Tablo 9: ÖMDÖ Normallik Testi Sonuçları.....	57
Tablo 10: Öğretmenlerin Sahip Olmaları Gereken Mesleki Değerler Ölçeği Cronbach Alpha katsayısı.....	58
Tablo 11: Öğretmen Adaylarının Cinsiyete Göre Dağılımı.....	60
Tablo 12: Öğretmen Adaylarının Yaşlara Göre Dağılımları.....	61
Tablo 13: Öğretmen Adaylarının Tercih Sıralarına Göre Dağılımı.....	61
Tablo 14: Öğretmen Adaylarının Üye Oldukları Öğrenci Topluluğu.....	62
Tablo 15: Öğretmen Adaylarının Öğretmen Olmayı İsteyip-İstememe Durumları...62	
Tablo 16: Öğretmen Adaylarının Takip Ettikleri Kitap Türü.....	62
Tablo 17: Mesleki Değerlerle İlgili Takip Edilen Yayın Olup Olmama Durumu.....63	
Tablo 18: Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öğretmenlik Mesleki Değerler Ölçeğine İlişkin Görüşleri.....	63
Tablo 19: Cinsiyet Değişkenine Göre Sınıf Öğretmeni Adaylarının	

Öğretmenlik Mesleki Değerler Ölçeğine İlişkin Görüşleri	65
Tablo 20: Tercih Değişkenine Göre Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öğretmenlik Mesleki Değerler Ölçeğine İlişkin Görüşleri.....	66
Tablo 21: Yaş Değişkenine Göre Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öğretmenlik Mesleki Değerler Ölçeğine İlişkin Görüşleri.....	66
Tablo 22: Üye Olunan Öğrenci Topluluğu Değişkenine Göre Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öğretmenlik Mesleki Değerler Ölçeğine İlişkin Görüşleri.....	67
Tablo 23: Öğretmen Olmayı İsteme Durumuna Göre Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öğretmenlik Mesleki Değerler Ölçeğine İlişkin Görüşleri.....	68
Tablo 24: Mesleki Değerlerle İlgili Yayın Takibine Göre Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öğretmenlik Mesleki Değerler Ölçeğine İlişkin Görüşleri.....	69
Tablo 25: Öğretmen Adaylarının Öğretmenlerin Sahip Olmaları Gereken Değerlere verdiği yanıtlar.....	70
Tablo 26: Cinsiyet Değişkenine Göre Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öğretmenlerin Sahip Olmaları Gereken Değerlere İlişkin Görüşleri.....	71
Tablo 27: Yaş Değişkenine Göre Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öğretmenlerin Sahip Olmaları Gereken Değerlere İlişkin Görüşleri.....	72
Tablo 28: Üye Olunan Öğrenci Topluluğu Değişkenine Göre Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öğretmenlerin Sahip Olmaları Gereken Değerlere İlişkin Görüşleri.....	72
Tablo 29: Bölüm Tercihi Değişkenine Göre Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öğretmenlerin Sahip Olmaları Gereken Değerlere İlişkin Görüşleri.....	73
Tablo 30: Öğretmenlik Yapmaya İstekli Olma Değişkenine Göre Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öğretmenlerin Sahip Olmaları Gereken Değerlere İlişkin Görüşleri...	73

Tablo 31: Mesleki Değerlerle İlgili Yayınları Takip Etme Değişkenine Göre Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öğretmenlerin Sahip Olmaları Gereken Değerlere İlişkin Görüşleri.....	74
Tablo 32: Yarı Yapılandırılmış Görüşme Yapılan Sınıf Öğretmenlerine Yönelik Olgusal Veriler.....	75
Tablo 33: Mesleki Değer Kavramına İlişkin Sınıf Öğretmeni Görüşleri.....	77
Tablo 34: Öğretmenlerin Mesleki Değerlerinde Etkili Olan Unsurlara İlişkin Öğretmen Görüşleri.....	79
Tablo 35: Öğretmenlerin Mesleki Değerlere Uymasına İlişkin Öğretmen Görüşleri.....	82
Tablo 36: Öğrencilerin(Stajyerlerin) Mesleki Değerleri Kazanmasında Öğretmenlere Düşen Görevlere İlişkin Öğretmen Görüşleri.....	84
Tablo 37: Öğrencilerin(Stajyerlerin) Mesleki Değerlere Sahip Olma Yeterliliği Hakkında Öğretmen Görüşleri.....	87
Tablo 38: Öğretmen Adaylarının Mesleki Değerlere Göre Hareket Etmesi Hakkında Öğretmen Görüşleri ve Nedenleri.....	89

1. GİRİŞ

Bu bölümde öğretmenlik mesleki değerlerinden yola çıkılarak araştırmanın amacı, önemi, sınırlılıkları, araştırmaya ait varsayımları ve tezde geçen tanımlara yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Eğitim gün geçtikçe gelişmekte ve etki alanını artırmaktadır. Bilgi çağı, bilgi toplumu da denilen bu süreç bir taraftan kendini yapılandırırken, diğer taraftan da yığılarak devam etmektedir. Eğitim nasıl yapılandırılacağı, öğretimin nasıl yapılacağı, buna paralel olarak da eğitim-öğretim görevini üstlenecek öğretmenlerin hangi yeterliliklerle donatılacağı konusunda araştırmalar yapılmış, kuramlar ortaya konmuştur. Sonuçta eğitim sistemi kendini oluşturan tüm unsurları ile yenileme ve değişim sürecine girmiştir (Topçu, 2009). Eğitimin bu süreçteki rolü, derinlerde kökleşmiş değerlerin ve beklentilerin etki ettiği gündelik hayat ile hayatın değişen gerçekliği arasında bağın kurmaktır (Fidecioğlu, & Fidan, 2010). Eğitim; insan davranışında bilişsel (bilgi), psikomotor (beceri), duyuşsal(anlayış, tavır, karakter), alanlarda kişilik niteliklerini geliştirmek amacı ile yürütülen planlı-programlı etkileşim sürecidir (Yıldırım, 1999). Bu durum eğitimin hayat boyu ve sürekli yapılması gerekliliğini ortaya çıkarır (Çalık ve Sezgin, 2005). Eğitim sisteminin içerisinde bulunan elemanları da kendini bir şekilde yenilemek ve bu değişime ayak uydurmak zorunda kalmaktadır. Bunlardan birisi öğretmen, bir diğeri de toplumun oluşturduğu değer sistemidir.

Değerlerin insanlığın ilk zamanlarından beri olagelmiş, insanları ve toplumları birbirine bağlayan soyut güçtür. Kişilerin ve toplumun ortak hareket etmesini sağlayan bu güç, insanlık devam ettiği sürece kendini koruyacak ve yenileyecektir. Fakat hızlı kültürlenme süreci, teknolojinin iletişimi hızlandırması, dünyanın hızlı bir değişim içinde olması değeri de hızlı bir yapılanma içine sürüklemiştir. Kendisine, toplumuna yabancı bir neslin yetişmesi, kişinin kendini ait hissedememesi gibi nedenlerin getirmiş olduğu olumsuz sonuçlar değerlerin ve bu değerlerin eğitimini gerekli kılmaktadır (Başçı, 2012). Topumdaki suç oranlarının artması, kimlik bunalımı, iş doyumunun azalması, intihar, boşanma, uyuşturucu

kullanımı, katliamlar vb nedenlerin etkisine paralel olarak değerler ve değer eğitimi önem kazanmaktadır (Aladağ, 2009). Ayrıca çıkar çatışmasının son derece yüksek olduğu günümüzde toplumların veya insanların ortak etki karşısında bir arada durabilmeleri sağlayan değerlerin değerini bir kat daha artırmaktadır.

Öğretmenlik her toplumda görev ve sorumluluklarıyla önemli bir meslektir. Yeni bir toplumun oluşmasında veya toplumun yapılanmasında hem öğretmene önemli bir rol verilmiş hem de onun toplum içindeki statüsü tanımlanmıştır (Semerci, Demiralp, Koç, & Kerimgil, 2009). Süre gelen değişim ve yapılanmada değerlerin aktarılması ve anlaşılması için de öğrencilerin kılavuzları olan öğretmenlere büyük görev düşmektedir. Fakat değer soyut bir kavram olması ve doğrudan öğretilememesi birtakım zorlukları beraberinde getirmektedir. Öğretmenler bilişsel becerinin yanında, müfredatta yeterince önem verilemeyen, duyuşsal alan davranışlarını büyük ölçüde okulun ve milli eğitimin ön görüsünü yansıtan genel amaçlar içerisinde aktarmaya çalışmaktadır (Tunca, 2012). Öğretmen bulunduğu ve görev yaptığı bölgede sadece öğretmen olarak değil, yol gösterici, danışman, uzlaştırıcı, bir araya toplayan, örnek kişiliktir. Öğretmen bu rolleri ile sadece sınıfındaki ve okulundaki çocukların değil, o toplumun öğretmenidir. Bu yüzden mesleğinin gerektirmiş olduğu değerleri bilmeli ve bu değerlere uygun bir şekilde hareket etmelidir.

Mesleki değerler görevini ifa eden öğretmenleri değil, geleceğin öğretmenleri olacakları da ilgilendirmektedir. Geleceğin öğreticisi olacak bu bireylerin, benimsemiş oldukları mesleki değerler ile eğitim, kendini yenileyebilecek ve olası sorunlara çözüm üretebilecektir. Bu bağlamda araştırma kapsamında sınıf öğretmeni adaylarının mesleki değerleri belirlenmeye çalışılmıştır. Mesleki değerlere etki eden değişkenlerin etkisi incelemiş ve sonuçlar ortaya konmuştur.

Araştırmada, sınıf öğretmeni adaylarının mesleki değerleri ortaya koymak ve incelemek amacıyla, nicel ve nitel araştırma yöntemlerinden yararlanılmıştır.

1.1.1. Alt Problemler

Araştırma kapsamında aşağıdaki sorunlara yanıt aranmıştır.

- Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleki değerler ölçeğine ilişkin görüşleri nelerdir?
- Sınıf öğretmeni adaylarının değerleri, değişkenler (cinsiyet, yaş, okuduğu bölümü tercih sırası, üye olduğu öğrenci topluluğu, öğretmenlik mesleğini isteme durumu, mesleki değerlerle ilgili yayınları takip etme durumu) etkisi altında görüşleri arasında fark var mıdır?
- Sınıf öğretmeni adaylarının, öğretmenlerin sahip olması gereken değerlere ilişkin görüşleri nelerdir?
- Sınıf öğretmenlerinin mesleki değerler hakkındaki görüşleri nelerdir?
- Sınıf öğretmenlerinin meslektaşlarının mesleki değerlere durumuna ilişkin görüşleri nelerdir?
- Sınıf öğretmenlerinin öğretmen adaylarına mesleki değerleri kazandırmadaki görevlerine ilişkin görüşleri nelerdir?
- Sınıf öğretmenlerinin öğretmenlik uygulamasına devam eden sınıf öğretmeni adayların mesleki değerleri benimseme durumları hakkındaki görüşleri nelerdir?

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırma ile sınıf öğretmeni adaylarının mesleki değerleri belirlenmeye çalışılmış ve bu değerlerin değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığı belirlenmesi amaçlanmıştır.

1.3. Araştırmanın Önemi

İnsanoğlu var olduğu sürece topluluk halinde yaşamaya muhtaçtır. Çünkü insan, sosyal bir canlıdır. Maslow'a göre de bu ihtiyaçlar hiyerarşisinde, ait olma ile üçüncü basamakta yer almaktadır. Birey yaşadığı topluma ait olmak zorundadır. Bu da bir takım değerleri benimsemek ve buna göre hareket etmesi gerekmektedir. Aksi durumda toplumdaki huzur yerini kaotik bir duruma bırakacaktır. Eğitim programları da buradan yola çıkarak, toplumsal sorunların ve çatışmanın arttığı günümüzde

öğrencilere ahlaki bakımdan sorumluluk ve onay gören davranış özelliklerini edindirme amacındadır (Welton ve Malan, 1999). Eğitim programının bu amacını uygulayacak, hayata geçirecek olanlarda şüphesiz öğretmenlerdir. Öğretmen onay gören davranış edindirme süreci öncelikle mesleğinin sorumluluklarına ve değerlerine dayanmaktadır. Belirli mesleki değerlerden yoksun bir öğretmenin öğrencilerine örnek olması beklenemez.

Bu çalışma eğitim sisteminde öğrencilerinin bilgi temellerini atan geleceğin öğretmenleri olan sınıf öğretmeni adaylarının mesleki değerlerine öğretmen, öğretmen adayı çerçevesinde incelemesi açısından önem taşımaktadır.

Araştırmanın bir diğer önemi de, alan yazındaki çalışmalar öğretmenlere yönelmiştir. Fakat öğretmen olunmadan önce belirli bir eğitimden geçilmektedir. Eğer ki öğretmen adayı bu eğitim sürecinde belirli mesleki değerleri edinmemişse ileride bunları benimsemesi çok zor olacaktır. Bu bağlamda öğretmen adaylarını çalışması bakımından önemlidir.

Araştırma öğretmen adaylarının sahip olması gereken değerleri alanda çalışan uzman öğretmenler tarafından değerlendiren ilk çalışma olması açısından önemlidir. Öğrenen görüşlerine göre elde edilen bulgular ışığında, eğitim programı düzenleyicilerine, öğretmen eğitimcilerine, sınıf öğretmeni adaylarına görüş ve fikirler kazandırması açısından önemlidir.

Öğretmen adaylarının sahip oldukları değerlerin belirlenmesi, geleceğin öğretmenlerin seçimi, eğitilmesi ve değerlendirilmesi, kaynakların daha verimli kullanılması, sağlıklı bir okul atmosferi ve kültürü oluşturulması ve mesleki değerlerin etkili kılınmasında oldukça önemli bir yere sahiptir.

Araştırma ender bir çalışma olması bakımından yeni doğacak fikir ve çalışmalara ışık tutması açısından, literatürdeki ilgili çalışmalara değinmesi açısından, öncü olması beklenmektedir.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Bu araştırma 2016-2017 döneminde toplanan veriler ile sınırlıdır.

2. Sınıf öğretmeni adaylarının mesleki değerlere ilişkin görüşleri çerçevesinde sınırlıdır.
3. Giresun Üniversitesindeki sınıf öğretmenliği bölümüne devam eden öğrencilerin görüşlerine dayanmaktadır.
4. Konu ile ilgili ulaşılan yerli ve yabancı kaynakların tamamına ulaşılamamıştır.
5. Araştırmada elde edilen verilerin analizi, kullanılan belirli istatistiksel yöntemlere göre yapılması ile sınırlıdır.
6. Veri toplamak için kullanılan ölçme aracında yer alan ifadelere ve yarı yapılandırılmış görüşme formundaki sorulara sınıf öğretmeni adaylarının ve öğretmenlerin verdiği yanıtlar ile sınırlıdır.

1.5. Araştırmanın Varsayımları

1. Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının veri toplama aracına kendi görüşlerini yansız, samimi ve özverili bir şekilde cevapladıkları,
2. Araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşme formunu yansız, samimi ve özverili bir şekilde cevapladıkları
3. Ölçme aracı ile elde edilen verilerin gerçeği yansıttığı,
4. Örneklemi oluşturan sınıf öğretmenliği öğrencilerinin evreni temsil ettiği,
5. Araştırma için yapılan yerli ve yabancı literatür taramasının yeterli olduğu,

1.6. Tanımlar ve Kısaltmalar

Değer: Bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü (TDK). Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet (TDK).

Meslek: Belli bir eğitim ile kazanılan sistemli bilgi ve becerilere dayalı, insanlara yararlı mal üretmek, hizmet vermek ve karşılığında para kazanmak için yapılan, kuralları belirlenmiş iş (TDK).

Mesleki değer: İnsanlar ömürlerinin yaklaşık üçte birini kapsayan mesleki faaliyetlerden doyum alır/bekler ve meslek faaliyetlerinin sonunda alınan/beklenen doyum genellikle “ meslek değeri” olarak adlandırılır (MEB).

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde değer ve mesleki değerler ile ilgili kavramlar açıklanarak bu kavramla bağlantılı olan konular üzerinde durulmuştur.

2.1 Değer Kavramı

Değer kavramı Latince “kıymetli olmak” ya da “güçlü olmak” anlamlarına gelen “valere” kökünden türetilmiştir (Bilgin, 1995). İlk olarak değerler felsefi kavramlar olarak ortaya çıkmış ve erdemli yaşam, ahlak gibi soyut kavramlar ile ilişkilendirilirken, daha sonra Allport, Vernon ve Lindzey gibi sosyal bilimciler değer kavramını oy vermek, film izlemek, gazete okumak gibi sıradan faaliyetlerle birleştirerek ona somut, dünyevi bir anlam yüklemişlerdir (Şahin, 2010).

Değer kavramındaki bu değişikliklerin temel nedeni Rokeach’ın yaptığı çalışmalar gösterilebilir. Rokeach’a göre değer: Bireysel ya da sosyal bakımdan belirli bir davranış biçiminin veya var olma amacının, buna tam tersi bir davranış biçimi ya da yaşam amacına tercih edildiği kalıcı bir inançtır (Debats ve Bartel, 2005). Diğer bir deyişle, değer bir tercihtir. Birey bulunduğu duruma göre yapmış olduğu tercihler onun değerlerini oluşturmaktadır. Dilmaç (2007) ise değeri, belirli bir durumu diğerine tercih etme eğilimi olarak tanımlamaktadır.

TDK’ya göre değer; “Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılıktır”. İkinci bir tanım da ise değer; “Bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü” olarak açıklanmaktadır.

Değer, bir sosyal grup veya toplumun kendi varlık, birlik, işleyiş ve devamını sağlamak ve sürdürmek için üyelerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli oldukları kabul edilen ortak düşünce, amaç, temel ahlaki ilke ya da inançlardır (Sosyalbilgiler, 2015).

Değer: bir toplum, bir inanç ve ideoloji içinde veya insanlar arasında kabul görmüş benimsenmiş ve yaşatılmakta olan, toplumsal, insani, ideolojik ve ilahi kaynaklı her türlü duyuş, düşünüş, davranış, kural ve kıymetlerdir (Çelikkaya, 1996).

Tezcan’a (2011) göre değer, en değer yüklü sosyolojik kavramdır. Sosyoloji bilimi değerlerin oluşum aşaması, etkileri, yerine getirdiği işlevler ve bunların

doğurduğu sonuçlarla yakından ilgilidir. Sosyolojik açıdan farklı bir tanımda ise değerler, kendimiz ve diğer insanlara dair düşünce ve yargılarımızın genel ölçütlerini oluşturur (Arslan, 2013). Toplumların ortak değer yargıları kendine ait ortak çerçeve kapsamında olsa da çok büyük bir alanı kapsamaktadır. Bu da sosyolojinin değer çalışmalarının sınırlarının ne denli geniş olduğunu göstermektedir.

Değer kavramı kapsamı kadar geniş bir tanıma sahiptir. Bu yüzden değer kavramını şu şekilde özetlenebilir: Değer davranışa yön veren standartlar, ölçütler, tercihler, inançlar, bilişsel temsiller, güdüler, kültürel öğeler, alışkanlıklar, toplumsal davranış kalıpları ve doğru-yanlış rehberidir (Tunca, 2013).

Başçı'ya (2012) göre değerın bilişsel, duyuşsal ve psikomotor olmak üzere üç boyutu vardır. Bilişsel boyut, değerin farkına varma ve kullanım alanını bilme ile ilgilidir. Duyuşsal boyut, iyi-kötü gibi olumlu ve olumsuz yargıları ve duyguları içerir iken, psikomotor boyut davranışı harekete geçirmesini ve yön vermesini kapsamaktadır. Değerler bu üç boyutun harmanlanması ile kendini ortaya çıkarır. Kişi davranışta bulunabilmesi için, önce bilişsel olarak davranışı öğrenmesi, duyuşsal olarak bu davranışı yapabilmeye hazır hale gelmesi ve psikomotor becerilerinin davranışa elverişli olması gerekmektedir. Bu süreçteki zincirleme hareketlerin, düşüncelerin bir araya gelerek davranışı oluşturması kişinin o davranışa nasıl bir değer atfettiğini de ortaya çıkarmaktadır.

2.2. Değerlerin Oluşumu

Bireyler toplulukları bu topluluklarda toplumları oluşturmaktadır. Her bireyin kendine özgü doğru ya da yanlış olarak nitelendirdiği bir takım davranışlar vardır. Kişi bu kanaatleri doğrultusunda, yapacağı davranışlara yön vermektedir. Bu o kişinin değer yargılarını oluşturmaktadır. Bunun yanında değerler, bireylerin neyi önemli gördüklerini tanımlayarak istekleri, tercihleri, arzu edilen ve edilmeyen durumları gösterir (Erdem, 2003). Fakat birey davranışlarını sadece kendi değer yargılarına göre şekillendiremez. İçinde bulunduğu toplumun değerleri ile kendi değer yargılarının da örtüşmesi ve davranışlarının bu doğrultuda oluşturması gerekmektedir. Bu nedenler bireyde var olan değerler sistemini, bir anda değil gelişimsel bir süreç içinde etkileşimle ortaya çıkmaktadır (Erden ve Akman, 2002).

Değer sistemli olarak ilerlemektedir. Zamanın ilerlemesine, teknolojinin yenilenmesine, hayat standartlarının değişmesine bağlı olarak değer kendini sürekli yeni oluşumlarla desteklemektedir. Değer, tercih edilebilir davranış tarzı veya var oluşun son durumu ile ilgili inançların sürekli bir oluşumdur, hiyerarşiktir ve zaman içinde kalıcı olmaktadır (Rokeach, 1973). Kişi bu kalıcı değişime ayak uydurarak tercih ettiği değer yargılarını değiştirebilmektedir. Ya da kişi bu değer sistemindeki değişime uyum sağlamakta ve zaman içinde farkında olmadan birçok değişim yaşamaktadır. Birey bu süreçte kendi değerlerini oluşturmakta ve bireylerdeki değer yargılarının oluşması ile de toplumun değerleri oluşmaktadır. Değerleri oluşturma süreci ahlak gelişimi konu alanı içerisinde yer almaktadır (Tunca, 2012). Ahlak gelişimi, kişiliğin toplumsal değer yargılarını edinerek içinde bulunduğu çevreye uyum sağlaması, bunun sonucunda da kendi öznel değer yargılarını oluşturmasını amaçlamaktadır (Özden, 2013).

Değer oluşturma sürecini konu alan ahlak gelişimine ilişkin farklı kuramlar ortaya konmuştur. Psikanaliz ahlak gelişiminin temelinde, id, ego, süperego kavramları vardır. İd psişik enerjinin ve ilkel güdülerin kaynağını temsil eder. Ego daha sonra gelişen ve id'in amaçlarına ulaşmasına yardımcı olur. Süperego ise, kişiliğin en son gelişen yapısıdır ve toplumsal norm ve davranış standartlarının içselleştirilmesini temsil eder (İnanç ve Yerlikaya, 2012). Süperego toplumun ahlak yapısını temsil etmektedir. Süperego çocuğunun ebeveynlerinden özümsemiş olduğu toplumsal kurallara, geleneklere, örf adet ve ahlak kurallarına göre şekillenir (Yeşilyaprak, 2013). Çocuğun kendi yaşam şeklini oluşturması bu çerçevede gerçekleşmektedir. Süperego ile zıt düşen bir davranış yanlıştır. Bu süreçte birey süperegoyu öğrenir ve davranışlarını buna göre şekillendirir ve değer yargılarının çerçevesi çizilmiş olur.

Davranışçı kuram psikologlarına göre ise ahlak oluşumunun temelinde pekiştireç vardır. Bireyin pekiştirilen(ödüllendirilen) davranışları yapılmaya devam edilirken, pekiştirilmeyen veya olumsuz pekiştireç (ödül) alan davranışları tekrar edilmemektedir. Bu süreçte birey neyi yapıp neyi yapmayacağına karar vermekte ve toplumca uygunsuz olan davranışları yapmaktan kaçınmaktadır. Ahlaki gelişimine dışsal etkilere bağlı kalarak oluşmakta ve değer yargılarını meydana getirmektedir.

Psikososyal gelişim kuramına göre, kişiliğin oluşmasında biyolojik etmenlerin yanı sıra, toplumsal etmenlerinde belirleyici bir rolü vardır ve davranışın temel belirleyicileri biyolojik dürtüler değildir (Yeşilyaprak, 2013). Ayrıca psikanaliz kuramın aksine kişiliğin oluşmasını yaşam boyu devam eden bir süreç olarak kabul etmiştir (İnanç ve Yerlikaya, 2012). Kişilik oluşması belirli dönemlere ayrılarak yaşamın ilk yılından, ölüme kadar devam ettiği görüşünü savunmuşlardır. Burada kişiliğin oluşmasında biyolojik etmenlerin yanı sıra bireyin yaşantısı büyük önem taşımaktadır. Belirli dönemlere ayrılan kişilik oluşumu, olumsuz geçirilen bir dönemin diğer dönemleri de olumsuz etkilemektedir. Gelişim dönemlerinden geçen birey kişiliğinin oluştururken, içinde bulunduğu değer yargılarına göre de kendi değerlerini oluşturmaktadır.

Ahlak gelişimini ile ilgili diğer bir görüşte sosyal öğrenme kuramıdır. Sosyal öğrenme kuramına göre ahlak gelişimi davranışı taklit etme ve bu davranışının pekiştirilmesi yoluyla öğrenilmektedir (Tunca, 2012). Kişi sosyal bir varlıktır ve içinde yaşadığı topluma göre değerleri oluşup gelişmektedir. Kişi gözlemlemiş olduğu davranışları taklit eder ve bu davranışın sonunda olumlu bir dönüt veya pekiştireç olduğunda ilgili davranış yapılmaya devam eder. Birey davranışlarını bu doğrultuda yapar/yapmaz ve değer yargılarını oluşturur.

Ahlak gelişimini inceleyen davranışçı kuramların aksine bilişsel olarak değerlendiren insacıl yaklaşım vardır. İnsancıl yaklaşım Gestalt algı ilkelerine dayanmaktadır. Buna göre birey yaşamı bütün olarak algılamakta ve davranışçılara göre birey aktif ve çevrenin yorumlanmasında doğuştan algısal kolaylığa sahiptir (Yeşilyaprak, 2013). Birey hayatı bütün olarak algılamakta ve kendine göre yorumlamaktadır. Bu da bireyin ahlak gelişimini etkilemekte ve değer yargılarını oluşturmaktadır. Ayrıca kişi olayları değerlendirirken kendi yargılarına göre değerlendirmekte ve içinde bulunduğu duruma göre yorumlamaktadır. Diğer bir deyişle kişi içgörü etkisinde hareket eder.

Ahlak gelişimine yönelik ilk kuramsal yaklaşım olarak Piaget, ahlak gelişiminde “dışa bağımlı evre” ve “özerk evre” olmak üzere iki evreli bir gelişimsel eğilim önermiştir (Çam, Çavdar, Seydoğulları, & Çok, 2012). Piaget’e göre ahlak gelişimi, çocuğun bilişsel gelişimine bağlı olarak arkadaş çevresiyle olan sosyal

etkileşimi çevresinde gerçekleşmektedir (Yeşilyaprak, 2013). Piaget ahlak gelişimini üç döneme ayırmıştır. Ahlak öncesi dönem, bu dönemde çocuklar benmerkezci olup kurallara uyma davranışı göstermezler. Dışa bağımlı dönem, bu dönemde kurallar kesin ve katıdır herkesin kurallara uyması gerekir ayrıca davranışın doğru-yanlış olarak nitelendirilmesinde davranışın arkasında yatan nedeni düşünemezler. Son olarak özerk dönem de ise, kurallar olaylara ve durumlara göre değerlendirilir. Davranışın arkasında yatan neden önemlidir. Bu aşamada çocuk, yetişkinlerin emirlerine uymak yerine, genelleştirilmiş kurallara uymaya başlamaktadır (Seçer, 2002). Bu alanda çalışma yapan diğer bir kuramcıda Kohlberg'dir. Kohlberg'e göre ahlak, doğru-yanlış, iyi-kötü durumlarda bilinçli karar vermeyi ve bu karar doğrultusunda davranışta bulunmayı içeren bilişsel bir yapıdır (Ekşi, 2006). Kohlberg kuramını altı evreye ayırmış ve ergen ve yetişkin gruplarla çalışmıştır(Çileli, 1987). Birinci düzey olan “gelenek öncesi düzeyde”, ikinci düzey olan “geleneksel düzey” ve üçüncü düzey olan “gelenek sonrası (ya da ötesi) düzey”dir (Gander ve Gardiner, 2010; Kohlberg, 2008). Bireyin içinde bulunduğu durumu yargılamasına veya niyetine göre ahlak düzeyi değişmektedir. Ayrıca bireyin değer yargıları da ahlak düzeyini göstermektedir.

Kuramlar bir bütün olarak değerlendirildiğinde, değerlerin oluşmasında hem sosyal çevre hem de biyolojik faktörler önemlidir. Kişinin biyolojik ihtiyaçları değer yargılarına doğrudan etki ederek şekillendirmektedir. Ayrıca toplum tarafından kabul görmüş ortak değerler bireylerin yaşamlarını etkilemekte ve şekillendirmektedir. Değerlerin oluşmasında biyolojik ve sosyal çevre birlikte etkilidir. Ahlak gelişimi doğum ile başlar ve ölümüne kadar devam eder. Ahlak gelişimindeki bu süreç bireyin değerlerini meydana getirmektedir

2.3. Değerlerin Sınıflandırılması

Değerler kişinin hayat standartların belirleyicisidir. Kişi benimsediği değerlere göre kimliğini oluşturur. Kişi seçtiği değerlere göre hareket etmesi, toplumda farklı grupların meydana gelmesini sağlamaktadır. Bu durumda bireysel ve toplumsal farklılaşmaya neden olabileceği anlamına gelmektedir (Akbaş, 2004). Kişi hayatını devam ettirdiği sürece bu ilişki ve devinim devam edecektir. Devinim azalması veya toplumu farklılaştıran değerler sistemini yitirmesi ile toplumu bir

arada tutan sosyal kontrol aracını da yitirmesi anlamına gelmektedir (Albayrak, 2015).

Değerlerin bilimsel ve deneysel yöntemlerle incelenmeye başladığından beri araştırmaların daha kapsamlı ve derinlemesine olabilmesi için çeşitli sınıflandırmalar yapılmıştır. Bu sınıflandırmalardan en çok bilinen ve kabul edilenleri: Nelson, Rokeach, Spranger ve Schwartz'a ait olanlardır (Yazıcı, 2006). Ayrıca Drawing ve Spranger (1921), Allport ve Vernon (1931), “politik değerler”, “sosyal değerler”, “ekonomik değerler”, “kuramsal değerler”, “dinî değerler” ve “estetik değerler” olmak üzere altı farklı sınıflama (Tablo 1) yapmışlardır (Bilsky ve Schwartz, 1994). Daha sonraki yıllarda bu sınıflama Allport ve arkadaşları tarafından ölçeğe dönüştürülmüştür (Akbaş, 2004).

Tablo 1: Spranger (1928)'e göre Değerlerin Sınıflandırılması

Politik Değerler (Siyasi)	Güç, liderlik, etki, şöhret ve yönetme arzusu her şeyden önce gelir ve bunları kazanmak için sürekli rekabet halindedirler
Sosyal Değerler	En yüksek değer insan sevgisidir. Yardımseverlik, bencil olmama, evrensel ahlak ilkelerine uyum, nazik olma, özverili olma ve sempatiklik en önemli özellikleridir. Ekonomik ve estetik tutum ve değerlerin soğuk ve insanlık dışı olduğunu düşünmektedirler.
Ekonomik Değerler	Önemli olan fayda sağlayandır. Bu yüzden yararlı ve pratik olana yönelmektedirler. Birey yaşamını bedensel değerlerin doyumu olarak görmekte, özel hayatında lükse önem vermektedir.
Kuramsal Değerler (Teorik) (Bilimsel)	Amaç gerçeğin keşfidir. Gerçeğe, bilgiye, muhakemeye, eleştirel düşünmeye önem verirler. Entelektüel bakış açısı, bilimsellik, akılcı, sorgulayıcı özelliklere sahiptirler. Bilgiyi fayda ve yarar uğruna doğruca kabul etmek yerine, akılcı ve bilimsel yollarla kanıtlara dayanarak kabul ederler.

(Akbaş, 2004; Stewart, 1998)

Tablo 1 Devam: Spranger (1928)'e göre Değerlerin Sınıflandırılması

Dini Değerler	Kişinin en yüksek değeri olarak adlandırılabilir. Evreni bir bütün olarak algılar ve kendisini o bütünlüğün parçası olarak görür. Dini hazlar dünyevi hazlardan daima önce gelir.
Estetik Değerler	En önemli değer uyum ve formdur. Bireyselliklerinin yanında sanatı toplum için zorunluluk olarak görür. Her deneyim zarafet, simetri ve uygunluk açısından değerlendirilir.

(Akbaş, 2004; Stewart, 1998)

Değer grupları ölçek haline getirilip denendiğinde, meslek gruplarına göre değer puanları belirli artışı ve azaldığı sonucuna varılmıştır. Siyasi bilimler öğrencilerinin politik değerlerinin, sanatçıların estetik değerlerinin, tıp öğrencilerinin bilimsel değerlerinin, din adamlarının dini ve sosyal değerlerinin ve iş idaresi öğrencilerinin ise ekonomik değerlerinin en yüksek puanları aldıkları görülmüştür (Ünal, 1981) Spanger'in yapmış olduğu bu sınıflamaya Güngör (1996) tarafından ahlaki değerler eklenmiştir. Ahlaki değerler diğer bütün değerlerle ilişkilidir ve değer sisteminin bir parçasıdır. Ayrıca dini, ahlaki ve sosyal değerler baskın değerlerdir (Başçı, 2012). Dini ve ahlaki değerler toplum tarafından her zaman en üstün değer olarak kabul edilmektedir (Koçak, 1999).

Değerler üzerine çok kullanılan ve araştırmacılar tarafından kabul gören Rokeach (1973) tarafından geliştirilmiş olandır (Tablo 2) (Yiğittir ve Öcal, 2010). Değer sınıflamasını iki gruba ayırmış, yaşamın temel amaçlarını gösteren amaç değerler, bunlara ulaşmak için yapılan davranışları da araç değerler olarak adlandırmıştır (Bilgin, 1995).

Tablo 2: M. Rokeach'ın Değer Sınıflaması (1973)

Amaç (Terminal) Değerler	Araç (Instrumental) Değerler
Rahat bir hayat	Hırslı/istekli
Heyecanlı bir hayat	Ufku geniş olma
Başarma hissi	Kabiliyetli
Barış içinde bir dünya	Neşeli
Güzellikler dünyası	Temiz
Eşitlik	Cesaretli
Aile güvenliği	Affedici
Özgürlük	Yardımsever
Mutluluk	Dürüst
İç huzuru	Hayal gücü kuvvetli
Gerçek sevgi	Bağımsızlık
Ulusal güvenlik	Entelektüel
Kurtuluş	Mantıklı
Zevk	Sevgi dolu/sevecen
Öz saygı	İtaatkâr
Sosyal tanınma	Kibar
Gerçek dostluk	Sorumlu
Bilgelik/hikmet	Öz kontrol

(Yiğittir, 2010; Tunca, 2012)

Rokeach'a göre değerlerin tercih edilme durumuna göre önceliği vardır. Değerler arasındaki hiyerarşi objektif olarak kabul edildiğinde, amaç değerlerin araç değerlere göre daha üst düzeyli oldukları ve araç değerlerin amaç değerlere ulaşmada aracı rol üstlendikleri söylenebilir (Sezgin, 2006). Hiyerarşik olarak iki değer sistemi birbirinden tamamen bağımsız değildir. Birbiri ile bağlantılı olan bu değerlerde bir davranış tarzı, birkaç amaç değer için kazanımı için araç olabilir yine birkaç davranış tarzı bir amaç değer için kazanımı için araç olabilir (İşcan, 2007).

Schwartz ve Bilsky (1990–1992) insanın evrensel gereksinimlerini temele alarak değer türlerine ilişkin en kapsamlı sınıflamalardan birini ortaya koymuştur.

Schwartz bireysel ve kültürel olmak üzere değerleri iki boyuta ayırarak 10 farklı başlık altında 56 değer türünü sınıflandırmıştır.

Birinci grubu(boyutu), “yeniliğe açıklık/muhafazakarlık boyutu”, ikinci boyutu ise “kendini aşma/kendini zenginleştirme boyutu” olarak adlandırmıştır. Bireysel düzeydeki değerler, kişilerin yaşamlarını yönlendirmedeki önemlerine göre ele alınırlar. Kültürel düzeydeki değerler ise, toplumun genelinde paylaşılan ve toplumsal normlara dayanan soyut fikirlere ilişkin bilgi üretmektir. Her ana boyut içindeki iki alt boyut ise kendi içinde, bir yandan değerlerin birbiriyle uyumlu ve karşılıklı olarak birbirini destekleyici yapısını diğer yandan ise birbiriyle çatışan ve birbirlerine karşı koyan yapısını tanımlamaktadır (Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, 2000). Birbiri ile ilişkili olan bu gruplarda yer alan toplam değer sayısı elli altıdır. Schwartz değerler ölçeği aşağıda, tüm boyutları birbiri ile ilişkili olacak şekilde (Tablo 3) verilmiştir.

Tablo 3: Schwartz’a Göre Değerlerin Sınıflaması

Boyutu	Değerler	Değer Tanımı	İçerdikleri Öğeler	
Birinci Gruptaki Boyutlar	Yeniliğe açıklık boyutu	Hazcılık	Bireysel zevke, hazza yönelim	Zevk, hayattan tat almak.
		Uyarılm	Heyecan ve yenilik arayışı	Cesur olmak, değişken bir hayat yaşamak, heyecanlı bir hayata sahip olmak
		Öz yönelim	Düşünce ve eylemde bağımsızlık	Yaratıcı, meraklı ve özgür olmak. Kendi amaçları doğrultusunda ilerlemek.
	Muhafazakarlık boyutu	Geleneksellik	Kültürel ya da dinsel töre ve fikirlere saygı ve bağlılık	Alçakgönüllü olmak, dindar olmak, hayatın verdiklerini kabullenmek, geleneklere saygılı olmak, ılımlı olmak (dünya işlerinden el ayak çekmek).
		Uyma	Her türlü zararlı ve aykırı olabilecek dürtü ve eylemlerden uzak durmak	Kibarlık, itaatkâr olmak, anne-babaya ve yaşlılara değer vermek, kendini denetleyebilmek

Tablo 3 Devam: Schwartz'a Göre Değerlerin Sınıflaması

Boyutu	Değerler	Değer Tanımı	İçerdikleri Öğeler	
İkinci Gruptaki Boyutlar	Kendini aşma boyutu	Güvenlik	Toplumun, ilişkilerin ve kişinin bireyin huzuru ve istikrarı	Ulusal güvenlik, toplumsal düzenin sürmesini istemek, temiz olmak, aile güvenliği, iyiliğe karşılık vermek (bağlılık duygusu, sağlıklı olmak).
		Evrenselcilik	Anlayışlılık, hoşgörü ve tüm insanların ve doğanın iyiliğini gözetmek	Açık fikirli, erdemli olmak, toplumsal adalet, eşitlik, barış isteği, güzel bir dünya, doğayla bütünlük içinde olmak, çevreyi korumak (iç uyum).
	Kendini zenginleştirme boyutu	İyilikseverlik	Kişinin yakın olduğu kişilerin iyiliğini gözetmesi	Yardımsaver, dürüst, bağışlayıcı, sadık, sorumluluk sahibi olmak, sevgi ve alçak gönüllülüktür.
		Güç	Toplumsal konum, insanlar ve kaynaklar üzerine denetim gücü	Sosyal güç sahibi olmak, otorite sahibi olmak, zengin olmak, toplumdaki insanlar tarafından benimsenmek.
	Başarı	Toplumsal standartları temel alan kişisel başarı yönelimi	Başarılı olmak, yetkin olmak, hırslı olmak, sözü geçen biri olmak.	

(Mehmedoğlu, 2007; Kuşdil ve Kağıtcıbaşı, 2000)

Tablo 3'de boyutlar iki ana gruba, bunlarda kendi içinde dört ana boyuta ayrılmıştır. Dört boyutun içinde değerleri sınıflandırmıştır. Schwartz'a göre bu dört boyut ilgili değerleri ve alt değerleri kapsamaktadır.

Değerler sınıflaması adına diğer kabul gören diğer bir çalışma da Nelson'a aittir. Nelson, değerleri; bireysel değerler, grup değerleri ve sosyal değerler olarak üçe ayırmıştır (Akt. Yalmanlı, 2009).

Tablo 4: Nelson değerler sınıflandırması

Bireysel Değerler:	Kişisel değer yargılarımızı içermektedir. Hobilerimiz, seçimlerimiz, kıyafetlerimiz gibi tercihlerimiz örnek verilebilir(Michaelis, 1988; akt: Başçı, 2012)
Grup Değerleri:	Toplulukla birlikte karar aldığımız veya hareket ettiğimizde kabul edip, benimsediğimiz değerlerdir. Bu gruplara örnek olarak: aile, kulüp, dini ya da politik gruplar örnek gösterilebilir.
Sosyal Değerler:	Sosyal hayatımızı devam ettirmede dini, örfi ya da hukuk kaynaklı değerlerdir. Sosyal değerler ise adalet, saygı, farklılık, eşitlik gibi değerlerdir ve bireyin mevcut toplumsal yapı içerisinde varlığını devam ettirmesine yarar (Michaelis, 1988; Akt: Başçı, 2012).
Naylor ve Diem, 1987 Akt; Yazıcı, 2007; Akbaş, 2004).	

Araştırmacılar değerlerin tutumlardan önce yer aldığını, tutumları şekillendirdiğini ve davranışı ortaya çıkardığını öne sürmüşler ve Kahle (1983) buradan yola çıkarak sekiz değerden oluşan bir değer listesi geliştirmiştir (Beatty ve diğerleri, 1985).

Tablo 5: Kahle Değer Sınıflandırması (LOV)

Ait olma değeri:	Çevre, aile ve arkadaşlar tarafından ihtiyaç duyulan ve önem verilen biri olma gereksinimi açıklamaktadır.
Kendine saygı duyma değeri:	Yaptıkları ile gurur duyan ve kendisine güvenen biri olmayı ifade etmektedir.
Güvende olma değeri:	Kendini güvende hissetmeyi, karşılaşılabilecek sıkıntı ve problemlerden korunabilmeyi ifade eder.
Hayattan zevk alma değeri:	Neşeli, mutlu bir hayat sürmeyi ve bu hayattan zevk almasını açıklamaktadır.
Sıcak ilişkiler kurma değeri:	Arkadaş ve tanıdıklar ile yakın ilişkiler kurmayı ve bu ilişkilerin ileri dönük olmasını ifade etmektedir.

Tablo 5 Devam: Kahle Değer Sınıflandırması (LOV)

Başkalarından saygı görme değeri:	İnsanlar tarafından saygı duyulan ve kabul gören birisi olmayı ifade eder.
Başarılı olma değeri:	İstediği ve arzuladığı her şeye ulaşabilme gücünü ifade eder.
Kişisel gelişim sağlama değeri:	Kendisi ile barışık ve yeteneklerinin farkında olan biri olmayı ifade etmektedir.

(Beatty ve diğerleri, 1985; akt: Ünal ve Erciş, 2006).

Daha sonra yapılan çalışmalarda bu değerler, içsel odaklı ve dışsal odaklı olmak üzere iki grupta toplanmıştır. İçsel odaklı değerleri; kendine saygı duyma, sıcak ilişkiler kurma, kişisel gelişim sağlama, hayattan zevk alma ve başarılı olma oluşturmaktadır. Dışsal odaklı değerler ise, aidiyet duygusu, güvenlik ve başkalarından saygı görmek oluşturmaktadır (Shao, 2002). Kahle ve Kennedy (1989) değerler listesinin sadece kişisel değerleri ölçme aracı olmadığını aynı zamanda kişilerin çevrelerine adapte olmalarında, kişiliklerini tanımlama açısından da yararlı olacağını ifade etmiştir. Buradan yola çıkarak Kahle, içsel odaklı kişilerin, problemlerini çözerken içsel bir çözüm ürettiğini, dışsal odaklı kişilerin de problemin çözümünde dışıya bağlı kaldığını öne sürmüştür (Shao, 2002; akt: Ünal ve Erciş, 2006). İçsel odaklı kişiler kendi iç dünyaları ile hesaplaşma içinde olurken, dışsal odaklı kişiler çevresindeki kişilerin görüşleri ile hesaplaşma içindedir.

“Robbins’e göre (1994): Her bireyin değerlerine atfettiği göreceli öneme göre kendi değerler sistemini inşa ettiği bir değerler hiyerarşisi bulunmaktadır (Bilgin, 1995). Her birey içinde bulunduğu toplumun değerlerine büyük ölçüde bağlı kalarak kendi değerler sistemini oluşturur. Neye ne kadar önem verdiğini de yine bu değer sistemi belirler. Graves, insanların kendi seçtikleri ve hiyerarşiye koydukları değerlere göre sıralanabileceğini ileri sürmüştür. Böylece yedi aşamalı bir değerler hiyerarşisi oluşmuştur (Robbins, 1994).

Tablo 6: Robbins'e Göre Değerler

Aşamalar	Değerler	Değerlerin açıklaması
1. Aşama	Tepki gösterici	Bu kişiler kendilerinin ve diğer insanların farkında değildir. Genelde tepkileri temel fizyolojik ihtiyaçlarına yöneliktir. Genelde yeni doğmuş bebekleri tanımlamakta kullanılır.
2. Aşama	Kabile tarzı	Bağımlı, geleneklere ve otoriteye uyumlu kişilerdir.
3. Aşama	Egosantrik	Gücün çözüm olduğunu düşünen, saldırgan ve bencil bireylerdir. Kaba biçimiyle bireyselliğe inanırlar.
4. Aşama	Uyumcu	Kendi değer çerçevelerinin dışına çıkmazlar. Yeni bir değeri kabul etmezken kendi değerlerini başkalarına dayatma eğilimindedirler.
5. Aşama	Yönlendirici	Amaç statü ve şöhrettir. Bu yüzden amaçlarına ulaşmak için insanları yönlendirme eğilimindedirler.
6. Aşama	Topluma yönelik	İlerlemenin aksine diğer insanlarla iyi geçinme eğilimindedirler. Kuralcılık, yönlendirme ve materyalizm karşı çıktıkları ilkelere sahiptirler.
7. Aşama	Varoluşçu	Belirsizliğe ve farklı değerlere sahip kişilere karşı toleranslıdır. Otoritenin yanlış kullanılmasına, politikalara ve statünün ezici gücüne karşıdır.

(Robbins, 1994; Soyyiğit, 2013)

Tezcan (1974), değerlerin toplumda çeşitli görevleri olduğunu ve toplumu buna göre şekillendirdiğini belirtmiştir. Türk değerlerini, altı gruba (aile, eğitsel, ekonomik, dinsel, siyasal ve boş zamanlar) ayırmıştır. Ayrıca Türk değerleri olumlu ve olumsuzdur olmak üzere iki kısma ayrılabilir. Türklerin olumlu değerleri; “Kahramanlık, yurtseverlik, mertlik, dindarlık, kanaatkârlık, tutumluluk, toprağa bağlılık, konukseverlik, saygı-hürmet, hayırseverlik, hoşgörülülük, namus-şereflik, ciddilik ve ağırbaşlılık, alçak gönüllülük ve iç temizlik”. Olumsuz değerleri; “Cahillik, hilekarlık, kurnazlık, saldırganlık, şehvet düşkünlüğü, pislik (çevre bakımından, hurafecilik, bencillik, ihmalcilik, tevekkül sahipliği, dindarlık (tutucu ve bağımlılık), gururluluk, tembellik, hainlik, intikamcılık, zalimlik”tir. Burada değerler

daha çok ahlaki ve dinsel boyutlar çerçevesinde ele alınmaktadır (Uçar, 2009). Olumlu ve olumsuz değerler incelendiğinde iki kısmın da birbirinin tamamen zıddı olmadığı gözükmektedir. Farklı değerler altında gruplandırılmıştır.

Değerler insanların karşılıklı etkileşimi sonucu birbirlerine ve kendilerine çeşitli kuralları kazandırmalarıyla ortaya çıkar. Bu toplumun birbiri ile daha uyumlu yaşamasına katkı sağlamaktadır. Aynı ya da benzer değerleri paylaşan insanlar birbirlerini sosyal yönden çekmekte, dayanışma artmakta ve birlikteliğin devamını sağlamaktadır (Uncu, 2008). Bu birliktelikte sürekliliğin sağlanabilmesi içinde ortak değerlere uygun hareket edilmelidir. Değerlerin bu fonksiyonunu “Tezcan (1996), şöyle sunmaktadır:

- Amaç ve yön tayin eder.
- Bireylerin kanaatlerine bağlı kalmak yerine, toplumsal eylemlerin esaslarını belirler
- Kişinin kendini değerlendirmesine ve toplum davranışlarını yargılamasına yardımcı olur.
- Kişi başkalarından ne bekleyeceğini ve kendisinden ne beklendiğini öğretir.
- Kişi toplumun değer yargıları çerçevesinde, doğru ve yanlış, haklı ve haksız, ahlaki olanla ahlaki olmayanı, ayırt etmesine yarar.

Değerler toplumun bir ferdi olan bireyin ideal düşünmesine ve uygun davranışlar sergilemesine yardımcı olarak toplumsal dayanışmayı sağlar (Topkaya, 2011). Kısaca değerler toplumun her anında etkili olmaktadır. Bu şekilde toplumu oluşturan bireyler birbirleri ile daha uyumlu hareket edebilmektedir.

Akbaş (2004), Milli Eğitimin temel amaçları içerisinde yer alan değerleri sınıflandırmıştır. Değerleri 5 değer grubuna ayırarak, “geleneksel değerler”, “demokratik değerler”, “çalışma-iş değerleri”, “bilimsel değerler” ve “temel değerler” olarak adlandırmıştır.

Güngör (1998), kişi hayatında kendine yakın değerleri seçerken, bir takım değerlere karşı da tavır almaktadır. Değerleri yedi gruba ayıran Güngör (1993), bu değerleri estetik, ahlaki, teorik, iktisadi, dini, siyasi ve sosyal değerler olarak nitelendirmiştir. Ayrıca her grubu da iki alt değere ayırarak 14 değer sınıflaması

yapmıştır. Değerlere ait bir diğer çalışma, ‘değer eğitime yönelik okullarda gerçekleştirilebilecek etkinlikler’ kapsamında MEB programında yer alan değerler saptanmıştır (Ay, 2014). Bu değerler, ‘adil olma değeri’, ‘aile birliğine önem verme değeri’, ‘bağımsızlık değeri’, ‘barış değeri’, ‘bilimsellik değeri’, ‘çalışkanlık değeri’, ‘dayanışma değeri’, ‘duyarlılık değeri’, ‘dürüstlük değeri’, ‘estetik değeri’, ‘hoşgörü değeri’, ‘misafirperverlik değeri’, ‘özgürlük değeri’, ‘sağlıklı olmaya önem verme değeri’, ‘sevgi değeri’, ‘sorumluluk değeri’, ‘saygı değeri’, ‘temizlik değeri’, ‘vatanseverlik değeri’ ve ‘yardımseverlik değeri’dir. Bu değerlerin her biri örnek etkinlikle açıklanmaktadır.

Ercan (2001) yaptığı çalışmada değerleri iki gruba ayırarak bunları ulusal ve evrensel olarak adlandırmıştır. Evrensel değerleri, “demokrasi, insan hakları ve özgürlükleri, bağımsızlık, uygarlık, barış, hoşgörü, saygı, sevgi, anlayış, uzlaşma, bilim, eşitlik, çevre duyarlılığı ve sanat değerleri” olarak sınıflamıştır. “Ulusal değerleri ise millet, devlet, vatan, ordu, cumhuriyet, kahramanlık, dil, gelenek-görenekler ile ulusal marş, bayrak ve ulusal bayramlar” olarak sınıflandırmıştır.

Evrensel olarak kabul edilen değerler, Birleşmiş Milletler tarafından 1948’de hazırlanan İnsan Halkları Evrensel Bildirgesinde yayımlanmıştır. Evrensel değerler: Yaşam, özgürlük, kişisel saldırı baskısı altında olmama, suç kanıtlanana kadar masumluğu varsayma, işkenceye karşı olma, din ve vicdan özgürlüğü, ifade özgürlüğü, mahremiyet, aile ve haberleşme, toplum hayatına serbestçe katılma özgürlüğü, eğitim, sağlık ve mutluluğu sürdürmek için yeterli yaşam standardı’dır (Akt. İşcan, 2007). MEB, 2010 değerler sınıflamasında değerler; bilimsel değerler, bilimsel(teorik) değerler, ekonomik değerler, estetik değerler, sosyal değerler, politik(siyasi) değerler, dini değerler çerçevesinde sınıflandırılmıştır.

2.4. Değerlerin İşlevi

Değerler toplum içinde var olur ve toplumundaki sistemin daha düzenli olmasını sağlar. Değerler toplum içinde var olduğunda kişiler arası ilişkilerin kalitesini artırır, bulunmadığı durumda ise toplumu anarşiye ve kaosa yöneltir (Karababa, 2014). Birlik ve bütünlük içinde yaşayan insanlar farkında olarak ya da olmadan değer sisteminin uygulayıcısı ve taşıyıcısı konumunda olurlar. Kişi bir

değerden vazgeçerse ya da onu kabul etmezse yerine yine farklı bir değeri seçer. Bu sayede değerler işlevlerini yerine getirir ve getirmeye de devam eder.

Değer üzerine farklı sınıflamalar olduğu gibi değerlerin işlevleri de farklı boyutlarda ele alınmıştır. Sosyolojik açıdan değerlerin işlevi, toplumsal olanın devamını ve sosyal sistemin sürekliliği sağlamaktır (Uncu, 2008). Dini açıdan değerlerin işlevi doğru olana ve hakikate yönelmektir. Psikolojik açıdan değerlerin işlevi, kişinin süper ego ile hareket etmesini ve topluma uyumlu olmasını sağlamaktır. Toplumsal yaşam içinde değerlerin işlevi, bireyin amaçlarına yön verme, bireyin doğruyu yanlış ayırt edebilmesi sağlama, başkalarının kendisinden beklentisini ve ne beklediğini bilme işlevini görür (Yazıcı, 2006).

Fichter (2002) değerlerin işlevleri; bireyin toplum gözünden kendini bilmesini sağlar, ideal düşünce sistemini oluştururken kişi kendi doğrusunu bulur, sosyal kontrolü ve dayanışmayı sağlar, kişinin sosyal rolünü öğretir şeklinde açıklamaktadır.

Rokeach (1973) ise değerlerin işlevlerini şu şekilde belirtmektedir:

- Değerlerin düzeltici/ayarlayıcı işlevi: Kişi, kendi ve çevresi için en iyi olacak değeri şekilde seçer, bu seçimini yaparken bilişsel, sosyal ve kişisel olarak en iyi savunulabilen değere dönüştürmelidir.
- Değerlerin ego koruyucu işlevi: Değerin benlik koruyucu gereksinimlerine hizmet etmesi işlevidir. Egonun kendini savunabilmesini sağlar.
- Değerlerin bilgi veya kendini gerçekleştirme işlevi: Birey erdemli ve başarılı olmaya önem vermektedir. Bunu bağımsız, tutarlı ve istikrarlı davranış tarzına dönüştürme işlevidir.

Değerlerin işlevleri farklı bilim insanları tarafından farklı şekillerde tarif edilmiştir. Aydın ve Gürler (2014) değerlerin işlevini, günlük hayattaki işaret levhalarına benzetmiş ve bireyde hazır bulunuşluk oluşturduğunu, yol gösterdiğini belirtmiştir. Sezgin (2006)'da değerlerin, algılanan tehdide karşı savunma, topluma uyum ve gelişimi destekleme işlevi olduğunu belirtmiştir. Gökçe (1994)'te değerlerin işlevini şu şekilde sıralamıştır; amaçlı davranış ölçütü, kültürün gelişme süreci,

kişiyile/bireyle özdeşleşme, hem zihinsel hem de hissi duygusal yön belirtme işlevleri olduğunu vurgulamıştır. Yukarıda belirtilen işlevlerden farklı olarak değerın kuşak çatışması yaratma gibi işlevleri de olabilmektedir. Yapıcıkardeşler (2007)'e göre değerlerin, toplu içersin de kişiler üzerinde bütünleyici bir işleve sahip olmalarına karşın, bazı durumlarda sosyal problemlerin kaynağı olma işlevi de olabilmektedir.

Değerler toplum içersin de her alanda bulunmakta ve bireyin hayatına ve davranışlarına doğrudan yön vermektedir. Yön verme süreci bir bakıma değerlerin işlevlerini yansıtmaktadır. Örneğin, kişisel değerler farklı olsa da ülkenin çıkarları söz konusu olduğunda milli değerler insanları bir araya toplama işlevi görür. Bu sayede ülkenin hemen hemen tamamı kişisel değerleri farklı olsa bile tek amaç uğrunda birleşebilmektedir. Diğer bir deyişle kişi karar verme mekanizması çalışırken zengin olma, saf çıkarıcı olmak yerine vicdani değerlerine göre hareket eder. Vicdani değerler burada işlevini sürdürürken, kişi de toplum tarafından kabullenilen değeri yapmış olur.

Kişi yaşamının her anında değerlerin işlevini kullanır. Bir değerden vazgeçip ya da reddedip diğer bir değeri seçerken bile değerlerin işlevine göre hareket eder. Doğruya yönelmede de yine bir değerın diğerine tercih edilmesi söz konusudur. Değerler bu şekilde toplumlar ve insanlık var olduğu sürece işlevini sürdürecektir.

2.5. Değer Kavramı İle İlgili Diğer Kavramlar

Değer kavramı soyut bir kavram olduğundan farklı birçok kavram ile yakından ilişkilidir. Bu yüzden günlük kullanımda değer farklı kavramların yerine kullanıldığı gibi diğer kavramlarında(inanç, tutum, ilgi, etik...) değer yerine kullanıldığı görülmektedir. Anlam karmaşasını ortadan kaldırmak için değer bu kavramların değer kavramı ile ilişkisi açıklamakta yarar vardır.

2.5.1. Değer ve İnanç

Değerin tanımı yapılırken inançtır, inançlardır gibi kavramlara sıkça rastlanmaktadır. Ya da tanımın tanım direk olarak 'değer bir inançtır' şeklinde yapılmaktadır. Fakat bu iki kavram çok sık bir araya gelse de taşıdıkları anlam yönünden oldukça farklıdır.

İnanç, insanlığın ortaya çıkışından bugüne dek var olmuş ve insanlık yok olmadığı sürece de varlığını koruyacaktır. İnanç üzerine çeşitli tanımlamalar mevcuttur. TDK'ya göre inanç, 'Tanrı'ya, bir dine inanma, akide, iman, itikat', diğer bir tanımda ise, 'bir düşünceye gönülden bağlı bulunma' şeklinde tanımlanmaktadır. Sezgin (2006)'da tanımında ise, inançlar, dünyanın işleyişine ilişkin olarak bir kültürün insanları tarafından savunulan, paylaşılan ortak görüşlerdir. İnançlar neyin ne olduğunu açıklarken, değerler de neyin yanlış, neyin iyi ve neyin kötü olduğunu açıklamaktadır (Şişman, 2002). Değer yargıları ile kişi çeşitli değerler arasından seçim yapar daha sonra da inanç ile bu değere inanır.

Değerle ilgili çalışmalar yapan Rokeach'da değerlerin bir inanç olduğunu belirtmiş ve şu şekilde sınıflandırmıştır (Rokeach, 1973):

- Bir şeyin doğru ya da yanlış olduğunu gösteren varoluşçu ve tanımlayıcı inançlar,
- İncinin objesinin iyi ya da kötü olma durumunu değerlendiren değerlendirme inançları,
- Davranışların amaçlarının ve araçlarının arzulanır olup olmadığı hakkında sıkı kurallar koyucu ve yasaklayıcı inançlar.

Kişi değerini, iyi veya kötü, doğru ya da yanlış, amacına uygun veya amacı dışında olup olmadığına inançları doğrultusunda karar verir ve buna uygun olarak seçtiği değere inanç ile bağlanır.

2.5.2. Değer ve Tutum

Tutum ile değer kavramı iç içe geçmiş kavramlardır. Fakat kimi zaman birbiri yerine kullanılan bu kavramlar içerikte farklıdır. Tutum, kişiye, nesneye, olaylara karşı benzer şartlara aynı tür olumlu, olumsuz veya yansız davranmanıza yol açan değişmeyen ve sürekliliği olan bir inanç, duygu ve eğilim olarak tanımlanmaktadır (Öncül, 2000).

Tek bir parça bütününe tamamı hakkında hiçbir zaman kesin ve net bilgi veremez. Aynı durumda bütün de parçalarına ayrılmadığı sürece parçaları hakkında yeterli bilgiyi veremez. Tutum ve değer kavramları da örnekte olduğu gibidir.

Kişilerin benimsemiş olduğu değerler onun tutumunu gösterir. Daha somut bir örnekte bir öğretmen öğrencileri arasında hiçbirine ayrımcılık yapmaz ve sınavda bu şekilde değerlendirir. Bu onun adil ve adaletli bir tutum sergilediğini gösterir. Burada öğretmenin ayrımcılık yapmaması ve objektif olması onun seçtiği değerleri gösterir. Bu seçilen değerlerin birbiri ile ilişkili olanların tamamı da o öğretmenin tutumu göstermektedir. M. Şerif'e (1985) de tutum ve değer arasındaki ilişkiyi de şu şekilde açıklamaktadır; değer, tutumun içeriğidir. Fakat her tutumun arkasında değer kombinasyonu vardır. Ünal ve Erciş 2006'da değerlerin insan davranışlarını etkilediğini bunun sonucunda da tutumların şekillendirerek davranışları ortaya çıkardığı belirtmiştir. Sonuç olarak en temelde var olan değerler sistemi bireyin davranışlarını etkileyerek tutumunu ortaya koymaktadır.

2.5.3. Değer ve Norm

Normlar, insanların nasıl davranmaları gerektiğini tanımlayan, değerlere göre oluşmuş, genellikle uyulması zorunlu olan kurallar ve standartlardır (Şişman, 2007). Değerler ise, kişinin iyiyi-kötüyü, yanlış-doğruyu ayırt edilmesini sağlayan ölçüttür (Elkatmış, 2014). Normlar da değerler gibi küçük bir topluluğa da özgü olabilirken toplumun tamamı için kabul edilmiş kurallar da olabilir. Örneğin, bir örgütteki onaylanan ve onaylanmayan çalışma davranışlarını o örgütün normları yansıtır (Bozkurt, 1996). Yine aynı örgüt belirli değerler çerçevesinde hareket eder, fakat değerlere zaruri olarak uyma zorunluluğu yoktur.

Değerler ile normlar arasındaki önemli farklardan bir diğeri ise, değerlerin normlara göre daha soyut olması ve normları içinde barındırmasıdır (Özgüven, 1999). Aynı zaman da bir norm da birden çok değere dayanabilir. Örneğin, öğretmenin herhangi bir öğrencisine iltimas geçmemesi normu, eşitlik, erdem ve insancılık gibi değerlere dayanmaktadır (Karababa, 2014). Değerler ve normların ortak yönleri şu şekilde sıralanabilir; belirli bir birikimle oluşması, toplumsal uyumu sağlaması, davranışa yön vermesi, toplumun ortak mirası olması, belirli bir standardının olması ve benzeri gibidir. Norm ve değer arasındaki farklılıklar ise; daha somut olması, uyulmaması durumunda maddi manevi yaptırımları olması, nasıl davranılacağını belirlemesi, daha öznel olması, dışsal olgulara odaklanması ve benzeri gibidir.

2.5.4. Değer ve İhtiyaç

Kişinin veya toplumun gereksinim duyduğu, elde etmek istediği zaruri olan her şey o kişi veya toplumun ihtiyaçları kapsamında değerlendirilmektedir. TDK'ye göre ihtiyaç, yoksulluk, yokluk olarak tanımlanmaktadır. Değer ve ihtiyaç kavramları farklı anlamlar barındırır da kimi zaman eş değer anlamda kullanılabilir. Bunlardan en bilindik olanı Maslow, ihtiyaçlar hiyerarşisinde kendini gerçekleştirmeyi en tepede ve sondaki ihtiyaç olarak görürken hem de daha yüksek düzeyde bir değer olarak görür (Rokeach, 1973). Kişi kendini gerçekleştirebileceği en üstün değerlere ihtiyaç duyar. Örneğin, fizyolojik, güvenlik, sevgi, ait olma, saygı, takdir ve kabul görme, başarı ve kendini gerçekleştirme gibi çeşitli ihtiyaçları, canlı varlığını sürdürme, güvenlik, ait olma, saygı ve kişisel gelişim değerlerine yansır ve bu değerleri biçimlendirir (Sezgin, 2006).

Değer, bir kişinin sadece yapması gerekenler hakkındaki bir inanç değil, aynı zamanda yapacaklarına ilişkin istektir (İşcan, 2007). Kişi değere ulaşmada ya da onu arzulamada istekli olur ve ihtiyaç doğar. Değer ihtiyaç ilişkisi de bu bağlamda gelişir. Herhangi bir durumda birey kendine uygun ihtiyacı olan değeri seçer. Bu yüzden değer ve ihtiyaç kavramları kullanım olarak birbiri ile ilişkili olup anlam olarak tamamen farklıdır.

2.5.5. Değer, Etik ve Ahlak

Etik, konu olarak ahlaki davranış, eylem ve yargıları ilgilendiren, felsefe ve bilimin bir parçası olan ve sistematik bir çalışma alanıdır (Aydın, 2014). Etik, değer ve ahlaki kapsamakta, ahlaki değer yargılarını incelemektedir. Ahlak, doğru ve yanlış değer seçimlerinin bir prensibi olmakla birlikte; etik, ahlaki konuları bütünü kapsayarak doğru ve yanlış odaklıdır (Eastwood, Lamsa ve Sakkinen, 2003). Ayrıca etik, ahlak üzerine düşünüş ve söylemlerle birlikte ve bu söylemlerin sonucunda ortaya çıkan ürünü, görüşü ifade eder (Kaymakcan ve Meydan, 2014). Etik değer ahlak ilişkisi kısaca şu şekilde özetlenebilir. Kişi önce değer yargıları çerçevesinde davranışı nasıl gerçekleştireceğini seçer, bu seçim kişinin değerlerini gösterir. Seçilen davranış toplum tarafından uygun görülüyorsa veya toplumun içinde bulunduğu maddi, manevi unsurlara uyumlu ise bu davranış ahlaki olarak uygundur.

Aynı zamanda birey bu davranışı gerçekleştirerek etik davranmış olmaktadır. Etik bu noktada ahlaki davranışları olumlu ve olumsuz, değerli ve değersiz kılanın ne olduğuna yönelmektedir.

2.5.6. Değer ve İlgi

Değer ve ilgi kavramları ortak noktalar barındırsa da anlam ve kullanım olarak birbirinden uzaktırlar. TDK'ye göre ilgi, iki şey arasında bulunan herhangi bir bağlılık, ilişki, alaka, taalluk, aidiyet. Ruh bilimi tanımında ise ilgi, Belirli bir olay veya etkinliğe yakınlık duyma, ondan hoşlanma ve ona öncelik tanımadır. Tanımlardan da yola çıkılarak ilgi ile değer ilişkisi şu şekilde açıklanabilir. İlgi değerleri seçme ve benimsemeye etkilidir. Kişi ilgi duyduğu değeri seçer. Örneğin kişi öğrenmeye açıktır ve yeni şeyler öğrenmeye ilgi duyar. Aynı zamanda öğrenmeye açık olma ve yenilikçi olma bir değerdir. Kişinin ilgisi değerlerini belirler yalnız kişi bazı değerlere ilgi duymasa da içinde bulunduğu topluma uyum sağlaması gerektiğinden belirli değerlere uymak zorundadır. Değer ise ilgiyi zamanla etkileyebilir. Benimsenmeyen fakat uyulmak zorunda kalınan bir değer zamanla kişi de ilgi uyandırabilir.

Literatürde değer ve ilgi kavramları ile ilgili çeşitli görüşlere de rastlanmaktadır. Lofquist ve Dawis (1991) ilgilerin, sevme/sevmeme, kabul edip/etmeme, değerlerin ise önemli/önemsiz kavramları ile açıklanabileceğini savunmuştur. Perry (1967) ilginin değeri etkilediğini fakat değerlerin oluşması için gerekli olmadığına ve değerlerin 'ilgi'yi kapsayıp düzenlediğine vurgu yapmıştır (Akt. İşcan, 2007). Kuzgun (2006) ise, mesleki ilgide, bir etkinlikten elde edilen doyum neticesinde kişi aynı etkinliğe yönelirken, mesleki değerde ise kişinin bir meslekten elde edebilecek olduğu doyum olanakları tercihini ifade etmektedir.

2.6. Eğitim ve Değerler

Yukarıda değerlerden, değerlerin işlevinden, değer oluşumu ve işlevinden bahsedilmiştir. Değerlerin toplum içindeki etkileşim, iletişim, uyum üzerinde oldukça etkili olduğu gözükmektedir. Toplumun oluşturduğu bu değerlerin aktarılması, uyumun devam etmesi ve işlevini kaybeden değerler yerine yenilerinin gelmesi için değer eğitimi gereklidir. Eğitim ile bağdaşmayan değerler zamanla

işlevini kaybedecek ve yok olacaktır. Bu yüzden değer ve eğitim kavramları iç içe olmalı, eğitimi sistemi değerlerden bağımsız düşünülmemelidir.

Eğitim, bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla kasıtlı olarak istendik yönde değişiklikler oluşturma sürecidir (Ertürk, 1997). Eğitimin tanımı üzerinde durulduğunda üç önemli nokta dikkat çekmektedir. Birincisi eğitimin kişinin kendi yaşantısı yolu ile oluşması. İkincisi, kasıtlı ve amaçlı bir şekilde yapılmasıdır. Üçüncüsü ise, değişikliğin, davranışın istendik yönde olmasıdır. Burada kastedilen istendik sözcüğü, toplumun geleneklerine, örf adetlerine, bilimsel ihtiyaçlar, bireyin gereksinimlerine gibi özelliklere uygun olarak değerler ile yıkanmasıdır. Buradan da anlaşılacağı üzere değerlerden yoksun bir eğitim asla düşünülemez.

Eğitim, kendi içerisinde birçok amacı barındırmaktadır. Bunlardan bir tanesi de toplumun değer yargılarını geliştirmek, bağlarını kuvvetlendirmek ve bir sonraki nesillere aktarmaktır (Yalmanlı, 2009). Bu aktarım aile de başlayıp eğitim-öğretimin başlaması ile birlikte okullarda devam etmektedir. Eğitim sisteminin temel taşı olan ilköğretim birinci kademesinde, öğrencilerin sınıfta, okulda ve toplum içinde uyum içinde yaşamaları ve yaşamlarını daha iyi şekilde sürdürmeleri için bilgi ve beceriler kazandırılmaktadır (Fidan ve Erden, 2001). Kazanımı gerçekleştirilen bu beceriler değerler ile bütünlük çerçevesinde verilmektedir. Öğrencide, okula başlaması ile birlikte ve devam eden süreçte içinde yaşadığı kültürle bezenmiş bir değer sisteminin alıcısı ve uygulayıcısı olmaktadır.

Eğitim-öğretim sürecinde, değer eğitiminin iki hedefi vardır. Birinci hedef; bütün insanların daha iyi bir yaşam sürebilmesine, hayatından memnun kalmasına ve çevresine uyum sağlayabilmesine olanak sağlamaktır. İkinci hedef ise; toplumun iyiliğine katkı sağlamak ve değer eğitiminin sınıf duvarlarının dışına taşımaktır (Akbaş, 2006). Bu bağlamda eğitimden yoksun ya da eğitimi dışlayan bir değer düşünülemezken, değerlerden yoksun bir eğitim sistemi de asla düşünülemez.

Değerlerden yoksun bir eğitim düşünüldüğünde kişi aldığı eğitimi farklı amaçları doğrultusunda kullanabilir. İnsancıl olma şiddete karşı olma değerlerini kazanmamış birisi, bilgi ve becerileri insanlığın zararına kullanabilir. Yine yurttaşlık bilincine sahip olma ve vatansever olma değerlerinden yoksun olan birisi ülkesinin

birlik ve bütünlüğüne aykırı davranışlar sergileyebilir. Eğitim pahalı ve uzun süreli bir yatırımdır. Sonuçlarını önceden kestirmek mümkün değildir fakat olabilecekler için önlem alınabilir. Bu yüzden değer eğitiminden yoksun bir eğitim asla düşünülemez.

2.7. Öğretmen, Öğretmenlik Mesleği ve Değer

Öğretmen ve öğretme insanlığın ilk zamanlarında ortaya çıkmıştır. Toplumların oluşması ve millet haline gelmesi ile de öğretme süreci profesyonel bir şekilde uygulanmaya başlanılmış ve uygulayıcısı olarak da öğretmen toplumdaki yerini almıştır. Öğretmen günümüze değin farklı şekillerde tanımlanmıştır. TDK'ye göre öğretmen, 'mesleği bilgi öğretmek olan kimse, hoca, muallim, muallime' olarak tanımlanmaktadır. Bir diğer tanıma göre öğretmen, bir milletin ruh ve karakter hamuruna şekil ve biçim veren üretici bir insandır (Büyükkaragöz ve diğ. 1998). Tanımlar çoğaltılmakla birlikte öğretmenlik, evrensel bazı kurallara sahip olmakla birlikte, bütün toplumlar ve ülkeler için, diğer mesleklerde olduğu gibi kesin çizgilerle çerçevesi ve kuralları belirlenecek bir meslek değildir (Özer ve Gelen, 2008).

Öğretmen sadece öğreten değildir, zira toplumsal yapının özelliklerine, konjonktür ve çevresine göre öğretmen bulunduğu yerin bir aydını, bilgisi, birleştirici gücü, teknik elemanı, veya dönüştürücü gücü rolündedir (İnal ve Kaymak, 2014). Bu rol ona farklı statü yüklemekte ve öğretmenden beklentiyi artırmaktadır. Fakat gün geçtikçe bu roller azalmakta veya işlevini kaybettirmektedir. Bundaki temel etkenlerden birisi de öğretmenlerin mesleki değerlerini (yenilikçi, bilimsel, akılcı, uzlaşmacı vb gibi) kaybetmesi veya bu değerleri benimsememesidir. Örneğin bir öğretmen bulunduğu yere zıt bir görüşü sonuna kadar savduğunda veya karşı görüş ve düşüncelere saygılı olmadığında öğretmen o toplum tarafından benimsenmeyerek dışlanacaktır. Ayrıca öğretmenin o topluma veya öğrencilerine kazandıracağı farklı görüşlere saygılı olma değerlerine ters düşecektir. Bu çerçevede konu üzerine pek çok araştırma yapılmış ve yapılmaya devam edilmektedir. Yapılan çalışmalarda öğretmenlik mesleki (iş) değerleri farklı değişkenler altında incelenmiş ve öğretmenlik mesleğinin gerekli kıldığı değerlere ilişkin ölçek geliştirme çalışmaları yapılmıştır.

Önceki yıllarda iş veya mesleğe ilişkin değerlerin ‘çalışma değerleri(work values)’ kavramını ile ele alınmış ve herhangi bir mesleğe özgün olmadan, tanımlanmış ve sınıflandırılmıştır (Tunca, 2012). Fakat son yıllarda çalışma değerlerinin her mesleği tam anlamıyla kapsamadığı ve yansıtmadığı görülmüş ve her mesleğe ilişkin değerler sınıflaması üzerine çalışmalar yapılmış ve yapılmaya devam edilmektedir. Öğretmenlik mesleki değerleri de bu bağlamda çeşitli başlıklar altında toplanılmış ve öğretmenlik mesleki değerleri üzerine farklı birçok çalışma yapılmıştır. Albayrak (2015), ilköğretim öğretmenlerinin mesleki değerleri ile öğretmen yeterlikleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Yılmaz (2015), sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi çalışmasını yapmıştır. Tunca (2012), ilköğretim öğretmenleri için mesleki değerler ölçeğinin geliştirilmesi ve ilköğretim öğretmenlerinin mesleki değerlerinin belirlenmesi çalışmasını yapmıştır. Köybaşı ve Dönmez (2012) ise, göreve yeni başlamış ve emekli ilköğretim öğretmenlerinin mesleki değerlere ilişkin görüşleri ve bu değerlerdeki değişimin incelenmesi çalışmasını yapmıştır. Akar (2007), ilköğretim sosyal bilgiler öğretmenliği son sınıf öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine verdikleri değer ve mesleki yeterliliklerini belirleme çalışması yapmıştır.

İnal ve Kaymak (2014) öğretmenin toplumdaki işlevini, dört farklı başlık altında incelemiştir. Birincisi, öğretmenin modernleştirici bir işleve sahip olmalı, ikincisi, öğretmenin okulda çalışmasının dışında insanlarla sosyal ilişkiler ağı içinde olmalı, üçüncüsü, bir örgütün(eğitim örgütünün) parçası olmalı ve son olarak, öğretmen eğitimin amaçlarını yaptığı işle ilişkilendirirken sosyolog gibi olmalıdır. Öğretmen içinde bulunduğu topluma yön veren kişidir. Üzerine almış olduğu bu zor görevde mesleğini icra ederken birçok etkene dikkat etmesi gerekmektedir. Mesleğinin gerektirdiği mesleki değerle riayet etmeli ve bunları hayatının hemen hemen her anında kullanmalıdır.

Yapılan çalışmalardaki problemlerin ve sonuçların ortak noktası, öğretmenin mesleki değerlerinin neler olduğu ve öğretmenlerin bu değerlere ne kadar sahip olduğudur. Fakat ilgili çalışmalar mesleki değerlerin soyut bir kavram olmasından ve kültüre göre değişiklik göstermesinden dolayı net bir şekilde ölçülememiş değildir.

Çalışmalar arttıkça ve literatür zenginleştikçe mesleki değerler farklı örneklerle farklı konular, farklı değişkenler gibi etkenler üzerinden araştırılacaktır.

Okul da aile gibi çocuğun değerleri kazanmasında büyük bir etkiye sahiptir. Okuldaki bu değerlerin aktarıcısı olan öğretmenlerde bu değerlerin taşıyıcısı olmakla birlikte, davranışları ile örnek teşkil edendir. Öğretmen sahip olmadığı veya uygulamadığı bir değeri şüphesiz ki öğrencisinden de bekleyemez. Öğrenci bu değeri karakterini oluşturacak değerleri kendi başına oluşturamaz, öğretme, model olma, öğrenme ve uygulama içeren süreçlerle zamana bağlı olarak gelişmektedir(Hökelekli, 2013). Bu süreci öğretmenin kontrol etmesi ve iyi bir şekilde kullanması örtük hedefler içerisinde yer almaktadır.

Öğretmen günlük hayatında veya mesleğini yaparken değer aktarıcısı olmanın yanında aynı zamanda bir değer kılavuzudur. Öğretmen her değeri öğreten değil, çağının gerekliliklerine uygun geçmişten bağımsız olmayan, diğer insanları zorda bırakmayacak ve hor görmeyecek değerleri aktarandır.

3. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

3.1. Konu İle İlgili Olarak Yapılan Ulusal Araştırmalar

Yıldırım (2016) “ilköğretim matematik öğretmen adaylarının mesleki önemleri ile bölüm memnuniyetleri arasındaki ilişki” adlı çalışmasında, Dawis’in Birey- Çevre Uyum Teorisi’nin ışığı altında matematik öğretmen adaylarının mesleki değerlerini ve bölüm tatminleri arasındaki ilişkiyi incelemeyi ve ölçek geliştirmeyi amaçlamıştır. Araştırma yöntemi, ilişkiisel tarama modelinde betimsel bir araştırmadır. Veriler “Mesleki Önem Ölçeği” ve “Memnuniyet Ölçeği” kullanılarak elde edilmiştir. Ölçek geliştirme basamakları takip edilmiş ve elde edilen veriler betimsel istatistik kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, adaylarının en çok neye ihtiyaç duydukları incelendiğinde öğrencilerin en çok sosyal hizmete ve yetenek kullanımına ihtiyaç duydukları saptanmıştır. Matematik öğretmen adaylarının en çok değer verdikleri konular, başarı, ardından diğerkâmlık ve en son olarak da statüdür. Ayrıca çalışma sonunda geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı literatüre kazandırılmıştır.

Şahin, Tunca, Altinkurt ve Yılmaz (2016) “mesleki değerler ve eleştirel düşünme arasındaki ilişki bilim-teknoloji ve matematik öğretmenlerinin durumu” adlı çalışmasında meslek mensupları arasındaki ilişki belirlemeye çalışılmıştır. Araştırmada nicel araştırma yöntemi kullanılmış ve çalışma verileri Öğretmen Mesleki Değerler Ölçeği (TPVS) ve Kaliforniya Eleştirel Düşünme Eğilimi Envanteri (CCTDI) kullanılarak elde edilmiştir. Araştırmanın sonuçları, profesyonel değerlere sahip öğretmenlerin düzeyinin orta seviyeden yüksek olduğunu ve eleştirel düşünme eğilimi düzeylerinin düşük olduğunu göstermektedir. Ayrıca, öğretmenlerin mesleki değerleri ile eleştirel düşünme eğilimleri arasında anlamlı düzeyde bir ilişki vardır.

Albayrak (2015) “İlkokul öğretmenlerinin mesleki değerleri ile öğretmen yetkinlikleri arasındaki ilişki (Erzurum ili örneği)” adlı çalışmasında, ilkokul öğretmenlerinin mesleki değerleri ile öğretmen yetkinliği düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma ilişkiisel desende tasarlanmıştır. Verilerin toplanmasında, “Öğretmen Mesleki Değerler Ölçeği”, “Ohio Öğretmen

Yetkinlik Ölçeği” ile araştırmacı tarafından hazırlanan “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır. Verilerin analiz edilmesinde, ölçeklerden elde edilen puanlar arasındaki ilişkilerin saptanması için Pearson Çarpım Momentler Korelasyon Analizinden yararlanılmıştır. Ayrıca elde edilen puanların yordama düzeyini ölçmek için Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre ilkokul öğretmenlerinin mesleki değerleri ile öğretmen yetkinlikleri arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yılmaz (2015) “Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi” adlı çalışmasında, sınıf öğretmeni adaylarının mesleklerine karşı tutumlarını belirlemek ve adayların tutumların kaynaklarının bulunması amaçlanmıştır. Araştırmada yöntemi olarak veri çeşitilmesi kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak “Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik olumlu tutumlarının ikici sınıftan itibaren düzenli olarak azaldığı belirlenmiştir. Tutum düzeyindeki farklılığın birinci ve dördüncü sınıflar ve ikinci ve dördüncü sınıflar arasında olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum yarı yapılandırılış görüşme ile analiz edilmiş ve içerik analizi yapılmıştır. Yapılan içerik analizi sonucunda bu farklılığın nedenleri KPSS, öğretmenlik eğitiminde yaşanan aksaklıklar olarak belirlenmiştir.

Özhan (2015) “Öğrencilerinin mesleki değerleri ile beş faktör kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi” adlı çalışmasında, lise öğrencilerinin mesleki değerlerini belirlemeyi ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma yöntemi olarak korelasyonel araştırma türlerinden biri olan “Yordayıcı Korelasyonel” araştırma modeli kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak, "Mesleki Değer Envanteri" ve " 5 Faktör Kişilik Özellikleri Ölçeği" kullanılmıştır. Toplanan veriler betimsel istatistik, değişkenler arası ilişkilerin belirlenmesi için ise pearson momentler çarpımı korelasyon analizi ve çok değişkenli doğrusal regresyon analizinden yararlanılarak çözümlenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, lise öğrencilerinin mesleki değerleri ve kişilik faktörleri arasında düşük düzeyde anlamlı ilişkiler vardır. Ayrıca araştırma sonuçlarına göre lise öğrencilerinin beş faktör kişilik özellikleri "arkadaşlık" , "ekip çalışması", "liderlik", "özgürlük" , "para (maddi

kazanç)", "iş sağlığı ", "yaratıcılık" ve "yardım " meslek değerlerini anlamlı düzeyde yordayabildiği sonucuna ulaştığı görülmektedir.

Aydın ve Sulak (2015) “Sınıf Öğretmeni Adaylarının ‘Değer’ Kavramına Yönelik Metafor Algıları” adlı çalışmasında, sınıf öğretmeni adaylarının değer kavramına ilişkin sahip oldukları algıları metaforlar aracılığıyla tespit etmek amaçlanmıştır. Araştırma yöntemi olarak olgubilim modeli kullanılmıştır. Veriler metafor yöntemi ile toplanılmıştır. Verilerin çözümlenmesinde içerik analizi yöntemi, kodlama ve kategori geliştirme kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, adaylar 79 farklı değer geliştirmiştir. Bu metaforlar; zorunluluk olarak değer, birleştirici ve şekillendirici olarak değer, değişken olarak değer, mutluluk kaynağı olarak değer ve yol gösterici olarak değer şeklinde kategorize edilmiştir. Sonuç olarak, geliştirilen metaforların daha çok olumlu anlam taşıdıkları görülmüştür.

Aladağ ve Kuzgun (2015) “Sınıf Öğretmeni Adaylarının ‘Değer’ Kavramına İlişkin Metaforik Algıları” adlı çalışmasında Aydın ve Sulak (2015)’te olduğu gibi sınıf öğretmeni adaylarının değer kavramına ilişkin metamorfik algıları belirlemek amaçlanmıştır. Veri toplama sürecinde adaylardan öncelikle değer kavramı hakkındaki düşüncelerini yazmalarını sonrada değer metaforunu üretmeleri istenmiştir. Araştırma nitel yöntemle tasarlanmış ve içerik analizi yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre adayların ürettikleri 330 metaforlar yedi tema altında toplanılmıştır. Bu temalar; ‘Devamlılığının Sağlanması Açısından Değer, İnsanların Yaşamına Etki Eden Bir Unsur Olarak Değer, Kurallar Bütünü Olarak Değer, Özgün Bir Unsur Olarak Değer, Değişim İçinde Olabilme Olasılığı Olarak Değer, Kapsamlı Bir Olgular Olarak Değer, Önem Arz Eden Bir Unsur Olarak Değer’ olarak belirlenmiştir.

Yaşar, Kasa ve Bayır (2015) “Sınıf Öğretmeni Adaylarının Görüşlerine Göre Değerlerin Ulusal ve Evrensel Olarak Sınıflandırılması” adlı çalışmasında, değerlerin sınıf öğretmeni adaylarına göre ulusal ve evrensel değerler bağlamında nasıl sınıflandırıldığına ortaya konması amaçlanmıştır. Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen ölçek kullanılmıştır. Verilerin analizinde, nicel boyutta veriler yüzde, frekans ve ki kare ile nitel boyutta ise veriler betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, halk oyunları değerini ulusal

değer, bilimsellik değerini evrensel değer, adil olma değerini ise hem ulusal hem de evrensel değer olarak sınıflandırdıkları sonucunda ulaşılmıştır. Ayrıca sınıf öğretmeni adaylarının bazı değerlerde değerleri sınıflandırma biçimleri ile cinsiyetleri ve okudukları üniversite arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmıştır.

Esmer, Çelik ve Yılmaz (2014) “Sınıf Öğretmeni Adaylarının Değer Öğretimine Yönelik Algıları” adlı çalışmasında, sınıf öğretmeni adaylarının değer öğretimi ve değerlendirilmesine yönelik algıları tespit etmeyi amaçlamaktadır. Nitel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılmıştır. Veriler dört adet açık uçlu sorudan oluşan alan formu ile toplanmıştır. Veri analizinde, ‘Kodlayıcı Çeşitlemesi’, betimsel ve içerik analizinden yararlanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, sınıf öğretmeni adayları değer kavramını, toplumsal açıdan kabul gören ve öğrencilere eğitim aracılığıyla kazandırılması gereken unsur olarak tanımlamışlar ve öğretmenin değeri kendisinde barındırıp model olabilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Tombul ve Çelik (2014) “Öğretmen eğitsel değerler ölçeği: geçerlilik ve güvenilirlik analizi” adlı çalışmasında, öğretmenlerin eğitsel değerlerini belirlemek için ölçek geliştirmeyi amaçlamıştır. Verilerin elde edilmesi aşamasında 42 madde oluşturulmuş ve 317 sınıf ve branş öğretmenine uygulanmıştır. Eğitsel Değerler Ölçeğinin, KMO değeri ve Bartlett testi sonuçları incelenmiş ve yapı geçerliliği için açılımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Geliştirilen anket üç boyuttan oluşmaktadır. Araştırma sonucunda geçerli ve güvenilir bir eğitsel değerler ölçeği geliştirilmiştir.

Can (2013) “Hemşirelerin mesleki değerlerinin bireyselleştirilmiş bakım algıları ile ilişkisi” adlı çalışmasında, hemşirelerin mesleki değerlerini ve değerler ile bireyselleştirilmiş bakım algıları arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma tanımlayıcı, karşılaştırmalı ve ilişki arayıcı türde gerçekleştirilmiştir. Veri toplama aracı olarak, “Bilgi Formu”, “Hemşirelerin Profesyonel Değerleri Ölçeği” ve “Bireyselleştirilmiş Bakım Skalası-A- Hemşire Versiyonu” kullanılmıştır. Verilerin analizinde, Shapiro-Wilk, gruplar arası ikili karşılaştırmalar Kruskal-Wallis, Mann-Whitney ve değişkenler arası ilişkiler Spearman Sıra Korelasyon Katsayısı testleri kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, hemşirelerin mesleki değerleri ile bakım algıları arasında pozitif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Hemşirelerin benimsedikleri değerlere göre bakım algıları değişmektedir.

Çelik (2013) “Değer aktarımında sınıf öğretmenlerinin rolü” adlı çalışmasında, değer aktarımın içersin de sınıf öğretmenlerinin üstlendiği görevi incelemeyi amaçlamıştır. Çalışma yöntemi olarak nitel yöntemlerden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Bu bağlamda sekiz branş öğretmeni ve 20 veli ile görüşmeler yapılmıştır. Alınan görüşler betimsel analiz tekniği ile analiz edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre hem veliler hem de branş öğretmenleri öğretmenlerin baskın olan değerlerini çocuklarda da gözlemledikleri görüşünü belirtmişlerdir. Ayrıca öğrencilerin öğretmenlerin baskın olan değerlerinin yanında ilgi öğretmenlerinin ilgi duydukları alandan da etkilendiklerini sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca öğrenci değer sınıflama kategorileri sınıf öğretmenleri değerler sınıflama kategorileri ile örtüştüğü sonucu elde edilmiştir.

Tunca (2012) “İlköğretim öğretmenleri için mesleki değerler ölçeğinin geliştirilmesi ve ilköğretim öğretmenlerinin mesleki değerlerinin belirlenmesi” adlı çalışmasında, ilköğretim öğretmenleri için mesleki değerler ölçeği geliştirmeyi ve ilköğretim öğretmenlerinin mesleki değerlerinin neler olduğunu belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırma yöntemi olarak nitel ve nicel yöntemin bir arada kullanıldığı karma yöntem desenlerinden, “Eşzamanlı Dönüştürücü Desen”, “Sıralı Keşfedici Desen”, “Sıralı Açıklayıcı Desen” ve “Eşzamanlı Çeşitleme Deseni” kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak, nicel veriler için; “Öğretmenlerin Sahip Olmaları Gereken Değerler Anketi-1 ve 2” ile “Öğretmen Mesleki Değerler Ölçeği”; nitel verilerin elde edilebilmesi için “Öğretmenlerin Mesleki Değerlerini Belirlemeye Yönelik Kompozisyon Formu” ile “Öğretmenlerin, Meslektaşlarının Mesleki Değerleri ile İlgili Görüşlerini Belirleme Anketi” kullanılmıştır. Verilerin analizi ve ölçeğin geçerliliğinin ve güvenilirliğinin sağlanması için; açımlayıcı faktör analizi, benzer ölçekler geçerliği, doğrulayıcı faktör analizi, madde toplam korelasyonu, uç grupların karşılaştırılması, test yarılama yöntemi, betimsel istatistik analizi kullanılarak analiz edilmiştir. Öğretmenlerin mesleki değerlere sahip olma düzeylerinin çeşitli değişkenler üzerinden karşılaştırılmasında ise, bağımsız örneklem için t testi, tek yönlü varyans analizi ve Kruskall Wallis H Testi ile yapılmış ve nitel veriler içerik analizi yaklaşımına göre analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda geçerli ve güvenilir bir ölçek elde edilmiştir. Diğer sonuçlara göre, öğretmenler mesleki değerler konusunda kendilerini yüksek düzeyde yeterli

görmektedirler. Ayrıca değerler çeşitli değişkenler açısından anlamlı farklılık göstermektedir.

Atli (2012) ‘Lise öğrencilerinin mesleki değerlerinin incelenmesi’ adlı çalışmada, mesleki değerleri belirlemeye yönelik geçerli ve güvenilir bir ölçek geliştirmeyi ve lise öğrencilerinin mesleki değerlerini çeşitli değişkenler açısından incelemeyi amaçlamıştır. Geliştirilen envanterin kapsam geçerliliğine ilişkin görüşler alınmış, yapı geçerliğini belirlemek için de, açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Ayrıca bulguları analiz etmede betimsel istatistik hesapları yapılarak, t-testi, tek yönlü varyans analizi (One-Way ANOVA) ve Brown-Forsythe testi yapılmıştır. Araştırma sonucunda, öğrencilerin okul türü değişkeni açısından; maddi kazanç, özgürlük ve yaratıcılık boyutlarında, yaş değişkeni açısından; yardım, liderlik ve yaratıcılık boyutlarında, sınıf değişkeni açısından; liderlik, özgürlük, yardım ve yaratıcılık boyutunda, anne eğitim düzeyi değişkeni açısından; yardım, fiziksel özelliklerin kullanımı ve iş sağlığı boyutunda, baba eğitim düzeyi değişkeni açısından; maddi kazanç, yardım ve fiziksel özelliklerin kullanımı boyutunda, babanın iş/meslek durumu değişkeni açısından; özgürlük, yardım ve fiziksel özelliklerin kullanımı boyutunda, ailenin aylık gelir durumu değişkeni açısından; maddi kazanç ve yardım boyutunda anlamlı farka ulaşılmıştır.

Tunca ve Sağlam (2013), “İlköğretim Öğretmenlerine Yönelik Mesleki Değerler Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması” adlı çalışmada, ilköğretim öğretmenlerin mesleki değerlerine yönelik geçerli ve güvenilir bir ölçme aracının geliştirilmesi amaçlanmıştır. Verilerin toplanmasına yönelik açık uçlu anket sorularıyla öğretim üyelerinden, görüşme ve kompozisyonlar yoluyla da öğretmenlerden gerekli veriler elde edilmiştir. Verilerin analizinde, açımlayıcı faktör analizi, ardından benzer ölçekler geçerliğini belirlemeye dönük çalışmalar ve son olarak doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, ilköğretim öğretmenleri mesleki değerlerin belirlenmesinde kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı geliştirilmiştir.

Öksüz (2012) “İngiltere ve Türkiye’deki Sınıf Öğretmenlerinin ‘Değer Eğitimi’ Açısından Karşılaştırılması: Lancashire – Samsun Örneği” adlı çalışmada, İngiltere ve Türkiye’de değer eğitimine yönelik uygulamaları sınıf

öğretmenlerinin görüşlerine dayanarak karşılaştırmayı amaçlamıştır. Araştırma yöntemi olarak nitel araştırma yöntemlerinden, olgusal çalışma tekniği kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak araştırma verileri elde edilmiştir. Elde edilen veriler içerik analizi ve tema kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, İngiliz sınıf öğretmenlerinin değer eğitimi daha çok dini kurum ve kuruluşlar ile yürütmeye çalışırken, Türk öğretmenleri daha çok ailelerle yürütmeye çalışmaktadır. Her iki ülke sınıf öğretmenleri gerek hizmet içi gerekse hizmet öncesi süreçte değer eğitime yönelik mesleki bilgileri farklı dersler kapsamında almışlardır. Bu durumda uygulama sürecinde büyük farklılıklara neden olmuştur.

Ateş (2012) “Öğretmenlikte meslek ahlâkı ve mesleki değerler” adlı çalışmasında, öğrenci ahlâkı ile rol-model olan öğretmen ilişkisini, öğretmenlik meslek ahlâkı ile mesleki değerlerin nasıl ve nelerden etkilenecek oluştuğunu, mesleki değerler bakımından Türk Eğitim sisteminde öğretmen yetiştirme ve alımında mevcut sorunları irdelemeyi amaçlamıştır. Araştırma kapsamında literatürdeki çalışmalar irdelenmiş ve öğretmenlerde olması ve olmaması gereken değerler belirtilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, öğretmenlik meslek ahlâkı ve mesleki değerlerinin evrensel, milli ve kültürel değerlere göre şekillendiği; öğretmen alımlarında eğitim fakültesi mezunu olmayan öğretmenlerin genel olarak beklentilerini karşılayamadığı; öğretmen alımlarında meslek ahlâkının ve mesleki değerlerin kazanılıp kazanılmadığı çeşitli psikoteknik testlerle değerlendirilerek işe alınması yararlı olacağı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca toplumun, öğretmenlerden çağdaş ve profesyonel olması gerektiği beklentisine ulaşılmıştır.

Köybaşı ve Dönmez (2012) “Göreve Yeni Başlamış ve Emekli İlköğretim Öğretmenlerinin Mesleki Değerlere İlişkin Görüşleri ve Bu Değerlerdeki Değişimin İncelenmesi” adlı çalışmasına, on beş yılda emekli olan ve göreve başlayan ilköğretim öğretmenlerinin görüşlerine göre mesleki değerlerin ne olduğunu ve bu değerlerdeki değişimi ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden, olgu bilim deseni kullanılmıştır. Veriler yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile elde edilmiştir. Elde edilen veriler, betimsel analiz tekniği ile analiz edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, göreve yeni başlamış olan öğretmenler

ile emekli öğretmenler arasında görüş farklılıkları ortaya çıkmıştır. Öğretmenlik mesleğinin değerinin azaldığı konusunda hem fikir olan göreve yeni başlamış öğretmenler ile emekli öğretmenler, iş doyumunun yeterli olduğu konusunda fikir ayrılığına düşmüştür.

Yıldırım (2012) “Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerine Göre Bir İlköğretim Okulunun Kurumsal Değerlerinin Belirlenmesi; Öğretmen ve Öğrencilerin Sahip Oldukları Değerlerin Farklı Olma Nedenlerinin İncelenmesi” adlı çalışmasında, eğitim kurumlarındaki değerleri ve var olması düşünülen değerleri belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırma karma yöntem ile gerçekleştirilmiştir. Veri toplama aracı olarak Sosyal Değerler Ölçeği ve yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Verilerin analizinde tek yönlü varyans analizi ve t testi kullanılmıştır. Öğrenciler ile yapılan görüşmelerden elde edilen bulgulara göre öğrencilerin düşüncelerini, davranışlarını, tutumlarını belirleyen; arzu edilen, doğru veya yararlı olarak kabul edilen ölçütlerin; “sevgi, güven, doğruluk, hoşgörü, saygı, sorumluluk, adalet, dürüstlük, eşitlik, bağlılık, başarı, özgürlük” olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerde ise bu değerler şu şekilde sıralanmıştır; “sorumluluk, adalet, dürüstlük, saygı, sevgi, başarı, eşitlik, güven, yardımseverlik, doğruluk, özgürlük” olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Ayan (2011) “eğitim fakültelerinin sınıf öğretmenliği programlarının öğretmenlik mesleği genel yeterliklerini kazandırma düzeyi” adlı çalışmasında eğitim fakültelerinin öğretmen yeterliliğini ne derece kazandığı amaçlanmıştır. Araştırma yöntemi olarak, nicel ve nitel yöntemlerin birlikte kullanıldığı karma yöntem modellerinden “eş zamanlı çeşitleme stratejisi” kullanılmıştır. Nicel uygulamasında anket uygulaması yapılırken, nitel boyutunda gözlem kullanılmıştır. Verilerin analizinde Kay-Kare testi ve nitel veri analiz yöntemleri kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre öğrenciler kişisel görüşmede ve öğretim elamanları görüşlerinde eğitim fakültelerinin mesleki yeterlilikleri tam anlamıyla kazandırmadığı görüşüne ulaşılmıştır. Anket verileri sonucunda ise öğrenciler ve sınıf öğretmenleri eğitim fakültelerinin mesleki yeterlilikleri kazandırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Sonuçlar arası anlamlı farklılıklar vardır. Araştırmanın ilgili konu ile

ilgili başka bir sonucu ise öğrenci, öğretim elemanı ve öğretmenler eğitim fakültelerinin genel olarak mesleki değerleri kazandırdığını düşünmektedirler.

Gedik (2010) “Sınıf öğretmenlerinin değer yönelimlerinin ve öğrencilerine aktarmak istedikleri değerlerin incelenmesi” adlı araştırmasında, sınıf öğretmenlerinin değer yönelimleri tespit etmek ve hangi değerleri öğrencilerine aktarmak istedikleri çeşitli değişkenlerle incelemek amaçlanmıştır. Araştırmada verileri elde etmek için, Portre Değerler Anketi ve Değer Aktarım Anketi kullanılmıştır. T- testi ve tek yönlü varyans analiz tekniği kullanılarak veriler analiz edilmiştir. Sonuçlara göre; sınıf öğretmenleri en çok evrensellik değerine önem vermektedir. Sırasıyla güvenlik, öz-yönelim, yardımseverlik, uyma, geleneksellik, yaşamdan haz alma, başarı, uyarılım değerleri takip etmekte ve en az güç değerine önem verilmektedir. Sınıf öğretmenlerinin, tüm alt değişkenlerde en yüksek evrensellik, en düşük güç değerine önem verdikleri görülmüştür.

Şahin (2010) “Sınıf Öğretmenli Adaylarının Toplumsal Değer Tercihleri; Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Örneği” adlı çalışmada, değerlerin aktarımı sürecinde önemli bir etkiye sahip olan öğretmen adaylarının değer tercihlerini belirlemek amaçlanmıştır. Araştırma tarama modelindedir. Veri toplama aracı olarak ‘Değerler Hiyerarşisi Ölçeği’ kullanılmıştır. Verilerin analizinde, aritmetik ortalamaya ve frekans yüzdesine bakılmıştır. Sonuç olarak, dini ve ahlaki değer sıralamaları dışında ilmi, estetik, ekonomik, siyasi ve sosyal değer sıralamasında sınıf derecesi ve cinsiyete göre farklılıklar gözlenmiştir.

Yılmaz (2009) “Öğretmenlerin Değer Tercihlerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi” adlı araştırmasında, öğretmenlerin değerler tercihlerinin çeşitli değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemektedir. Bağımlı ve bağımsız değişkenler üzerinden araştırma yürütülmüştür. Bağımsız değişkeni; cinsiyetleri, kıdem yılları, medeni durumları ve bağımlı değişkeni de; insani değer boyutları (güç, başarı, hazcılık, uyarılma, yardımseverlik, geleneksellik, uyum, güvenlik) oluşturmuştur. Araştırmanın sonuçlarına göre kadın öğretmenlerin evrensellik, yardımseverlik, uyum ve güvenlik boyutlarının puan ortalaması erkek öğretmenlerin puan ortalamasından anlamlı şekilde kadınların lehine farklılaşmaktadır. Medeni durum değişkenine göre güç boyutu hariç tüm boyutlarda

ve kıdem değişkenine göre de öğretmenlerin değer tercihleri tüm değer boyutlarında anlamlı düzeyde farklılığa ulaşılmıştır.

Acar, T., Korkut Owen, F., Demir, Y., Haskan, Ö., Kabalcı, T., Kutsal, D., Pekin, İ. M. ve Turhan, E. (2009) “Mesleki rehberlik kariyer danışmanlığında kart sıralama tekniği: mesleki değerler ile ilgili bir çalışma” adlı çalışmasında, kart sıralama tekniği ile ölçek geliştirmeyi ve bireylerin mesleki değerlerini fark etmelerini amaçlamışlardır. Veri toplama araçları; Mesleki Değer Kartları ve MEDEK’i değerlendirme formudur. Verilerin analizinde frekans ve yüzde değerleri kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, öğrenciler kendileri ile farkındalıkları oluşmuş ve değerlerinin farkına varmışlardır. Ayrıca öğrenciler, geleceğim hakkında beni düşünmeye sevk etti görüşünü belirtmişlerdir.

Değirmencioğlu (2009) “Özel ve resmi ortaöğretim kurumları ile dersanelerde çalışan öğretmen ve yöneticilerin iş değerlerinin çok boyutlu olarak incelenmesi” adlı çalışmasında, öğretmen ve yöneticilerin mesleki değerleri incelenmiştir. Kadın ve erkek öğretmenlerin iş değerleri ölçek puanları kıyaslanmıştır. Yapılan araştırma sonucunda kadın öğretmen ve yöneticilerin yaratıcılık ve zihinsel teşvik, bağımsız ve üstlerle ilişkiler yaşam tarzı ve arkadaşlarla ilişkiler, çevre, prestij, fedakarlık, güvenlik ve çeşitlilik mesleki değerler puanları erkek öğretmen ve yöneticilerden yüksektir. Erkek öğretmen ve yöneticilerin ise ekonomik faydalar mesleki değerleri kadın öğretmen ve yöneticilerden yüksektir. Dersanelerde çalışan katılımcıların en fazla işlerine değer veren grup, özel eğitim kurumunda çalışanlar iş değerlerine en fazla değer veren ikinci grup, MEB çalışanlarının ise iş değerlerine en az değer veren grup olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca iş değeri ölçeğinde yer alan bağımsızlık ve üstlerle ilişkiler ve çevre alt boyutlarında bekâr çalışanların değer puan ortalamaları evli çalışanları değer puan ortalamalarından yüksek çıktığı sonucuna ulaşılmıştır.

Yalmanlı (2009) “Öğretmen adaylarının değer yönelimlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi” adlı çalışmasında, öğretmen adaylarının değer yönelimlerini incelenmeyi amaçlamıştır. Araştırma yöntemi olarak tarama modeli kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak Portre Değerler Anketi (PDA) ve Sosyo-ekonomik Düzey Belirleme ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizinde ise İlişkisiz

Örneklemler t Testi, Tek Yönlü Varyans Analizi ve İlişkisiz Ölçümler için Kruskal Wallis H-Testinden yararlanılmıştır. Araştırma sonuçlarında öğretmen adaylarının en yüksek güç, en düşük de değerine önem verdiği sonucuna ulaşılmıştır. Cinsiyet değişkenine göre; Yaşamdan Haz Alma, Evrensellik ve Yardımseverlik değerinde, sosyo-ekonomik durumlarına göre; Yaşamdan Haz Alma ve Uyarılım değerlerinde, sınıf düzeylerine göre; Yardımseverlik, Geleneksellik ve Uyarılım değerlerinde anlamlı farklılığa ulaşılmıştır. Annelerinin bir işte çalışıp çalışmama durumlarına göre ise anlamlı farka rastlanılmamıştır.

Pehlivan (2008) “Sınıf Öğretmeni Adaylarının Sosyokültürel Özellikleri ve Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları Üzerine Bir Çalışma” adlı araştırmasında, sınıf öğretmenlerinin öğretmenlik mesleğine karşı tutumunu belirlemeyi ve sosyokültürel özelliklerini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma yöntemi olarak betimsel yöntem kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak, ‘Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği’ ve ‘Sosyokültürel Özellikleri Belirleme Anketi’ kullanılmıştır. Verilerin analizinde t testi, tek yönlü varyans analizi ve Fisher’in asgari önemli fark tekniği kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Buna göre öğretmenlik mesleğine yönelik olarak kız öğretmen adayları, erkek öğretmen adaylarına göre daha olumlu tutuma sahiptir. Ayrıca sınıf düzeyi değişkeninin mesleki tutum üzerinde anlamlı bir farklılığa neden olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Dilmaç, Bozgeyikli ve Çıkkılı (2008) “Öğretmen Adaylarının Değer Algılarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi” adlı çalışmasında, öğretmen adaylarının değer algılarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma yöntemi olarak nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak ‘Schwartz Değerler Listesi’ ve kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Verilerin analizinde t testi ve Anova testi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda cinsiyet değişkeni açısından; evrensellik, özyönelim ve güç değerleri arası farklılık, yaş değişkenine açısından; 17-20 yaş ile 21-24 yaş arasındaki öğretmen adaylarının özyönelim değeri boyutunda 0.05 düzeyinde anlamlı farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kurtulan (2007) “Özel eğitim öğretmenlerinin mesleki etik değerler açısından kendilerini değerlendirmeleri” adlı çalışmasında, özel eğitim okullarındaki öğretmenlerin, mesleki etik değerler açısından incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma modeli olarak ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Verilerin analizinde Ki-kare (Chi-Square) kullanılmış ve frekans değerleri hesaplanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre genç öğretmenler, mesleki yaşantılarına daha eleştirel bakmakta fakat çözüm yolu için çok çaba harcamamaktadırlar. Bazı öğretmenlerin, geleneksel ön yargılarla insani değerleri yaşatma çabaları olmasına rağmen; bazı öğretmenler, okul idaresi ile öğretmenlerin uzlaştıkları sözlü/yazılı kuralların olup-olmadığı konusunda fikir birliğine varamamaktadırlar. Ayrıca sonuçların, öğretmenlerin mesleki etik değerleri tanımlamakta yetersiz olduğunu göstermektedir.

Demircioğlu (2004) “8, 9 ve 11. sınıf öğrencilerinin mesleki değerlerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi” adlı çalışmasında, mesleki değer tercih sıralamalarının sınıf düzeyine, sosyoekonomik düzeye ve cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığı araştırılmak amaçlanmıştır. Araştırma verilerini toplamak için Mesleki Değer Tercih Sıralaması Ölçeği ve Sosyoekonomik Düzey Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma yöntemi olarak tarama modeli kullanılmıştır. Araştırma analizinde t testinden, z puanından ve Sperman sıra farkları korelasyonundan(rho) yararlanılmıştır. Araştırma sonuçlarında cinsiyet değişkenine göre 11. sınıf düzeyinde anlamlı farklılığa rastlanılmıştır. Mesleki değer tercih sıralamalarının ise birbirine benzediği fakat 8. ve 11. sınıflar arasında azaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Keskin (2004) “Sınıf öğretmeni adaylarının insani değerlere sahip olma düzeylerinin incelenmesi” adlı çalışmasında, sınıf öğretmeni adaylarının insani değerlere sahip olma düzeylerini belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmada tarama modellerinden karşılaştırma türü ilişkisel tarama yöntemi kullanılmıştır. Araştırma verilerini ise 39 maddelik Değerler Ölçeği ile elde edilmiştir. Verilerin analiz edilmesinde Kolmogorov-Smirnov testi, Mann-Whitney U testi ve Kruskal-Wallis H testi kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarında cinsiyet değişkenine göre insani değerlere sahip olma düzeylerine ait görüşlerinin entellektüel değerler, maneviyat ve özgürlük boyutlarında, sınıf düzeyinde ise maneviyat boyutunda anlamlı farklılığa ulaşılmıştır. Okul türüne göre toplumsal değerler ve maneviyat boyutlarında; anne ve baba

eğitim durumuna göre maneviyat boyutunda anlamlı farklılığa ulaşılmıştır. Diğer değişkenlerde anlamlı farklılık çıkmamıştır.

Glсен (2003) "Lise ğrencilerinin mesleki değer ve tercihleri ile psikolojik ihtiyaçları arasındaki ilişkiler" adlı çalışmasında, lise ğrencilerinin mesleki değerlerini, değer tercihlerini ve bunlar ile psikolojik ihtiyaçları arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Veri toplama aracı olarak "Edwards Kişisel Tercih Envanteri", "Kendini Değerlendirme Envanteri" ve "Kişisel Bilgi Formu" kullanılmıştır. Verilerin kolerasyonuna ve anlamlı düzeydeki ilişkisine bakılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, başarma ihtiyacı-n sahibi olma değer, gösteriş ihtiyacı-n sahibi olma değer, düzen ihtiyacı-düzenli yaşam değer, özerklik ihtiyacı-değişiklik değer, değişiklik ihtiyacı-değişiklik değer, saldırganlık ihtiyacı-yarışma değer arasında anlamlı bir ilişki elde edilmiştir. Ayrıca ğrencilerin seçmiş oldukları bölümler ile psikolojik ihtiyaçları arasında anlamlı ilişkiler bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

TUSIAD (1991) tarafından yaptırılmış olan "Türk Toplumunun Değerleri" adlı çalışmasında, toplumunun değerlerini incelemek ve çalışmaya hayatına bakış açıları üzerinde de durulmak amaçlanmıştır. Araştırma 16 ilden seçilmiş 1030 kişilik geniş bir örnekleme üzerinden yrtlmştir. Veri toplama aracı olarak Michigan niversitesi araştırmacılarından Ronald İnglehart tarafından geliştirilen mlkat cetveli kullanılmıştır. Protestan alışma ahlakının bir olgusu olan hayatın çalışmak olarak kabul edilmesi Türkiye nüfusunun (%10)'unda grlmştir. Fakat kazanca bakmaksızın mesleğinde en iyisini yapmaya eğilim göstermek görüşünü kabul etmiş olanların oranı da çalışma çağındaki toplam nüfusun %40'ı düzeyindedir. Benzer olarak deneklerin (%60)'ı çalışmayı kazançtan bağımsız, hoşlanılacak veya profesyonelce yapılması gereken iş olarak görmektedir. (%36)'sı için ise çalışmak hayatta kalmak için katlanılan bir külfet ya da ancak kazançla orantılı olarak yürütülmesi gereken faaliyetlerden ibarettir. Çalışma hayatı ile başarı arasındaki ilişkide de, Türkiye'de çoğunluk (%55) tarafından çalışma yoluyla hayatta istenilen başarının elde edileceği kabul edilmiştir. Yine bu araştırma bulgularına göre; iş sahibinin aynı zamanda iş yerinin yöneticisi olmasını ve işyerinin onun yalnız başına alacağı kararla yürütülmesini ancak çalışanların (%25)'i benimsemiş

bulunmaktadır. İster işyeri sahibi ile bir arada olsun, ister yalnızca çalışanlar tarafından olsun, işin çalışanların kararlar ile yönetilmesini önerenler çoğunluktadır (%58). Diğer bir deyişle, çalışanlar iş yeri ile ilgili kararlarda etkili olmayan gerekli görmekte, bunun dışındaki kararların iş hayatında olumsuz sonuçlar doğuracağını düşünmektedir.

Bogenç (1990) “Suçlu gençlerin mesleki değer ve mesleki ilgileri” adlı çalışmasında, suçlu gençlerin mesleki ilgi ve mesleki değerlerden hangilerine önem verdiklerini ortaya çıkartmayı, ve aynı sosyo-ekonomik düzeyden gelen gençlerle ıslahevindeki gençler arasında fark olup olmadığını belirlemeyi amaçlamıştır. Veri toplama aracı olarak iki envanter ve demografik özelliklerini belirlemek amacı ile kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Verilerin analizinde, F matrislerine göre hesaplanan t değeri ve buna göre hesaplanan z değeri kullanılmıştır. Suçlu gençlerin ve çırakların mesleki ilgi tercihleri sıralamasında sosyal yardım, iş ayrıntısı ve müzik gibi alanlara daha fazla önem verdikleri görülmüştü, ticaret ve ikna alanları suçlu gençlerin, canlı varlık ve ticaret alanları ise çırakların en az önem verdikleri ilgiler olduğu sonucuna ulaşmıştır. Mesleki değerlerde suçlu gençler ile çırakların değer tercihleri yüksek oranla birbirine paralellik göstermektedir. İslah evlerindeki gençler ile çırakların mesleki değer ve ilgilerinin birbirini yordaya bildiği görülmüştür.

3.2. Konu İle İlgili Yapılan Uluslararası Araştırmalar

Karabayeva (2014) “Mesleğe Odaklanma: Bir SLA Sınıfında Teknoloji Kullanarak Analiz Edilmesi” adlı makale çalışmasında, eğitim sürecinde bilgi ve iletişim teknolojileri ve yöntemlerinin uygulanması kapsamında öğrenme çıktıları olarak kendi yeterlikleri bağlamında mesleğe yön veren değerlerin derin bir analizini çıkarmayı amaçlamıştır. Araştırma tarama şeklinde yürütülmüştür. Eğitim sürecinde bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanılmasının, mesleki benlik bilincinin bilişsel ve duyuşsal alanının gerçekleştirilmesine yardımcı olduğu görülmüştür. Öğretimin geliştirilmesine dayalı öğretmen etkinliğinin yeni yollarının kurulmasına yol açtığı sonucuna vurgu yapılmıştır. Bilgi ve iletişim teknolojilerinin tanıtılması ile ilgili zorlukların üstesinden gelmek için, yüksek öğretim kurumları, üniversite eğitiminin seviyesini artıran yeni bilgi teknolojileri eğitimine hevesli hevesli öğretmenleri teşvik

etmeli ve desteklemelidir. Bu sayede mesleki değerlere katkı yapılacağı düşünülmektedir önerisi getirilmiştir.

Rayner (2014) “Kuralına göre oynamak? Değişen politika bağlamı tarafından uzman(baş) öğretmenlerin mesleki değerleri incelenmesi” adlı çalışmasında, başöğretmenlerin değerlerinin politika bağlamında değiştirilip değiştirilmediğini ve başöğretmenlerin mesleki değerlerini yaşamlarındaki olaylara bakıp sorgulayıp sorgulamadığını araştırmaktadır. Çalışma vaka yöntemi kullanılmıştır. Bir İngiliz kentsel merkezinde biri ilkokul ve ikisi ortaokul öğretmeni olmak üzere toplam üç öğretmen ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda eğitim politikasının tüm imkânları ve sınırlamalarına rağmen, okul liderlerinin üzerindeki en büyük etkinin, değerlerini şekillendiren ve ahlaki pusulalarına yön veren kişisel geçmişi olduğu sonucuna varılmıştır.

King (2014) “Öğretmenlerin mesleki değerlerinin incelenmesi: hesap verebilirliğin öğretmenlerin kariyer kararları üzerindeki etkileri” adlı çalışmasında, öğretmenlerin kariyer kararlarının hesap verilebilirlik açısından ve mesleki değer algıları bakımından etkilenme durumunu ortaya koymak amaçlanmıştır. Çalışmada, Ulusal Eğitim İstatistikleri Merkezi (NCES) 2007-2008 Okul ve Personel Araştırması (SASS) ve 2008-2009 Öğretmen İzleme Anketi (TFS) verilerinden alınan bir alt kümede temel bileşen analizi (PCA) kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre; öğretmenlerin yaşamla ilgili kararlardan(aile, sağlık vb.) ve okulla ilgili sorunlardan sonra okul değiştirmeye karar verdikleri, bazılarının ise bu memnuniyetsizlikten dolayı okulu bıraktıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Bondarchuk ve Percheska (2013) “Mesleki değerli değişiklikler, öğretmenlerin oryantasyonları ve lisansüstü eğitim sistemi” adlı çalışmasında, lisansüstü eğitim sistemi içindeki öğretmenlerin mesleki değer yönelimlerindeki değişimleri incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın veri toplama grubunu öğretmenler oluşturmaktadır. Araştırma deneysel olarak yürütülmüştür. Programın geliştirilmesi ve öğretmenlerin mesleki değer yönelimlerinin değiştirilmesi araçları, mesleki değer yönelimlerinin bilişsel, duyuşsal değerlendirme sistemleri ve davranışsal unsurları üzerindeki etkisini sağlayan özel bir kurs eğitimi verilmiştir. Araştırma sonucunda, öğretmenlerin mesleki değer yönelimlerinin geliştirilmesi ve

lisansüstü eğitim sisteminde mesleki öğretmen eğitiminin ne derece etkiliği olduğu ortaya konmuştur.

Pintassilgo (2013) “Öğretmenlerin değerleri: Geçmiş ile günümüz arasındaki bir yansımadır (Portekiz eğitimcisi Mário Gonçalves Viana'nın katkılarıyla)” adlı çalışmasında, bu eğiticinin örneğini ve zamanında çalışmasını varsayılarak yaptığı çalışmayı, öğretmenlerin mesleki değerlerini, etik amaçlarıyla yansıtmaya çalışılmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, öğretmenlik değerleri tekrar yorumlanmıştır. Uzun vadede öğretme geleneğini ve öğretmenli değerleri dini kökenlerine atıf yapan benzetmelerle bütünleştiği sonucu ortaya konmuştur.

McCoy (2011) “Gençlerin sahip olduğu değerler ile okulların örgütsel değerleri arasında değer uyumsuzluğu” adlı çalışma yapmıştır. Çalışmanın amacı, yoksul ve sosyoekonomik düzeyin düşük olduğu Latin kökenli 12 siyahi öğrencinin sahip olduğu değerler ile okulları örgütsel değerleri arasındaki uyumsuzluğu incelemektir. Araştırmada nitel araştırma deseni şeklinde tasarlanmış ve verilerin elde edilmesinde görüşme tekniği kullanılmıştır. Görüşmelerin analizinde öğrencilerin en önemli isteğinin okulu bitirmek olduğu sonucuna ulaşıırken, bu öğrencilerden çoğunun okulu bırakmak zorunda kaldığına sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın bir diğer sonucuna göre kentte yaşayan öğrencilerin okulun kurumsal değerini daha çabuk benimsedikleri ortaya çıkmıştır. Araştırmacı okulda kültüründeki değerlerin öğrenciler ile belirlenmesinin, okul kültürüne katkısı olacağı önerisi getirilmiştir.

Gillespie (2011) “Beden eğitimi öğretmenliği eğitiminde değer odaklılıklarının 'nasıl' ve 'neden' olduğunun keşfedilmesi” adlı çalışmasında, beden eğitimi öğretmenliğinin değer yönelimlerini ve beden eğitimi ile ilgili konuları keşfetmek amaçlanmıştır. Araştırma verileri sağlık ve beden eğitimi öğretmeni üzerinden elde edilmiştir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden içerik analiz yöntemi kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarında lisans ve lisansüstü programlardaki değer etkililiğinin önemi ortaya konmuştur. Ayrıca değer yönelimlerinin programdan çok kişisel doğa üzerinden gerçekleştirildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Leblanc (2007) “Öğretmenlerin karakter eğitiminin algılanışı, eğitimi ve uygulanması: personel gelişimine etkiler” adlı çalışmasında ilköğretim öğretmenlerinin değer eğitimine ilişkin yaptıkları çalışmaları belirlemek amaçlanmıştır. Öğretmenlerin karakter eğitimine ilişkin ilgileri ve karakter eğitiminin önemini algılamaları, farklı değişkenler çerçevesinde incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, öğretmenlere yönelik düzenlenen seminerler ile öğretmenlerin karakter eğitiminin önemini algılamaları arasında pozitif korelasyonun olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen diğer bir sonuçta, öğretmen okulundan mezun olan öğretmenlerin diğer okullardan mezun olanlara göre karakter eğitimine ilgi düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Goouch ve Bryan (2006) “Pedagojik bağlantılar, sınırlar ve engeller: Seyahatin öğretmenlerin mesleki gelişimindeki yeri” adlı çalışmasında, öğretmenlerin rehberlik için kendi coğrafi ve kültürel mekânlarının ötesine bakmalarının zorunluluğu belirlenmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda öğretmen kimliği, siyasi hakimiyet, öğretmen değerleri ve etki bağlamaları incelenmiştir. Araştırma verilerini elde etmek için metafor kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, bir öğretmenin mesleki kimlik duygusunu politika ve pratikte açıkça ifade edildiği sonucuna varılmıştır. Bununla birlikte, böyle bir yönlendirici felsefenin olmadığı, mesleki değerlerden yoksun bir yerde, 'kes ve yapıştır' modeli uygulanmaktadır.

Astill, Feather ve Keeves (2002), “Ebeveynlerin, öğretmenlerin ve okulların öğrenci değerleri üzerindeki etkilerinin analizi” adlı çalışmasında, öğrencilerin değer önceliklerine yönelik algılarında aile, öğretmen ve okulun etkisini araştırmışlardır. Araştırmanın çalışma grubunu Avustralya’da 11 okulda öğrenim gören 12. sınıf öğrencileri oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak Schwartz Değerler Ölçeği’nin ile kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, öğrencilerin değer önceliklerine yönelik algılarında cinsiyetin, kültürel geçmişin, dinin, ailenin sosyal statüsünün, aile ve arkadaşlar tarafından kazanılan değerlerin, okuldan kazanılan değerlere oranla daha etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Literatürdeki ulaşılabilen çalışmalar irdelendiğinde değer ve mesleki değer araştırmalarının son yıllarda arttığı gözükmektedir. Araştırmacılar mesleki değerlere yönelik çalışmaları farklı konularda (öğretmen, hemşire, doktor vb) incelenmişlerdir.

Fakat öğretmen adaylarının mesleki değer çalışmaları oldukça kısıtlı ve son birkaç yıl içerisinde gerçekleştirilmiştir. Uluslararası literatürde de yine öğretmen adaylarının mesleki değerlerine yönelik çalışmalar son yıllarda artmıştır. Yapılan çalışmalarda tüm öğretmen adayları ortak payda da toplanmak yerine farklı branşlara ait adaylara yönelik çalışmalar yapıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

4. YÖNTEM

4.1. Araştırmanın Modeli

Sınıf öğretmeni adaylarının mesleki değerlerinin incelenmesi amaçlanan bu araştırmada, nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin birlikte kullanıldığı karma desen kullanılmıştır. Karma desenin kullanıldığı araştırmalar, araştırmacı veya araştırmacı ekibinin, anlama ve doğrulamanın genişliği amacıyla nitel ve nicel araştırma yaklaşımlarının tekniklerini eş güdümlü, eş zamanlı ve sonuçları birbiri ile bağdaşacak şekilde bir araya getirdikleri araştırma türüdür (Greene ve diğ. 1989; Tashakkori ve Teddlie 2003; Johnson ve diğ. 2007).

Nitel araştırma ve nicel araştırma yöntemleri farklı çalışma prensiplerine göre yürütülmekte ve ortaya konan sonuçlarda bu çizgide farklılaşmaktadır. Yöntemlerin birbiri ile kıyaslanması doğru olmayacağı gibi birbirinden üstünlüğünün tartışılması da doğru olmayacaktır. Her iki araştırmanın da belirli dezavantajları bulunmaktadır. Bu bağlamda iki yöntemin de araştırmada eş güdümlü çalışılması bu dezavantajlı durumları daha da aza indirgeyecektir (Yıldırım ve Şimşek 2008; Creswell ve Clark 2015). Karma yöntem üç farklı şekilde yürütülmektedir. Birincisi, araştırmada kullanılan nitel ve nicel yöntemlerin birbirinden tamamen bağımsız olduğu iki aşamalı (two-phase) desendir. İkincisi, nicel ve nitel yöntemlerden herhangi birinin ağırlıklı olarak kullanıldığı baskın-az baskın (dominant- less dominant) desendir. Üçüncü deseni ise, nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin farklı yönlerini araştırmanın belirli veya tüm bölümünde harmanlanarak kullanıldığı karma yöntem (mixed method) desendir (Cresswell, 1994; Başçı, 2012). Bu araştırmada da karma yöntem (mixed method) deseni tercih edilmiştir.

4.2. Çalışma Gurubu

Araştırmanın nicel verileri için çalışma grubunu Giresun Üniversitesi sınıf öğretmenliği programında 2016-2017 yılında öğrenim gören 168 dördüncü sınıf öğrencisi oluşturmaktadır.

Nitel veriler için araştırma veri toplama grubunu Giresun merkez ilçesindeki 2016-2017 eğitim-öğretim yılında ilkokullarda görev yapan staj öğrencisi bulunan 29 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır.

4.3. Veri Toplama Araçları

Araştırma verilerinin elde edilmesinde, hem nicel hem de nitel veri toplama araçları kullanılmıştır. Araştırmanın nicel verileri toplanmasında kullanılan ölçme aracı üç kısımdan oluşmaktadır. Birinci bölümde, öğretmenlere ait kişisel bilgiler (bkz. EK-1/1.BÖLÜM) yer almaktadır. İkinci bölümde, öğretmen adaylarının mesleki değerleri tespit etmek amacıyla “Öğretmenlik Mesleki Değerler Ölçeği” (bkz. EK-1/2.BÖLÜM) kullanılmıştır. Üçüncü bölümde ise, sınıf öğretmeni adaylarının sınıf öğretmenlerinin sahip olması gereken değerlere ilişkin görüşlerini tespit etmek amacıyla sınıf öğretmenlerinin sahip olmaları gereken değerler sıralaması kullanılmıştır (bkz. EK-1/3.BÖLÜM).

Araştırmada nitel verilerin toplanması amacıyla sınıf öğretmenlerinden, sınıf öğretmeni adaylarının değerlere sahip olma ve olmama durumunu hakkındaki görüşlerini almak için “mesleki değerler yarı yapılandırılmış görüşme formu” geliştirilmiştir(Bkz. EK-2).

4.3.1. Nicel Veri Toplama Aracı

1. Bölüm: Kişisel Bilgi Formu

Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının kişisel bilgilerini elde etmeye yönelik araştırmacı tarafından oluşturulmuştur. Kişisel bilgi formunda, sınıf öğretmeni adaylarının cinsiyet, yaş, hobileri, okuduğu bölümü tercih sırası, üye olduğu öğrenci topluluğu, öğretmen olmak isteme ve istememe durumu, okumayı tercih ettiği kitap türü, mesleki değer konusunda takip ettiği TV programı, dergi, gazete veya okuduğu kitap olup-olmama durumu, mesleki değer ile ilgili bilgileri edindiği kaynak durumuna yönelik sorulara yer verilmiştir.

2. Bölüm: Sınıf Öğretmeni Adaylarının Mesleki Değerler Ölçeği

Araştırmanın nicel boyutuna ilişkin verileri elde etmede kullanılan ve Tunca ve Sağlam (2013) tarafından geliştirilen “Öğretmenlik Mesleki Değerler Ölçeği” çeşitli düzenlemeler yapılarak kullanılmıştır. Ölçekteki bazı maddeler öğretmen adaylarına göre düzenlenmiş ve araştırma örnekleme uygun hale getirilmiştir. Ayrıca örnekleme uymayan iki madde ölçekten çıkartılmıştır. Ölçek likert tipi derecelendirmeye göre yapılmıştır. Ölçek maddeleri derecelendirmede 1’den 10’a kadar, “kesinlikle katılmıyorum: 1” ve “kesinlikle katılıyorum: 10” şeklinde kodlanmıştır.

3. Bölüm: Sınıf Öğretmenlerinin Sahip Olmaları Gereken Değerler

Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlerin sahip olmaları gereken değerlere ilişkin görüşlerini belirlemek için Tunca (2012) tarafından geliştirilen “Öğretmenlerin Sahip Olmaları Gereken Değerler” ölçeği kullanılmıştır. Ölçekten verilerin elde edilmesinde likert tipi derecelendirme kullanılmıştır. Bu derecelendirme “önemli değil: 1” ve “çok önemli: 6” şeklinde kodlanmıştır.

4.3.2. Görüşme Formu

Sınıf öğretmenlerinin öğretmen adayları hakkındaki görüşleri belirlemek için araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formunda kullanılacak sorular belirlenmiş ve bir soru havuzu oluşturulmuştur. Daha sonra benzer sorular birleştirilerek soru sayısı azaltılmıştır. Oluşturulan form 2 sınıf öğretmeni uzmanı görüşü alınarak düzenlenmiştir. Öğretim üyeleri ifade, içerik ve uygunluk açısından değerlendirmiştir. Değerlendirmelerde belirtilen düzenlemeler yapıldıktan sonra görüşme formuna son şekli verilmiştir. Sonraki süreçte soruların uygun ve anlaşılır olup olmadığını belirlemek adına üç öğretmen ile görüşme yapılmıştır. Araştırmacı görüşmeye başlamadan önce görüşme amacını ve görüşmenin nasıl yürütüleceğini öğretmenlere açıklamış ve verilerin güvenilirliği için ses kayıt cihazı kullanılarak görüşme kaydedilmiştir.

4.3.3 Verilerin Toplanması

Araştırmanın nicel verileri Giresun Üniversitesi sınıf öğretmenliği lisans öğrencilerinden ölçek yoluyla toplanılmıştır. Araştırma izinleri ekte belirtilmiştir. (bkz. EK 3 ve EK4)

Görüşmenin tamamı araştırmacı tarafından birebir gerçekleştirilmiş ve her görüşme öncesi görüşülen öğretmene araştırmanın amacı belirtilmiştir. Araştırma sorularının daha iyi anlaşılması adına birkaç kez okunabileceği ve gerek görüldüğü takdirde açıklama yapılabileceği söylenmiştir. Görüşme sırasında ses kaydı yapılacağı belirtilmiş ve katılımcılardan izin alınmıştır. Sorular her öğretmene sırası ile sorulmuş ve sorular daha önceden öğretmenlere gösterilmemiştir.

4.4. Faktör Analizi ve Normalliğin Kontrolü

4.4.1. ÖMDÖ'nün faktör analizinin yapılması ve yapı geçerliliği

Faktör analizi, aynı yapıya ait ya da aynı niteliği ölçen değişkenleri bir araya toplayarak, çok sayıda veriyi az sayıda faktör ile açıklamayı amaçlayan istatistiksel bir tekniktir (Büyüköztürk, 2007). Belirli bir faktör altında toplanan maddeler kendi aralarında yüksek ilişki gösterir. Maddelerin faktör yüklerine ve birbirleri ile ilişki düzeyine bakılarak faktörler belirlenir (Can, 2014). Faktör analizi, dört temel aşamadan oluşmaktadır. Bunlar; verilerin faktör analizine uygun olup-olmadığının denetlenmesi, faktörlerin elde edilemesi, faktör rotasyonu ve faktörlerin isimlendirilmesidir. İlk olarak verilerin faktör analizine uygunluğunun denetlenmesi için Kaiser-Meyer-Olkin(KMO) ve Bartlett Sphericity testi uygulanmaktadır (Kalaycı, 2005). KMO değeri; '0.7 ve üzeri iyi', '0.5-0.7 arası yeterli', '0.5 altında yeterli ilişkiyi sağlayacak örneklem ihtiyacı' anlamındadır. Bu doğrultuda aşağıdaki tablo 7'de ÖMDÖ'nün KMO değeri ve Bartlett testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 7: ÖMDÖ'nün KMO and Bartlett's Testi sonuçları

Kaiser-Meyer-Olkin	,942
Bartlett's Test of Sphericity	2227,859
df	190
Sig.	,000

Faktör analizi öncesinde verilerin faktör analizine uygunluğunun test edildiği KMO ve Bartlett Testi anlamlı ($p < .01$) bulunmuştur. Elde edilen sonuçlara göre (Kaiser-Meyer-Olkin=.935, Bartlett's Test of Sphericity =2313.960, $df=231$, $p=.000$) verilerin faktör analizi için uygun olduğu belirlenmiştir (Can, 2014). KMO değerleri yorumlanırken göz önüne alınan değer Bartlett katsayısıdır. Bu değer anlamlı çıkması evrendeki dağılımın normal olduğunu göstermektedir (Tavşancıl, 2005).

Verilerin faktör analizine uygunluğunun değerlendirilmesinin ardından ÖMDÖ üzerinde açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Faktör analiz ilk sonuçlarına göre, ölçeğin 3 faktörlü olduğu ve bu faktörlerin toplam varyansın %61,87'sini açıkladığı görülmüştür. Birinci faktör toplam varyansın %49.02'sini, ikinci faktör toplam varyansın %7.72'sini ve üçüncü faktör toplam varyansın %5,12'sini açıklamaktadır. Döndürülmüş bileşenler tablosuna bakılmış ve maddelerin faktör yük değerlerini karşılaştırılarak aynı anda birden fazla faktörle ilişkisi olan maddeler olup olmadığı kontrol edilmiştir. 14. ve 18. maddelerin ikinci faktör altında olduğu ve madde 2'nin de üçüncü faktör altında olduğu görülmüştür. Fakat madde 2'nin aynı anda birinci ve üçüncü faktörle ilişkisi olduğu gözlemlenmiştir. Büyüköztürk (2006)'ya göre birden fazla faktörle ilişkisi olan bir maddenin herhangi bir faktörle ilişki düzeyi, diğerinden fazla olduğu durumda madde yüksek düzeyde ilişkisi olan faktörün altında saymak gerektiğini belirtmiştir. Fakat binişik maddenin farklı faktörlerle sergilediği ilişki düzeyleri arasındaki farkın 0.1'den fazla olması gerekmektedir. Bu bağlamda madde 2 değerlendirilmiş ve birinci faktör ile ilişkisinin daha fazla olduğu görülmüş ve birinci faktör altına alınmıştır. Bu analizin sonucunda 20 maddenin birinci faktör altında, 2 maddenin de ikinci faktör altında yer almıştır.

Maddelerin faktör yük değerlerine bakılarak, ölçeğin tek faktörlü kullanılıp kullanılamayacağı yeniden değerlendirilmiştir. 14. ve 18. maddeler uzman görüşü alınarak ölçekten çıkarılmıştır. Maddeler çıkarıldıktan sonra analiz tekrar edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda Öğretmenlik Mesleki Değerler Ölçeğinin tek faktör altında açıkladığı varyans %53,88'dir. Maddelerin faktör yük değerleri .45 ile .85 aralığında değiştiği görülmüş ve Cronbach-alpha katsayısının ölçeğin bütünü için 0.95 olduğu görülmüş, böylece ölçeğin mevcut araştırma kapsamında kullanılabilir tek faktörlü bir ölçek olduğuna karar verilmiştir.

Tablo 8: Faktör analizi sonrası maddelerin faktör yüklerinin dağılımı

No	Maddeler	Faktör Yüğü
m19	Sınıfta ve okulda farklı bakış açılarının ya da düşüncelerin rahatlıkla dile getirilmesi gerektiğini savunurum	,853
m20	Öğrencilerimin ve velilerin doğal çevrenin korunmasına yönelik etkinliklere katılmalarını teşvik ederim.	,844
m3	Okulda, engelleri nedeniyle haksızlığa uğrayan öğrencilerin haklarını savunurum.	,837
m11	Her görüşün tartışılabildiğı ve sorgulanabildiğı bir sınıf ortamı oluştururum.	,830
m16	Okuma yazma bilmeyenlere yönelik düzenlenen kurslarda gönüllü eğitici olarak çalışırım.	,819
m9	Çocuklarının öğrenmelerine destek olmaları için velilerle ortak çalışmalar yaparım.	,819
m21	Uyarıları dikkate almayan öğrencilerin gerektiğinde küçük düşürülerek disipline edilebileceğini savunurum.	,815
m6	Siyasi, sosyal ya da kültürel konularda benden farklı bakış açlarına sahip meslektaşlarımlın düşüncelerine saygı gösteririm.	,802
m13	Öğrencilerimin, meslektaşlarımlın ve yöneticilerin görüşlerime ya da davranışlarımla yönelik yaptıkları olumsuz eleştirileri samimiyetle dinlerim.	,795
m7	Sorumluluklarını yerine getirmeyen öğrencileri (ödevini yapmayan, öğrenme materyallerini getirmeyen vb.) uyarırım.	,783
m15	Öğrencilerini ailelerinin sosyo-ekonomik düzeyine göre ayıran meslektaşlarımlı uyarırım.	,760
m1	Arkadaşlarını herhangi bir nedenden (anti sosyal olma, fiziksel özellikleri vb.) dolayı dışlayan öğrencileri uyarırım.	,729
m8	Doğal çevreyi koruyan kurum ve kuruluşların etkinliklerine katılmaya özen gösteririm.	,709
m17	Mesleki gelişimime katkı sağlayacak kitap, dergi gibi bilimsel yayınları izlerim.	,700
m10	Mesleki gelişimime katkı sağlayacak hizmet içi eğitimlere katılmaya çaba gösteririm.	,660
m12	Mesleki gelişimime katkı sağlayacak konferans, sempozyum, çalıştay gibi bilimsel etkinliklere katılırım.	,657
m5	Kişisel gelişimime katkı sağlayacak etkinliklere (yabancı dil öğrenme, enstrüman çalma vb.) katılırım.	,623

Tablo 8 Devam: Faktör analizi sonrası maddelerin faktör yüklerinin dağılımı

No	Maddeler	Faktör Yüğü
m4	Öğretimi engelleyen (yanındakiyle konuşma, sınıfta dolaşma vb.) öğrencilere gerektiğinde sesimi yükseltirim.	,511
m22	Yavaş öğrenen öğrencileri küçümseyici söz ve davranışlardan kaçınırım.	,481
m2	Huzur evi, çocuk esirgeme kurumu vb. sosyal hizmet kurumlarını belli aralıklarla ziyaret etmeye özen gösteririm.	,448

Faktör analizi sonucunda maddeler ve faktör yükleri yukarıdaki tabloda en yüksek faktör değerinden en düşük faktör değerine göre sıralanmıştır. Maddelerin neler olduğu da orta sütunda gösterilmektedir.

Tunca ve Sağlam (2013) ÖMDÖ'nin geliştirilmesinde ilköğretim öğretmenleri ile çalışmış ve 24 maddelik ölçek dört faktör altında toplamıştır. İki maddesi çıkartılarak sınıf öğretmeni adayları üzerinde uygulanan aynı ölçek tek faktör altında toplanılmıştır.

4.4.2. ÖMDÖ'nin güvenilirlik çalışmasının yapılması

Güvenirlik, bir ölçme aracının ölçülmüş olan değişkenin gerçek puanına dayanabilecek gözlenen puan içindeki varyans oranıdır (DeVellis, 2014). Öğretmenlik Mesleki Değerler Ölçeği'ne ilişkin güvenilirlik çalışmaları kapsamında, Cronbach alpha katsayısına yer verilmiştir. Test puanlarının güvenilirliğinin bir alt göstergesi olan α katsayısı, özellikle cevapların derecelendirme ölçeğinde elde edildiği durumlarda sık sık kullanılmaktadır (Büyüköztürk ve diğ. 2015). İç tutarlılığı gösteren α katsayısı, maddelere ait toplam puanların toplam test puanlarıyla tutarlılığın bir ölçüsüdür (Büyüköztürk, 2006). 0 ile +1 arasında değer alan α katsayısı +1'e yaklaştıkça güvenilirlik artarken, 0'a yaklaştıkça güvenilirlik azalmaktadır (Tavşancıl, 2005).

$.00 \leq \alpha < .40$ güvenilir değil.

$.40 \leq \alpha < .60$ düşük derecede güvenilir.

$.60 \leq \alpha < .80$ oldukça güvenilirdir.

$.80 \leq \alpha < 1.00$ yüksek derecede güvenilir bir ölçektir (Özdamar 1999'dan akt.

Tavşancıl 2006).

Bu bağlamda ölçeğin Cronbach alpha (α) katsayısı .95 bulunmuştur ve ölçek yüksek derecede güvenilir bir yapıya sahiptir. Tunca ve Sağlam (2013) ÖMDÖ'nün Cronbach alpha katsayısını .82 bulmuştur.

4.4.3. ÖMDÖ'de Normalliğin Kontrolü

Değişkenler üzerinden analize geçilmeden önce ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır. Bu durumda verileri incelemenin dört temel amacı vardır. Bunlar, hatasızlığın incelenmesi, kayıp değerler, uç değerler ve normalliktir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk 2010). Bu bağlamda veri girişinde hata olup olmadığını ve normalliğin sınanması için betimsel istatistik yapılmıştır. Kayıp veriler ölçeğin başarısızlığından, adayın tüm maddelere veya bazı maddelere yanıt vermemesinden ve araştırmacının veri girişi sırasında hata yapmasından kaynaklanabilir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk 2010). Ölçek verilerdeki kayıp incelendiğinde 2 ölçeğin eksik doldurulduğu belirlenmiş ve bunlar analizden çıkartılmıştır. Uç değerlerde saptanarak analize dahil edilmemiştir.

Verilerin parametrik ve nonparametrik dağılım göstermesi araştırma sonuçlarını doğrudan etkilemektedir. Araştırma yapılan istatistiksel testlerin, şartlar sağlandığı sürece parametrik olması araştırma sonuçlarının genellenebilirliği ve güvenilirliği açısından istenen bir durumdur (Can, 2014). Parametrik sınamalar; örneklem sayısının yeterli düzeyde olduğu, verilerin normal dağılım gösterdiği, sayısal sonuçları değerlendirmede kullanılırken, parametrik olmayan sınamalar; örneklemin yetersiz ve normal dağılmadığı durumlarda kullanılmaktadır (Çepni, 2014).

Araştırma verilerinde normallik sınanmış ve maddelerin tek tek normalliği kontrol edilmiştir. Normalliğin değerlendirilmesinde Skewness (çarpıklık) ve Kurtosis (basıklık) katsayılarına bakılmıştır. Skewness ve Kurtosis katsayıları +1 ve -1 arasında olduğunda dağılımın normal olduğu kabul edilebilir (Morgan vd, 2004, akt. Can, 2014). Şencan (2015) ise normllik testleri çarpıklık ve basıklık ile sınıandığında veri sayısının en az 50 olduğu durumda +1 ve -1 arasında olması gerektiğini belirtmektedir. Maddeler tek tek analizi sonucunda Skewness ve Kurtosis değerleri +1 ve -1 arasında dağılım göstermiştir. Sadece iki madde +1'den .04 fazla

çıkıştır. Bu da dağılımın normal olduğunu göstermektedir. Ölçek maddelerinin toplam analizi incelendiğinde Kolmogorow-Smirnov değeri sig=.000 olarak belirlenmiştir. Örneklem sayısı 30'un üstünde olduğu durumlarda Kolmogorow-Smirnov, 30'un altında olduğu durumlarda ise Shapiro-Wilk önerilmektedir (Ak,2008). Bu durum verilerin normal dağılım sergilemediğini göstermektedir. Fakat normalliğin sağlanamadığı durumlarda dönüşüm yapılabilmektedir (Pallant, 2016). Aşırı pozitif çarpık dağılımlarda logaritma alma dönüşümü önerilirken, makul düzeydeki pozitif çarpıklar için karakök dönüşümü önerilmektedir (Keskin, 2008). Toplam maddeler üzerinden dönüşüm1(logaritma dönüşümü) ve dönüşüm2(karakök dönüşümü) yapılmıştır. Elde edilen sig. değerleri incelendiğinde verilerin normal dağılım gösterdiği görülmüştür. Normallik testi aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 9: ÖMDÖ normallik testi sonuçları

	Normallik Testi					
	Kolmogorov-Smirnova			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Toplamdönüşüm1	,069	157	,068	,885	157	,000
Toplamdönüşüm2	,065	157	,200*	,988	157	,215

4.4.4. Öğretmenlerin Sahip Olmaları Gereken Mesleki Değerler Ölçeği Analizi Ve Güvenirlilik Katsayısı

Ölçekten elde edilen verilerde normallik sınanmış ve maddelerin tek tek normalliği kontrol edilmiştir. Normallığın değerlendirilmesinde Skewness(kayıklık) ve Kurtosis(basıklık) katsayılarına bakılmıştır. Fakat bu katsayıların +1 ve -1'den çok saha büyük olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda verilerin normal dağılmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Verilerin normal dağılım göstermediği durumlarda kullanılan Nonparametrik testler kullanılarak ölçek analiz edilmiştir. Parametrik olmayan testler testler, parametrik sayıtların karşılanamadığı, normal dağılımı gerektirmeyen ve değişkenlerin sınıflama ya da sıralama ölçeğinde olduğu durumlarda kullanılmaktadır (Can, 2014).

Araştırma verileri incelenirken analize geçilmeden önce en önemli gerekliliklerden biri olan ölçek güvenirliliğinin kontrol edilmesi gerekmektedir.

Öğretmenlerin sahip olmaları gereken mesleki değerler ölçeğinin güvenilirlik katsayısı(Cronbach alpha) aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 10: Öğretmenlerin Sahip Olmaları Gereken Mesleki Değerler Ölçeği Cronbach Alpha katsayısı

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,974	,976	44

Ölçeğin Cronbach Alpha katsayısı .97 olarak belirlenmiştir. Bu değer Tavşancıl (2006)'ya göre yüksek düzeyde güvenilirlidir.

4.5. Verilerin Analizi

Nitel ve nicel araştırma verilerinin bir arada kullanıldığı karma yöntem olan bu çalışmada, çalışma sonucunda toplanan verilerin hangi yöntemler kullanılarak analiz edildiği açıklanmıştır.

4.5.1. Nicel verilerin analizi

Araştırma verileri toplandıktan sonra eksik ya da hatalı doldurulan anketler çıkarılmış ve kalan anketler değerlendirilmeye tabii tutulmuştur. Elde edilen veriler SPSS paket programı kullanılarak analiz edilmiş ve .05'lik düzeyine anlamlı farklılığına bakılmıştır. Bu veriler ışığında analiz ve yorumlamalar yapılmıştır. İşlemler frekans, yüzde bağımsız gruplar t-testi, tek yönlü varyans analizi (Anova), normallik testi ve Tukey test analizidir.

Veri toplama aracının birinci bölümünde yer alan değişkenleri (cinsiyet, yaş, tercih sırası, üye olunan öğrenci topluluğu, öğretmen olmayı isteme durumu, mesleki değerleri herhangi bir yayından takip etme durumu) betimsel analizlerden yüzde(%) ve frekans(f) kullanılarak tablolar haline getirilmiştir.

İkinci bölümde ise, sınıf öğretmeni adaylarının Mesleki Değerler Ölçeği'nin bağımsız gruba sahip olan değişkenlerinin (cinsiyet, yaş, tercih sırası, üye olunan öğrenci topluluğu, öğretmen olmayı isteme durumu, mesleki değerleri herhangi bir yayından takip etme durumu) analiz edilmesinde t-testi uygulanmıştır. Anlamlılık .05

düzeyinde kontrol edilmiştir. Fark durumlarında ise, aritmetik ortalamaya bakılmıştır. İki'den fazla bağımsız gruba sahip olan değişkenlerin analiz edilmesinde tek yönlü varyans(ANOVA) kullanılmıştır. İki'den fazla grubun ortalamalarının anlamlı farklılığını test etmek amacıyla tek yönlü(faktörlü) varyans(değişke) analizi kullanılmaktadır(Can, 2014). Yapılan analiz sonucunda anlamlı farklılığının kontrol etmede .05 düzeyinde anlamlı farklılığa bakılmıştır. Ayrıca anlamlı farklılığın olduğu durumlarda farklılığın kaynağını bulmak için Tukey testi yapılmıştır.

4.5.2. Nitel Verilerin Analizi

Görüşme yoluyla elde edilen verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz ve içerik analiz tekniği kullanılmaktadır (Başçı, 2012). Betimsel analizde, görüşülen ya da gözlenen bireylerin görüşlerini doğrudan alıntılara yapılarak, bu görüşlere sık sık yer verilir (Büyüköztürk ve Şimşek, 2008). Bu analizin amacı, elde edilen verilerin düzenlenmiş ve yorumlanmış biçimini okuyucuya sunmaktır. Analizi sırasında elde edilen veriler, önce sistemli ve açık bir şekilde betimlenir, yapılan betimler açıklanır ve yorumlanır. Betimsel analiz, çerçeve oluşturma, tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi, bulguların tanımlanması ve yorumlanması aşamasından oluşmaktadır (Büyüköztürk, 2006).

Betimsel analizde yorumlanan veriler her tema ve kavramı ortaya koyamayabilir. Bu nedenle içerik analizine ihtiyaç duyulmaktadır. İçerik analizi, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirerek, bunları organize etmek ve yorumlamaktır. Bu işlemin gerçekleştirilmesinin amaçları; güvenilirliği artırmak, yanlılığı azaltmak, ortaya çıkan tema ve kategoriler arasında karşılaştırma yapabilmek olarak sıralanabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Araştırmada, öğretmenlerle yaptığı bireysel görüşmelerden elde edilen verilerin çözümlenmesinde, içerik analiz tekniği kullanılmıştır.

5. BULGULAR

Bu bölümde araştırma boyunca elde edilen veriler ayrıntılı olarak tablolara aktarılarak ve analiz edilmiştir.

1. Araştırmanın Nicel Bölümü İle İlgili Bulgular

Nicel bölüm ile ilgili üç başlık altında toplanmıştır. Birincisi sınıf öğretmeni adaylarına ait kişisel bilgilere ilişkin verilerin tablolaştırıldığı başlıktır. İkincisi, öğretmenlik mesleki değerler ölçeğine ait verilerin istatistiksel yöntemler ve frekans (f) ve yüzde (%) kullanılarak analiz edildiği başlıktır. Üçüncü başlık ise, sınıf öğretmenlerinde bulunması gereken değerlere ilişkin sınıf öğretmeni adaylarının verdikleri yanıtların frekans (f) ve yüzde (%) kullanılarak tablolaştırıldığı başlıktır.

1.1. Öğretmen Adaylarının Kişisel Bilgileri

Öğretmen adaylarına kişisel bilgilerine ilişkin veriler tablolaştırılıp, değerlendirilip, yorumlanmıştır.

Tablo 11: Öğretmen Adaylarının Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet	f	%
Kadın	112	71,3
Erkek	45	28,7
Toplam	157	100

Öğretmen adaylarının cinsiyete göre dağılımı incelendiğinde kadın öğretmen adaylarının sayıları erkek öğretmen adayları sayısının yaklaşık üç katıdır. Bu durum kadınların öğretmenlik mesleğini daha çok tercih ettiklerini, erkeklerin ise sınıf öğretmenliği dışında mesleklere yöneldiği açıklamaktadır.

Tablo 12: Öğretmen Adaylarının Yaşlara Göre Dağılımları

Öğretmen Adayının Yaşı	f	%
18-21	42	26,8
22-24	113	72,0
24 ve üzeri	2	1,3
Toplam	157	100

Öğretmen adayları yaşlarına göre sınıflandırılmıştır. 18-21 yaş aralığında 42 öğretmen, 22-24 yaş aralığında 113 öğretmen ve 24 ve üzeri yaşta 2 öğretmen adayı araştırmaya katılmıştır. Araştırma verilerine göre öğretmen adayların yaşları ortalama değerler göstermektedir. Bu durum öğretmen adaylarının çok fazla yıllar kaybetmeden, lise öğrenimi bitirdikten hemen sonra öğretmenliği tercih ettiğini göstermektedir.

Tablo 13: Öğretmen Adaylarının Tercih Sıralarına Göre Dağılımı

Tercih Sırası	f	%
1-3	62	39,5
4-7	37	23,6
8-11	11	7,0
12-16	20	12,7
17 ve üzeri	24	15,3
Geçiş	3	1,9
Toplam	157	100,0

Öğretmen adaylarının okuduğu bölümleri tercih sıraları belirlenerek analiz edilmiştir. Tercih sıraları sınıflandırılmış ve sınıflamadaki frekansların birbirine yakın olduğu sonucuna ulaşılmıştır. En yüksek frekansa sahip değer 1-3 tercih sırası olduğu belirlenmiştir. En düşük frekansa sahip değer ise geçiş yapan öğretmen adaylarından sonra 8-11 tercih sırasıdır.

Tablo 14: Öğretmen Adaylarının Üye Oldukları Öğrenci Topluluğu

Üye olduğum öğrenci topluluğu	f	%
Evet	39	24,8
Hayır	118	75,2
Toplam	157	100,0

Öğretmen adaylarının üye oldukları öğrenci topluluklarının olup/olmama durumu sorulduğunda, öğretmen adaylarının %75'inin herhangi bir öğrenci topluluğuna üyeliği yoktur. Geriye kalan %39'unun bir ya da daha fazla öğrenci topluluğuna üyeliği bulunmaktadır.

Tablo 15: Öğretmen Adaylarının Öğretmen Olmayı İsteyip-İstememe Durumları

Öğretmenlik Tercihi	f	%
Evet	101	64,3
Hayır	56	35,7
Toplam	157	100,0

Öğretmen adayları, öğretmen olmak benim ilk hedefimdi sorusuna %64'ü evet yanıtını vermiştir. Geriye kalan %35'i ise öğretmen olmayı ilk hedefi olarak düşünmemiştir.

Tablo 16: Öğretmen Adaylarının Takip Ettikleri Kitap Türü

Tercih Edilen Kitap Türü	f	%
Kişisel gelişim	27	17,1
Politika ve tarih	21	13,3
Roman ve öykü	68	43,0
Dini kitaplar	4	2,5
Diğer	37	23,6
Toplam	157	100,0

Sınıf öğretmeni öğretmen adaylarının okumayı tercih ettikleri kitap türlerinden, %17,1'i 'Kişisel gelişim kitapları', %13,3'ü 'Politika ve tarih kitapları', %43'ü (En yüksek frekans) 'Roman ve öykü kitapları', %2,5'i (en düşük frekans) 'Dini kitaplar' ve %23,6'sı 'Diğer kitapları'(Şiir, macera vb' okumayı tercih etmektedir.

Tablo 17: Mesleki Değerlerle İlgili Takip Edilen Yayın Türü Olup Olmama Durumu

Mesleki değer konusunda takip ettiğiniz TV programı, dergi, gazete veya okuduğunuz kitap var mı?	f	%
Evet	78	49,7
Hayır	79	50,3
Toplam	157	100,0

Öğretmen adaylarının mesleki değerlerle ilgili takip ettikleri herhangi bir yayın türü olup olmadığı sorusuna adayların %49,7'si evet cevabını verirken, geriye kalan %50,3'ü hayır cevabını vermiştir.

1.2. Öğretmenlik Mesleki Değerler Ölçeği (ÖMDÖ) İle İlgili Bulgular

Bu başlık altında ÖMDÖ verileri değişkenler üzerinden analiz edilmiş ve elde edilen veriler tabloya aktarılmıştır.

Tablo 18: Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öğretmenlik Mesleki Değerler Ölçeğine İlişkin Görüşleri

Madde No	Maddeler	F
M20	Öğrencilerimin ve velilerin doğal çevrenin korunmasına yönelik etkinliklere katılmalarını teşvik ederim.	1203
M6	Siyasi, sosyal ya da kültürel konularda benden farklı bakış açılarına sahip meslektaşlarımla düşüncelerine saygı gösteririm.	1197
M19	Sınıfta ve okulda farklı bakış açılarımla ya da düşüncelerim rahatlıkla dile getirilmesi gerektiğini savunurum	1185
M15	Öğrencilerimi ailelerinin sosyo-ekonomik düzeyine göre ayıran meslektaşlarımla uyarırım.	1174

Tablo 18 Devam: Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öğretmenlik Mesleki Değerler Ölçeğine İlişkin Görüşleri

Madde		
No	Maddeler	F
M3	Okulda, engelleri nedeniyle haksızlığa uğrayan öğrencilerin haklarını savunurum.	1168
M1	Arkadaşlarını herhangi bir nedenden (anti sosyal olma, fiziksel özellikleri vb.) dolayı dışlayan öğrencileri uyarırım.	1085
M7	Sorumluluklarını yerine getirmeyen öğrencileri (ödevini yapmayan, öğrenme materyallerini getirmeyen vb.) uyarırım.	1161
M21	Uyarıları dikkate almayan öğrencilerin gerektiğinde küçük düşürülerek disipline edilebileceğini savunurum.	1160
M11	Her görüşün tartışılabildiği ve sorgulanabildiği bir sınıf ortamı oluştururum.	1154
M16	Okuma yazma bilmeyenlere yönelik düzenlenen kurslarda gönüllü eğitici olarak çalışırım.	1152
M9	Çocuklarının öğrenmelerine destek olmaları için velilerle ortak çalışmalar yaparım.	1133
M13	Öğrencilerimin, meslektaşlarımla ve yöneticilerin görüşlerime ya da davranışlarıma yönelik yaptıkları olumsuz eleştirileri samimiyetle dinlerim.	1126
M12	Mesleki gelişimime katkı sağlayacak konferans, sempozyum, çalıştay gibi bilimsel etkinliklere katılırım.	1084
M17	Mesleki gelişimime katkı sağlayacak kitap, dergi gibi bilimsel yayınları izlerim.	1075
M8	Doğal çevreyi koruyan kurum ve kuruluşların etkinliklerine katılmaya özen gösteririm.	1048
M10	Mesleki gelişimime katkı sağlayacak hizmet içi eğitimlere katılmaya çaba gösteririm.	1041
M22	Yavaş öğrenen öğrencileri küçümseyici söz ve davranışlardan kaçınırım.	1005
M5	Kişisel gelişimime katkı sağlayacak etkinliklere (yabancı dil öğrenme, enstrüman çalma vb.) katılırım.	994
M4	Öğretimi engelleyen (yanındakiyle konuşma, sınıfta dolaşma vb.) öğrencilere gerektiğinde sesimi yükseltirim.	955
M2	Huzur evi, çocuk esirgeme kurumu vb. sosyal hizmet kurumlarını belli aralıklarla ziyaret etmeye özen gösteririm.	852

Sınıf öğretmeni adaylarının Öğretmenlik Mesleki Değerler Ölçeğine verdikleri yanıtlar analiz edilmiş ve en yüksek değerden en düşük değere doğru maddelerin aldıkları toplam puanlar tabloya aktarılmıştır. Tablo incelendiğinde en yüksek değeri alan maddenin madde 20 olduğu görülmektedir. En düşük değeri alan

madde ise madde 2'dir. Adaylar en çok aile ve çocukları doğanın ve çevrenin korunması için etkinliklere teşvik ederim yanıtını verirken, en az da huzur evi, çocuk esirgeme kurumu vb. kurumlara ziyaret ederim yanıtını vermişlerdir.

Tablo 19: Cinsiyet Değişkenine Göre Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öğretmenlik Mesleki Değerler Ölçeğine İlişkin Görüşleri

	Cinsiyet	n	X	SS	Sd.	t	p
	Kadın	112	141.71	39.142	156	.978	.330
ÖMDÖ	Erkek	45	135.91	35.906			

***p<.05**

Tablo 18'de öğretmen adaylarının cinsiyet değişkenine göre, öğretmenlik mesleki değerlerine ilişkin görüşleri arasında $p<.05$ düzeyinde anlamlı farklılığa rastlanılmamıştır.

Araştırma sonuçları literatür ile karşılaştırıldığında sonuçları bu araştırma ile benzeşen ve benzeşmeyen araştırmalar vardır. Araştırma sonuçlarını destekleyen çalışmalarda Tunca (2012), öğretmenlik mesleki değerler ölçeği geliştirme çalışmasında kadın ve erkek öğretmenlerin mesleki değerler üzerine aldıkları toplam puanların anlamlı farklılaşmadığı ve görüşlerinin benzer olduğu sonucuna ulaşmıştır. Dilmaç (1999), Şen ve diğerleri (2003), Gibson ve Schwartz (1998), Yazıcı (2011), Aladağ (2009), Aslan (2009), çalışmalarında da cinsiyetin değerler üzerinde anlamlı etkisi olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Literatürde araştırma sonuçlarına desteklemeyen çalışmalar vardır. Keskin (2014), Gedik(2010), Yılmaz (2009), Yalmancı (2009), Uyguç (2003), Uncu (2008) çalışmalarında cinsiyetin değer üzerinde anlamlı etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca araştırmalara incelendiğinde son yıllardaki çalışmalarda cinsiyetin değer ve değer yönelimleri üzerinde etkisinin azaldığını göstermektedir.

Tablo 20: Tercih Değişkenine Göre Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öğretmenlik Mesleki Değerler Ölçeğine İlişkin Görüşleri

	Tercih Sırası	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p
	Gruplar arası	7569,697	5	1513,939		
ÖMDÖ	Gruplar içi	220629,309	151	1461,121	1,036	,399
	Toplam kareler	228199,006	156			

***p<.05**

Öğretmen adayları okudukları bölüm tercih sırasına göre, öğretmenlik mesleki değerler ölçeğine yönelik bulgulara yukarıdaki tabloda verilmiştir. Tek faktörlü olan ÖMDÖ’nde tercih sırasına göre [F(5, 151)=1,04, p>.05], anlamlı farka rastlanılmamıştır. Fakat LSD testi sonucuna göre 8-11 tercih ile 17 ve üzeri tercih arasında anlamlı farklılığa rastlanılmıştır. 8-11 tercih grubundaki öğretmen adaylarının görüşleri 17 ve üzeri tercih grubundaki öğretmen adaylarının görüşlerine göre daha olumludur.

Araştırma sonuçlarının uygunluğu açısından literatür taranmış fakat tercih değişkeninin değer üzerine etkisinin incelendiği çalışmaya rastlanılmamıştır. Tercih değişkeni üzerine bulunan çalışmalardan Özdemir (2008), sınıf öğretmeni adaylarının öz yeterlilik inancının tercih sırasına göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Tablo 21: Yaş Değişkenine Göre Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öğretmenlik Mesleki Değerler Ölçeğine İlişkin Görüşleri

	Yaş	n	X	SS	Sd.	t	p
	18-21 yaş	42	147.74	39.174	156	1.575	.117
ÖMDÖ	22-24 yaş	115	136.93	37.660			

***p<.05**

Tablo 21’de sınıf öğretmeni adaylarının yaş değişkenine göre, mesleki değerler ölçeğine ilişkin görüşleri arasındaki farklılık olup olmadığına yönelik bulgulara yer verilmiştir.

Ölçekte yaş değişkeni '17-21 yaş', '22-24 yaş' ve '25 yaş ve üzeri' şeklinde gruplandırılmıştır. Analiz sırasında 25 yaş ve üstü grupta sadece iki aday olduğu için karşılaştırma yapmak uygun görülmemiştir. Bu bağlamda '25 yaş ve üstü' grup '22-24 yaş' grubuna dahil edilmiştir. Tablodaki veriler incelendiğinde, örnekleme katılan sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleki değerlerine ilişkin görüşleri arasında .05 önem düzeyinde anlamlı bir farklılığa rastlanılmamıştır [$t(157)=1.58, p>.05$]. Bu bulgular ışığında, öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleki değerlerine ilişkin görüşlerin benzer olduğu söylenebilir.

Araştırma sonuçları literatür ile karşılaştırılmış araştırmayı destekleyen ve desteklemeyen sonuçlara ulaşılmıştır. Araştırma sonuçlarını destekleyen çalışmalardan Başçiftçi, Güleç, Akdoğan ve Koç'un (2011) öğretmen adaylarının yaş değişkenine bağlı olarak değer tercihlerinin değişmediği sonucuna ulaşılmıştır. Rokeach (1978), yaptığı çalışmalarda değerlerin yaşa bağlı değiştiğini, J. Piaget değerlerin yaşa bağlı ilerleme kaydettiğini belirtmişlerdir (Güngör, 1998).

Tablo 22: Üye Olunan Öğrenci Topluluğu Değişkenine Göre Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öğretmenlik Mesleki Değerler Ölçeğine İlişkin Görüşleri

Üyelik	n	X	SS	Sd.	t	p
Evet, var.	39	147.69	35.01	156	1.488	.139
ÖMDÖ Hayır, yok.	118	137.22	37.05			

* $p<.05$

Tablo 22'de sınıf öğretmeni adaylarının herhangi bir üye olunan topluluğunun olup-olmama durumu değişkenine göre, mesleki değerler ölçeğine ilişkin görüşleri arasındaki farklılık olup olmadığına yönelik bulgulara yer verilmiştir

Tablo incelendiğinde örnekleme katılan sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleki değerlerine ilişkin görüşleri üzerinde üye olunan öğrenci topluluğu değişkeninin .05 düzeyinde anlamlı farklılığı yoktur [$t(156)=1.488, p>.05$]. Bu bağlamda sınıf öğretmeni adaylarının mesleki değerlere ilişkin görüşlerinin benzer olduğu söylenebilir.

Kurtulan (2007) özel eğitim öğretmenlerin mesleki değerleri üzerinde yaptığı çalışmada öğretmenlerin %12.1'inin bir gruba üye olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Değer yargıları grup ve topluluk ortamında değişme göstermektedir. Çimen ve Timur (2013) öğretmen adaylarını çevreye yönelik tutumları üzerinde yaptığı çalışmada, öğretmen adaylarının %7'sinin çevre ve dernek üyeliği olduğunu, %93'ünün ise üyeliği olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Kişi gruba ait olabilmek için bazı değerleri bırakırken bazı değerleri benimsemektedir. Bu çalışmada da öğretmen adaylarının öğrenci topluluğuna üyeliği mesleki değerlerini farklılaştırmamaktadır. Adaylar benzer mesleki değerleri kabul görmektedir.

Tablo 23: Öğretmen Olmayı İsteme Durumuna Göre Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öğretmenlik Mesleki Değerler Ölçeğine İlişkin Görüşleri

Öğretmenlik yapmaya istekli olma	n	X	SS	Sd.	t	P
Evet.	101	141.10	38.50	156	.565	.573
ÖMDÖ Hayır.	56	137.50	38.00			

*p<.05

Tablo 23'de sınıf öğretmeni adaylarının öğretmen olmayı isteyip-istememe durumu değişkenine göre, mesleki değerler ölçeğine ilişkin görüşleri arasındaki farklılık olup olmadığına yönelik bulgulara yer verilmiştir.

Tablodaki veriler incelendiğinde örnekleme katılan sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleki değerlerine ilişkin .05 düzeyinde anlamlı farklılığa rastlanılmamıştır[t(156)=.565, p>.05]. Buna göre sınıf öğretmeni adayları öğretmenlik mesleğini istese de-istemese de mesleki değerleri farklılaşmadığı, benzer olduğu söylenebilir.

Literatürde benzer sonuçlara ait çalışmalara rastlanılmaktadır. Çermik, Doğan ve Şahin (2010), sınıf öğretmeni öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini tercih sebeplerini incelediği araştırma da sınıf öğretmeni adayları %59'u sınıf öğretmenliğini hedefinin dışında tutmuştur. Şahin (2011), öğretmen adayları üzerinde yaptığı çalışmada da benzer sonuçlara rastlanmaktadır. Literatürde araştırmalar çalışma ile birebir benzerlik göstermese de bulgularını destekler niteliktedir. Öğretmen olmayı istemeyen bir aday ileri ki öğretmenlik sürecinde çeşitli mesleki değerlerden yoksun olabilir.

Tablo 24: Mesleki Değerlerle İlgili Yayın Takibine Göre Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öğretmenlik Mesleki Değerler Ölçeğine İlişkin Görüşleri

	Mesleki değer ile ilgili yayınları takip etme	n	X	SS	Sd.	t	P
	Evet.	78	144.15	41.13	156	1.415	.159
ÖMDÖ	Hayır.	79	135.54	34.89			

***p<.05**

Tablo 24’de sınıf öğretmeni adaylarının mesleki değerlerle ilgili herhangi bir yayını takip etme değişkenine göre, mesleki değerler ölçeğine ilişkin görüşleri arasındaki farklılık olup olmadığına yönelik bulgulara yer verilmiştir.

Tablodaki veriler incelendiğinde örnekleme katılan sınıf öğretmeni öğretmenlik mesleki değerler ölçeğine ilişkin görüşlerinde .05 düzeyinde anlamlı farklılığa rastlanılmamıştır[t(156)=1.415 p>.05]. Buna göre sınıf öğretmeni adaylarının mesleki değerlerle ilgili yayınları takip etme durumuna göre öğretmenlik mesleki değerler ölçeğine ilişkin görüşleri farklılaşmamaktadır.

Literatürde benzer araştırma sonuçlarına rastlanılmıştır. Uncu (2008), öğretmen ve yöneticileri değer yönetimlerini incelediği araştırma da mesleki yayınları takip etme durumu üzerinde anlamlı farka rastlamamıştır. Aslan (2009), sınıf öğretmenlerinin mesleki yayın takip etme durumlarında benzer sonuçlara ulaşmıştır.

1.3. Sınıf Öğretmenlerinin Sahip Olmaları Gereken Değerlerle İlgili Bulgular

Bu başlık altında sınıf öğretmeni öğretmen adaylarının sınıf öğretmenlerinin sahip olmaları gerek değerler anketi verileri analiz edilmiş ve elde edilen veriler tabloya aktarılmıştır.

Tablo 25: Öğretmen adaylarının Öğretmenlerin Sahip Olmaları Gereken Değerlere verdiği yanıtlar

NO	DEĞERLER	f						Toplam
		6	5	4	3	2	1	
M3	Farklılıklara saygı duyma	119	25	7		1	869	
M1	Öğrenmeye açık olma	119	27	3	1		866	
M17	Dürüst olma	120	23	5	3	1	865	
M4	Sorumluluk sahibi olma	117	26	5	3	1	863	
M44	Yardımsaver olma	121	21	4	3	2	861	
M14	Hoşgörülü olma	119	22	5	4	1	859	
M33	Vatansever olma	119	21	7	3		858	
M13	Mesleğine bağlılık duyma	111	26	9	3	3	857	
M39	Paylaşımçı olma	118	22	7	2	2	857	
M38	Özsaygı duyma	122	17	5	4	3	856	
M9	Yurttaşlık bilincine sahip olma	115	24	8	3	2	855	
M16	Eşitlikten ve adaletten yana olma	120	19	3	7	3	854	
M15	Kurallara saygılı olma	113	25	11	1	1	853	
M8	Şiddete karşı olma	114	24	8	3	3	851	
M12	Yenilikçi olma	110	31	6	3	1	851	
M28	Üretken olma	113	28	4	2	5	850	
M19	Çevreye karşı duyarlı olma	110	28	9	3	2	849	
M34	Hukukun üstünlüğüne inanma	116	21	7	5	2	849	
M18	Düşünce ve ifade özgürlüğünü savunma	114	23	8	4	2	848	
M32	Din ve vicdan özgürlüğünü savunma	112	25	8	3	3	845	
M31	Tutarlı olma	110	30	5	2	3	844	
M43	Katılımcı olma	110	25	11	4	1	844	
M27	Açık düşünceli olma	112	24	10	2	1	843	
M36	Nazik olma	112	22	10	6	1	843	
M37	Uzlaşmacı olma	108	28	12	1	1	843	
M21	İşbirliğine açık olma	106	32	8	3	2	842	
M10	Eleştiriye açık olma	102	35	11	3		841	
M22	Atatürk ilkelerine bağlı olma	107	31	8	1	3	840	
M29	Akılcı olma	107	27	13		4	838	
M11	Ulusal dile önem verme	102	34	9	4	1	834	
M6	Araştırmacı olma	95	40	11	4	1	829	
M7	Kültürel ve tarihsel mirasa duyarlı olma	99	33	13	5		828	
M5	Bilimsel düşünme	88	44	13	4	1	816	
M40	Gelenek ve göreneklere duyarlı olma	110	20	13	5	3	834	
M35	Demokrat olma	108	24	12	3	3	833	
M20	Çağdaş olma	105	31	6	5	4	833	
M23	Sabırlı olma	108	25	9	6	2	833	
M41	Bağışlayıcı olma	102	35	6	5	2	832	
M24	Entelektüel olma	83	42	16	8	2	801	
M25	İnsancıl(Hümanist) olma	105	27	11	2	4	826	
M26	Ulusal simgelere duyarlı olma	102	32	7	8		827	
M2	İlkel olma	88	45	12	5		818	
M30	Estetik beğeni sahibi olma	92	31	17	8	2	805	
M42	Kuşkucu olma	65	38	28	12	6	743	

Öğretmen adayları ‘Öğretmenlerin Sahip Olmaları Gereken Değerler Anketi’ne 1(en az) ile 6(en fazla) arasında puanlama yapmışlardır. Verdikleri puanlar yukarıdaki tabloya aktarılmış ve frekans değerlerine göre en yüksekten en düşüğe doğru sıralanmıştır. En yüksek değeri alan madde 3’tür. En düşük değeri alan madde ise 42’dir. Sınıf öğretmeni adayları maddelerden hiçbirini öğretmenlerin sahip olmaları gereken değerler dışında tutmamıştır. Maddeler genel olarak aynı düzeyde puanlanmış ve adaylar bir öğretmenin bu değerlere sahip olmaları gerektiğini belirtmişlerdir. Düşük puan alan maddelerde orta düzeyde puanlanmıştır fakat öğretmende olmaması gerekmediği belirtilmemiştir.

Tablo 26: Cinsiyet Değişkenine Göre Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öğretmenlerin Sahip Olmaları Gereken Değerlere İlişkin Görüşleri

	Cinsiyet	n	X	U	p
ÖSOGMD	Kadın	107	79.20	2118.50	.242
	Erkek	45	70.08		

***p<.05**

Kadınlar ve erkekler arasında anlamlı bir fark olup olmadığını ortaya koymak için yapılan Mann Whitney U Testi’nin sonucuna göre kadın ve erkek öğretmen adaylarının görüşleri arasında anlamlı fark yoktur($p>.242$). Ayrıca maddelere tek tek bakıldığında da anlamlı farka rastlanılmamıştır.

Sezgin (2006), yapmış olduğu çalışmada, öğretmenlerin birey-örgüt-değer uyumuna ilişkin görüşleri cinsiyet açısından anlamlı bir farklılık olmadığı tespit etmiştir. Araştırma sonuçlarına paralel olmayan sonuçlarda literatürde bulunmaktadır. Kadın ve erkek öğretmen adaylarının değerleri benimseme düzeyleri incelenmiş ve erkek öğretmen adaylarının değerleri benimseme düzeyleri kadın öğretmen adaylara göre yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır(Sarı, 2005).

Tablo 27: Yaş Değişkenine Göre Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öğretmenlerin Sahip Olmaları Gereken Değerlere İlişkin Görüşleri

	Yaş	n	X	U	p
	18-21 Yaş	41	88.07		
ÖSOGMD	22-24 Yaş	111	72.23	1801.00	.48

***p<.05**

Tabloya göre öğretmen adayları yaşlarına göre sınıflandırılmıştır. 25 ve üzeri yaşa sahip 2 öğretmen adayı olduğundan karşılaştırmanın uygun olmadığı belirlenmiştir. Analize 25 yaş ve üzeri iki adayın 22-24 yaş arasında dahil edilerek devam edilmiştir. Mann Whitney U Testi'nin sonucuna göre 18-21 yaş ile 22-24 yaş arasındaki öğretmen adayları arasında anlamlı farka rastlanılmıştır. 18-21 yaş grubundaki öğretmen adayları öğretmenlerin sahip olmaları gereken değerler anketine daha yüksek puanlar vermişlerdir.

Araştırma literatür ile karşılaştırıldığında benzer ve farklı sonuçlara rastlanılmaktadır. Er (2013) sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yaş değişkenine bağlı olarak, uyarılım ve evrensellik değerlerinde farklılık bulunmazken, 20-22 yaş arasının geleneksel değerlere daha bağlı olduğu sonucuna ulaşmıştır. Başçiftçi, Güleç, Akdoğan ve Koç'un (2011) öğretmen adaylarının yaş değişkenine bağlı olarak değer tercihlerinin değişmediği sonucuna ulaşmıştır.

Tablo 28: Üye Olunan Öğrenci Topluluğu Değişkenine Göre Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öğretmenlerin Sahip Olmaları Gereken Değerlere İlişkin Görüşleri

	Üye Olma Durumu	n	X	U	p
	Evet, var	38	87.17		
ÖSOGMD	Hayır, yok	114	72.94	1760.50	.084

***p<.05**

Tablo 28'e göre Mann Whitney U Testi değeri .084 ile anlamlı farka rastlanılmamıştır. Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlerin sahip olmaları gereken değerlere ilişkin görüşlerinde, öğrenci topluluklarına üye olma durumuna göre fark yoktur.

Çimen ve Timur (2013) öğretmen adaylarını çevreye yönelik tutumları üzerinde yaptığı çalışmada, öğretmen adaylarının %7'sinin çevre ve dernek üyeliği olduğunu, %93'ünün ise üyeliği olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Tablo 29: Bölüm tercihi Değişkenine Göre Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öğretmenlerin Sahip Olmaları Gereken Değerlere İlişkin Görüşleri

	Tercih Sırası	n	X	Ki kare	p
	1-3 tercih	61	74.20		
	4-7 tercih	36	74.21		
ÖSOGMD	8-11 tercih	11	76.36	4.841	.436
	12-16 tercih	18	80.22		
	17 ve üzeri tercih	23	88.24		

*p<.05

Öğretmen adaylarının tercih sırasına göre gruplandırılmış ve ikiden fazla gruplar için nonparametrik testlerden Kruskal Wallis Testi yapılmıştır. Test sonuçlarına göre anlamlılık değeri .436 çıkmıştır. Bu sonuca göre sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlerin sahip olmaları gereken değerlere göre tercih sırası anlamlı bir etkiye sahip değildir. Öğretmen adaylarının görüşleri farklılaşmamaktadır.

Değer konulu çalışmalarda tercih değişkeni üzerine bulunan çalışmalar oldukça sınırlıdır. Özdemir (2008), sınıf öğretmeni adaylarının öz yeterlilik inancının tercih sırasına göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Tablo 30: Öğretmenlik Yapmaya İstekli Olma Değişkenine Göre Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öğretmenlerin Sahip Olmaları Gereken Değerlere İlişkin Görüşleri

	Öğretmenlik Tercihi	n	X	U	p
	Evet	98	78.59	2441.00	.429
ÖSOGMD	Hayır	54	72.70		

*p<.05

Öğretmen adaylarının öğretmen olmayı hedefi haline getirme, isteme değişkeni için Mann Whitney U testi analizi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre p

değeri(.429) bulunmuş ve anlamlı farka rastlanılmamıştır. Öğretmen olmayı hedef olarak benimseyen ve benimsemeyen adayların öğretmenlerin sahip olmaları gereken mesleki değerler puanlamasında benzer görüşlere sahip olduğu söylenebilir.

Özsoy ve diğerleri (2010), öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini tercih etmede sadece %46.9'unun öğretmenliğin idealindeki meslek olduğunu belirtmiştir. Ayrıca araştırmalar öğretmen adaylarının önemli bir kısmı öğretmenliği isteği doğrultusunda tercih etmemiştir. Kişi istediği ve kendine uygun gördüğü değerleri benimsemektedir(Rokeach, 1973; Sarı, 2005; Akbaş, 2006; Tunca, 2012) .

Tablo 31: Mesleki Değerlerle İlgili Yayınları Takip Etme Değişkenine Göre Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öğretmenlerin Sahip Olmaları Gereken Değerlere İlişkin Görüşleri

	Yayın Takibi	n	X	U	p
	Evet	74	81.27	2459.00	.146
ÖSOGMD	Hayır	77	70.94		

***p<.05**

Sınıf öğretmeni adaylarının mesleki değerler ile ilgili yayınları takip etme durumuna 74'ü evet yanıtını verirken, 77'si hayır yanıtını vermiştir. Öğretmenlerin sahip olmaları gereken mesleki değerler üzerine etkisini incelemek için yapılan Mann Whitney U Testi sonuçlarına göre $p<.05$ düzeyinde anlamlı farka rastlanılmamıştır. Herhangi bir yayını takip eden ve etmeyen öğretmen adaylarının görüşleri benzer olduğu söylenebilir. Uncu (2008), öğretmen ve yöneticileri değer yönetimlerini incelediği araştırma da mesleki yayınları takip etme durumu üzerinde anlamlı farka rastlamamıştır. Aslan (2009), sınıf öğretmenlerinin mesleki yayın takip etme durumlarında benzer sonuçlara ulaşmıştır.

2. Araştırmanın Nitel Bölümü İle İlgili Bulgular

Araştırmanın nitel verilerini toplamak amacıyla, sınıf öğretmeni adaylarının staj okullarından staj öğretmenleriyle ön görüşmeler yapılarak, bu görüşmeler alan uzmanlarıyla yapılan fikir alışverişleri sonrasında yarı yapılandırılmış görüşme soruları şekline getirilmiştir. Bunlar ön uygulama yapıldıktan sonra görüşme formu oluşturulmuştur.

2.1. Öğretmenlerin Kişisel Bilgileri

Tablo 32: Yarı Yapılandırılmış görüşme Yapılan Sınıf Öğretmenlerine Yönelik Olgusal Veriler

Kod	ve Cinsiyet	Mesleki Kıdem	Mezuniyet Durumu	Lisansüstü Durumu	Eğitim
Ö1	Kadın	14 yıl	KTÜ-Eğitim Fakültesi	-	
Ö2	Kadın	29 yıl	Giresun Eğitim Yüksekokul Anadolu Üniversitesi lisans	-	
Ö3	Erkek	38 yıl	Gümüşhane M. Ç. Eğitim Enstitüsü	-	
Ö4	Erkek	38 yıl	Giresun Eğitim Enstitüsü	-	
Ö5	Erkek	18 yıl	Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi	-	
Ö6	Erkek	27 yıl	Giresun Eğitim Yüksekokulu	-	
Ö7	Kadın	18 yıl	KTÜ Giresun Eğitim Fakültesi	-	
Ö8	Kadın	31 yıl	Giresun Eğitim Yüksekokulu Anadolu Üniversitesi Lisans	-	
Ö9	Erkek	38 yıl	Giresun Eğitim Enstitüsü	-	
Ö10	Erkek	38 yıl	Giresun Eğitim Enstitüsü	-	
Ö11	Erkek	27 yıl	Giresun Eğitim Yüksekokul	-	
Ö12	Erkek	29 yıl	Giresun Eğitim Yüksekokulu	-	
Ö13	Erkek	33 yıl	Giresun Eğitim Yüksekokulu	-	
Ö14	Erkek	38 yıl	Giresun Eğitim Enstitüsü	-	
Ö15	Erkek	31 yıl	Giresun Eğitim Yüksekokulu Anadolu Ü. AÖF Sosyal Bilgiler	-	
Ö16	Kadın	27 yıl	Giresun Eğitim Yüksekokulu	-	
Ö17	Erkek	29 yıl	9 Eylül Ü. Buca Eğitim Yüksekokulu	-	

Tablo 32 Devam: Yarı Yapılandırılmış görüşme Yapılan Sınıf Öğretmenlerine Yönelik Olgusal Veriler

Kod ve Cinsiyet	Mesleki Kıdem	Mezuniyet Durumu	Lisansüstü Durumu	Eğitim
Ö18 Erkek	23 yıl	KTÜ Giresun Eğitim Fakültesi	Eğitim Planlama Tezsiz	Teftiş
Ö19 Kadın	39 yıl	Giresun Eğitim Enstitüsü	-	
Ö20 Erkek	36 yıl	Ankara Eğitim Enstitüsü	-	
Ö21 Kadın	8 yıl	Giresun Eğitim Fakültesi	-	
Ö22 Kadın	32 yıl	Giresun Eğitim Yüksekokulu AÖF Sosyal Bilgiler Lisans Tamamlama	-	
Ö23 Erkek	37 yıl	Giresun Eğitim Enstitüsü	-	
Ö24 Kadın	29 yıl	Dokuz Eylül Ü. Yüksekokulu	-	
Ö25 Erkek	37 yıl	KTÜ Giresun Eğitim Enstitüsü	-	
Ö26 Kadın	29 yıl	KTÜ Giresun Eğitim Yüksekokulu	-	
Ö27 Erkek	34 yıl	KTÜ Giresun Eğitim Enstitüsü	-	
Ö28 Erkek	32 yıl	Giresun Eğitim Yüksekokulu	-	
Ö29 Kadın	37 yıl	Giresun Eğitim Enstitüsü	-	

Tablo 32 incelendiğinde, görüşmeye katılan sınıf öğretmenliği staj öğrencisi olan sınıf öğretmenlerinin 11'i kadın 18'i erkek öğretmendir. Toplam hizmet süresi sekiz yıl ile 39 yıl arasında değişmektedir. Bu öğretmenlerden 11'i eğitim enstitüsünden, 13'ü eğitim yüksekokulundan ve beşi eğitim fakültesinden mezun olmuştur. Öğretmenlerden sadece biri eğitim teftiş planlama bölümünden tezsiz yüksek lisans yapmıştır.

2.2. Öğretmen Görüşmelerinden Elde Edilen Bulgular

2.2.1. Öğretmenlerin Mesleki Değer Kavramına Yönelik Algılarına İlişkin Bulgular

Bu bölümde, öğretmenlere yöneltilen “Mesleki değer kavramı hakkında neler söyleyebilirsiniz?” sorusuna yönelik, öğretmenlerin verdikleri cevaplar analiz edilerek elde edilen veriler Tablo 33’de gösterilmiştir. Verilerin analizinde frekans olarak öğretmen görüşleri alınmış olup “f” kodlara ait frekansı göstermektedir.

Tablo 33: Mesleki Değer Kavramına İlişkin Sınıf Öğretmeni Görüşleri

	Tema	Kategori	f
Mesleki Değer Kavramı	Öğretmen olma özellikleri	Öğretmen olma özellikleri	4
		Mesleğine duyulan saygı ve sevgi	8
		Meslekten elde edilen manevi kazançlar	2
	Sevgi	Öğrenci sevgisi	6
		İnsan sevgisi	4
	Donanım	Kendini geliştirme	4
		Donanımlı olmak	2
	Tarafsızlık	Akademik bilgi dışında sahip olunanlar	3
		Toplum değerleri	2
		Etik kurallara uymak	3
	Dış görünüş	Vicdani sorumluk	5
		Kıyafetine dikkat	2

*Her öğretmen birden fazla temaya ait görüş bildirdiği için frekans toplamı görüşülen öğretmen sayısından fazla olabilir.

Öğretmenlerin mesleki değerlere ait belirtmiş oldukları görüşler analiz edilerek ortak kategoriler çevresinde toplanılmıştır. Öğretmenler mesleki değerleri genel olarak öğrenci sevgisi, mesleğe duyulan saygı ve öğretmen olma özellikleri olarak betimlemişlerdir. Öğretmen görüşleri genel olarak değerlendirildiğinde verilen yanıtların oldukça çeşitli olduğu görülmektedir.

Verilen cevaplar incelendiğinde öğretmenler, mesleki değerlerle ilişkili en önemli faktörün kişinin mesleğine duyduğu saygı ve sevgi olduğunu belirtmişlerdir. Yine öğretmenler öğrenci sevgisinin, vicdani sorumlunun, kendini geliştirmenin

mesleki değer kavramı ile ilişkili olduğu yanıtını vermişlerdir. En az ilişkili faktörün dış görünüş olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öğretmenlik olma özellikleri:

“Öğretmen olma özellikleri ve yeterliliğidir” [Ö28M].

“Öğretmen kendine sahip çıkmalı, işini sevmeli, ekonomiye endeksli olmamalı, sevmiyorsa bu işi yapmamalı. Mesleğine saygı duymalı. İşini isteyerek yapmak” [Ö20E].

Sevgi:

“Öncelikle öğrencisini sevmeli ve insan sevgisi olmalı. Kaliteli öğrenci yetiştirme... Ahlaki değerler, toplum değerlerine bağlı kalmalı, saygı göstermeli” [Ö12E].

Donanım:

“Öğretmenin donanımlı olması, hem öğrencilerine hem de çevreye örnek bir insan olması. Bu konuda kendini geliştirmiş olması” [Ö11E].

“... Ders işlenişleri ya da konuların dışında kazandırılması gereken toplumsal değerlerimiz” [Ö21K].

Tarafsızlık:

“Mesleki değerlerde en önemli şey etik kurallara uymaktır. Özgür bir şekilde öğrencilerle bir şeyler yapmak. Ayrım yapıldığı taktirde, öğrenci bu ayrımı fark ederek öğretimden uzaklaşmaktadır... Tarafsız olmak ve olaylara yanlı bakmamak” [Ö4E].

Dış görünüş:

“... Herkes farklı. Öğretmenlerin mesleki değerlere kavraması için kıyafet yönetmeliğinin olması gerekir” [Ö19K].

Değerler toplum halinde yaşayan tüm insanlar için önemli olduğu ve temel bazı değerlerin evrensel olduğu görüşü kabul görmektedir(Akbaş, 2008). Bu

bağlamda araştırma kapsamında ulaşılan sonuç genel kabul görmüş değer ve mesleki değerlerle paralellik göstermektedir. Sezgin (2006) yaptığı çalışmada ilk sırada ‘dürüstlük, güven ve saygı’ değeri geldiğini belirtmiştir. Tunca (2012) ilköğretim öğretmenleri üzerinde yaptığı çalışmada ortaya koyduğu değerler arasında “insanı-öğrenciyi sevme”, “ayrımcılık yapmama”, “vicdanlı olma”, “girişimci olma”, “toplumsal sorumluluk alma” gibi değerler gelmektedir. Kolaç ve Karadağ (2012) öğretmen adayları üzerinden yaptıkları çalışmada “Sevgi, Eşitlik, Adil olma, İnsan haklarına saygı” en fazla önemsenen değerler olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

2.2.2. Öğretmen Görüşlerine Göre Mesleki Değerlerde Etkili Olan Unsurların Neler Olduğuna İlişkin Bulgular

Öğretmen görüşlerine göre mesleki değerlere etkili olan unsurlar analiz edilmiş ve tabloya tema, kategori başlığı altında aktarılmıştır.

Tablo 34: Öğretmenlerin Mesleki Değerlerinde Etkili Olan Unsurlara İlişkin Öğretmen Görüşleri

	Tema	Kategori	f	
Mesleki Değer Etkili Olan Unsurlar	Öğretmen	Öğretmenin aldığı eğitim	15	
		Öğretmenin kişisel özellikleri	3	
	Çevre	Çevre, sosyo-kültürel yapı	13	
	Aile	Veli	10	
	Öğrenci	Öğrenci	3	
	Yönetim	Yönetim	Yönetim	6
			Okul idaresi	10
			Sistem(Program) mevzuat	5
		Maliyet	Ekonomik sorunlar, maaş	3
			Kaynak	2

*Her öğretmen birden fazla temaya ait görüş bildirdiği için frekans toplamı görüşülen öğretmen sayısından fazla olabilir.

Öğretmenlerin verdikleri cevaplar incelendiğinde mesleki değere etki eden unsurlar çeşitli şekillerde algılandığı görülmektedir. 29 farklı öğretmenin vermiş olduğu yanıtlar 10 farklı kategori altında toplanmıştır. Öğretmenlerin görüşlerinden en yüksek frekansa sahip tema f=15 ile ‘öğretmenin aldığı eğitim’ en az frekansa

sahip tema ise f=1 ‘tarafsız olmak’tır. Katılımcıların ifade ettikleri görüşlere ilişkin bazı görüşlere aşağıda yer verilmiştir.

Öğretmen:

“... Mesleki değerlerde etkili olan unsurlar öğretmenin kişisel özelliklerdir. Mesleki değerlerde Türkiye’de karma bir değer sistemi var. Herkes farklı bir değer yargısını ön plana çıkarıyor. Öğretmenler ortak değer yargılarına göre yetiştirilmiyor... Herkes kendi değerlerini oluşturup onu veriyor...” [Ö2K].

Çevre:

“Çevrenin etkili olduğun düşünüyorum. Yaşanılan çevreye göre değerler değişmektedir. Bilinçli aile ve bilinçsiz aile de bu durumda etkilidir...” [Ö20E].

Karatekin ve Sönmez (2014) çevre, değer seçiminde ve değerleri şekillendirmede temel unsurlardan biridir.

Aile:

“... Öğretmenlik vicdan işidir. Sınıfa girdiğin zaman dersi her türlü anlatabilirsin. Ailenin desteği çok önemli. Aile öğretmenin yanında olmazsa sonuç elde edilemez. 3 ayaklıdır. Aile-Öğrenci-Öğretmen...” [Ö5E].

Ekşi (2003) göre, temel insani değerleri benimsemiş bireyler yetiştirmek aile, toplum ve okulun başlıca hedefleri arasındadır. Aile bu işin başlangıç noktasıdır(Yel ve Aladağ, 2009).Öğretmen kişisel özellikleri, benimsemiş olduğu değerleri ile öğretme ve öğrenme sürecinde önemli rol oynamaktadır(Erdem, Gezer ve Çokadar, 2005; Memişoğlu, 2006).

Yönetim:

“Toplumsal sıkıntılar ve ekonomik sıkıntılar var. Öğretmenin daha özgür davranması gerekir. Toplum öğretmene bakış açısını etkiliyor. Eğitimi bir bütün olarak düşünürsek tepeden inme bir program ile bu iş yürümüyor. Öğretmen, öğretmen vasfına sahip olmayan kişilerin hazırladığı programa uygun davranmak zorunda kalıyor. Bu durum işini etkiliyor, iyi yapamıyor” [Ö10E].

Maliyet:

“... Maaş da tatmin edici olmalı. Ekonomik sıkıntı olamamalı, olursa mesleki değerler etkilenmeye başlar” [Ö14E].

Sağlam ve Sağlam (2005) öğretmenlik mesleğinin maddi yönü üzerinde yaptığı araştırmada öğretmenlere sağlanan ücret ve olanakların yeterli olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Başçı (2012) değer eğitimi öğretmen görüşlerine göre incelediği çalışmada değer kazanmasında etkili olan faktörleri; “Sosyal çevre, öğretmen, aile, okul ortamı, yazılı ve görsel medya ve örtük program” olarak belirlemiştir. Bu bağlamda araştırma bulguları, öğretmen, çevre, aile faktörlerince desteklenmektedir. Aktepe (2014) ailenin tutum ve davranışlarının değerlere doğrudan etki ettiğini ve değer oluşumuna yön verdiğini belirtmektedir. Yüksel (1998) göre, sadece merkezden hazırlanan ve geliştirilen programlar yerel unsuların istek ve taleplerini yeterince karşılayamamaktadır. Özel (2014)’te öğretmenlerin okul idaresinden beklentileri çalışmada, öğretmenlerin idarecilerden öncelikli beklentileri; adil davranması, disiplinli olması, destekleyici olması ve iyi ilişkiler kurabilmesidir. Bir okulda iyi bir öğrenme ortamı oluşturabilmek sağlayabilmek için yönetici ve öğretmenlerin birlikte çalışmaları ve birbirlerini desteklemeleri gerekmektedir(Celep, 2000).

Elbir ve Bağcı (2013) değerler eğitimi üzerine yapılmış lisansüstü çalışmaları değerlendirmişlerdir. İncelenen tezlerde; araştırmacılar öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının değerler eğitimi hakkında yeteri kadar bilgi sahibi olmadıkları sonuçlarına ulaşmışlardır. Fidan (2016) sınıf öğretmeni adaylarının geleceğe yönelik değerler eğitimi tasarıları çalışmada, öğretmen adayları değerler konusunda kendilerini yeterli gördükleri ve sağlıklı toplumun yetişmesinde öğretmen adaylarına büyük görev düşüğü sonucuna ulaşmıştır.

2.2.3. Öğretmenlerin Mesleki Değerlere Uyması Hakkında Öğretmen Görüşleri

Öğretmenlere meslek taşlarının(öğretmenlerin) mesleki değerlere uyması hakkındaki görüşleri alınmış ve analiz edilmiştir. Görüşler ortak başlıklar altında toplanılmıştır.

Tablo 35: Öğretmenlerin Mesleki Değerlere Uymasına İlişkin Öğretmen Görüşleri

Tema	Kategori	f
Mesleki değerlere göre hareket ediyorlar. (f=9)	Çünkü öğretmenlik vicdan işidir	2
	Severek ve isteyerek yapıyorlar	3
	Değerlere uymayan öğretmen yoktur.	2
	Zorla yapılacak meslek değil	1
	Uymak zorunda	2
Mesleki değerlere uyan da uymayan da var. (f=8)	Fikir olarak yeterli, aktarmada sıkıntılılar.	1
	Sadece para için yapan var.	2
	İyi başlıyorlar, şartlar olumsuz etkiliyor.	1
	Coğrafi konum etkili.	2
Mesleki değerlere göre hareket etmiyorlar. (f=4)	Örnek olamıyorlar.	2
	Akademik başarı öne çıkıyor.	1
	Yorumsuz	1
Şartlar yüzünden uymakta zorlanıyorlar. (f=3)	Program yetersiz.	1
	Ekonomik durumlar olumsuz etkiliyor.	2
Zorunluluk. (f=5).	Uymak zorunda	5

*Her öğretmen birden fazla temaya ait görüş bildirdiği için frekans toplamı görüşülen öğretmen sayısından fazla olabilir.

Öğretmenlere “Öğretmenlerin mesleki değerlere uyması hakkındaki görüşleriniz nedir?” diye sorulmuş ve alınan cevaplar analiz edilmiştir. Öğretmenlerin verdikleri cevaplar incelendiğinde öğretmenlerin mesleki değerlere uyması hakkında çeşitli görüşler belirtmişlerdir. Öğretmenlerin görüşleri tek tek incelendikten sonra daha iyi sonuç verileceği düşünülerek 5 temaya ayrılmıştır. Bu temalarda farklı frekans değerlerine sahip 15 kategoriye ayrılmıştır. Analiz sırasında kod, kategori ve tema sırası izlenmiştir. Öğretmenlerin belirttikleri görüşlerden en yüksek frekansa sahip tema ‘meslektaşlarım mesleki değerlere göre hareket ediyorlar’ teması olmuştur. En az frekansa sahip tema ise ‘şartlar ve koşullar yüzünden uymakta zorlanıyorlar’ olmuştur. Öğretmenlerin görüşlerine ait bazı yanıtlar aşağıda verilmiştir.

Mesleki değerlere göre hareket ediyorlar:

“Bütün ğretmenler mesleki değerlere uyuyorlar. Herkes gerekeni yapıyor” [19K].

“Değerlere riayet etmeyen ğretmen olduğuna inanmıyorum. Her ğretmenin farklı bir yöntemi vardır. Hiç beğenmediğin kılığı kıyafeti düzgün olmayan bir ğretmen sizden iyi olabilir. Yıllarca trbana karşı çıktık, neden karşı çıktık. Bunların olmaması gerekir. Asıl yanlış herkesi bir kabul etmektir. Herkes farklıdır” [14E].

Uyanda var uymayanda:

“Kalabalık okullarda tüm öğretmenlerin aynı duyarlılıkla mesleki değerle uymaması duyarlı olan öğretmenlerde olumsuz etki yaratıyor. Çoğunlukla milli eğitim politikasının dışına çıkmak istemeyen öğretmenler olduğu gibi ders dışı ya da yeri geldikçe bu konuya önem veren çok sayıda ğretmen mevcut” [21K].

“Kesinlikle uymalılar. Yoksa ğretmenlik mesleği öğretmenlik mesleği olmaktan çıkıyor. Biz eğitim ve ğretimi bir arada yapıyoruz bunun içinde mesleki değerlere uyulmalı. Uymayan ğretmenlerde var” [11E].

Mesleki değerlere göre hareket etmiyorlar:

“ğretmenlerin mesleki değerlere uyduğunu düşünmüyorum. Akademik başarı hep ön planda” [24K].

“Ne yazık ki öğretmenlerimiz değerleri tam olarak kavradığı söylenemez. Bu da ister istemez eğitime yansımaktadır” [4E].

Uyamıyorlar:

“Mesleki değerlere uyuyorlar ama aksaklıklar, sorunlar çıkıyor yaşamlarını etkiliyor. Yıllar içerisinde şartlar etkiliyor. Tabii kişiden kişiye değişiyor. Ama genelde zverililer. Sınıf ğretmenliği zorla yapılacak bir meslek değil bu yansıyor ve bir yerden patlak veriyor” [7K].

Uymak zorunda:

“Mesleğin saygınlığı çok büyüktür. Öğretmen toplumda örnek alınan kişidir, o zaman giyimi, konuşması, yaptıkları, bildikleriyle herkese örnek olmalıdır” [Ö25E].

“Bütün değerlere uymak zorundadır. Öğretmen; sevgisi olan topluma saygısı olan, kişiliği gelişmiş, araştırmaya yönelik kendisi bir takım bir şeyler üreten kişidir. Genel olarak uyum içerisindedir” [Ö10E].

Araştırma sonuçlarına paralel olarak Yılmaz (2007), öğretmenlerin meslektaşlarının değerlere oldukça bağlı kaldığı sonucuna ulaşmıştır. Aktepe ve Yel (2009)'da ilköğretim öğretmenlerinin değer yargılarını araştırdığı çalışmasında öğretmenlerin değerlerden yoksun olmaması gerektiğini, okul yönetimi ve kültürünün değerlerle birlikte şekillendiğine vurgu yapmıştır. Şahinkayası ve Kelleci, (2013) öğretmenlerin değerler eğitiminde kullandıkları eğitim materyallerinin ve etkinliklerinin sınırlı olduğu, buna paralel olarak var olan etkinliklerin ve materyallerin bütün değerleri kazandırmada yeterli olmadığı sonuçlarına ulaşmışlardır.

Tablo 36: Öğrencilerin(Stajyerlerin) Mesleki Değerleri Kazanmasında Öğretmenlere Düşen Görevlere İlişkin Öğretmen Görüşleri

Tema	Kategori	f
	Örnek olmak/rol model olmak	19
	Yönlendirmek(rehber olmak)	12
Öğretmene düşen görev	Öğretici olmak	9
	Motive etmek	5
	Sorumluluk vermek	5
	Uygun ortamı hazırlamak	3
	Paylaşım yapmak	3

*Her öğretmen birden fazla temaya ait görüş bildirdiği için frekans toplamı görüşülen öğretmen sayısından fazla olabilir.

Öğretmenlere “Staj öğrencilerinizin mesleki değerleri kazanmasında öğretmenlere düşen görevler nelerdir?” diye sorulmuş ve alınan cevaplar analiz

edilerek tabloya aktarılmıştır. Öğretmenlerin belirtmiş olduğu yanıtlardan en yüksek frekansa sahip değer ‘örnek olmak’tır. Bunu takip eden kategoriler sırasıyla ‘yönlendirici olmak’ ve ‘öğretici olmak’dır. En düşük frekansa sahip iki değer ise, ‘uygun ortam hazırlanmak’ ve ‘paylaşım yapmak’tır. Öğretmenler stajyerlere mesleki değerleri kazandırmada öncelikli olarak örnek olması gerektiğini düşünmektedir.

Örnek olmak:

“Öğretmenler uygun rol model olarak ve uygun ortamı hazırlayarak öğrencileri mesleki değerlerini kazandırabilirler” [Ö24K].

“Rol model olmalı, örnek olmalı. Staj öğrencilerine derse vaktinde başlayarak, öğrencilerle nasıl buluşulacağını, nasıl davranılacağını, göstermek gibi. Bilgi bir şekilde öğreniliyor ancak değerler yaparak yaşayarak öğreniliyor. Dolayısıyla değerler kavramını bir öğretmenin çevresine vermesindeki en önemli unsur yine öğretmenin kendisidir. Çünkü öğretmen örnek olur” [Ö16K].

Rehberlik etmek:

“... Öğrencilere rehberlik etmeli, etkinliklerini belirleyip uygun bir dil ile doğru davranışı veya uygulamaları göstermelidir” [Ö28E].

“... Onlara rehberlik yapmak, program hakkında bilgilendirmek, uygulamalarını takip edip varsa eksiklerini bilgilendirmek gerekmektedir” [Ö15E].

Öğretici olmak:

“... Gelen stajyer öğrencilerin bu mesleği sevmeleri lazım, bu yüzden yardımcı olmalıyız, öğretici olmalıyız. Onlara bir şeyler öğretiyoruz” [Ö10E].

Motive etmek:

“... Öğretmenin öğrenciyi(stajyeri) motive etmesi lazım” [Ö20E].

Sorumluluk vermek:

“... Artık ona sınıfı, her şeyi teslim ediyorsunuz. Öğretmen gibi davranması gerekiyor. Örneğin sınıfta öğrencinin eyerini değiştirebilir. Çünkü o artık bir öğretmen” [Ö1K].

Uygun ortamı hazırlamak:

“Öğretmen, stajyerin yeteneğini ortaya çıkarabilecek ortamı hazırlamalı ve yönlendirici olmalı” [Ö14E].

Paylaşım yapmak:

“... En iyi okulları bitirsek bile işin içine girmediğimiz sürece öğrenemiyoruz. Bu bağlamda tecrübenin paylaşılması gerekiyor” [Ö5E].

Toplumların gelişmesi, ilerlemesi, tüm olumsuz davranış biçimlerinden arınması öğretmenlerin mesleklerine ne kadar uygun davrandıklarıyla ilgilidir(Çubukçu ve diğ., 2012). Araştırma sonuçlarına paralel olarak Başçı (2012) değerlerin kazanılmasında öğretmenlere düşen görevlerin “model olma, öğrenme-öğretme sürecini yönetme ve aile ile işbirliği” olduğu sonucuna ulaşmıştır. Çengelci (2010) değerler eğitiminin gerçekleştirilmesi araştırdığı çalışmasında, öğretmenlerin değer eğitimi konusunda öğrencilere model olmaya çalıştıkları sonucuna ulaşmıştır. Çubukçu, Özenbaş, Çetintaş, Satı ve Şeker (2012) öğretmenlerin sahip olmaları gereken değerler çalışmasında, öğretmenlerin rol gösterici ve rehber olmaları gerektiği ortaya koymuştur. Diğer bir destekleyici sonuç ise, Beldağ (2012) değer aktarımında öğretmenlerin öğrencilere model olması gerektiği sonucunu betimlemiştir.

Tablo 37: Öğrencilerin(Stajyerlerin) Mesleki Değerlere Sahip Olma Yeterliliği Hakkında Öğretmen Görüşleri

Tema	Kategori	Kod/Nedenler	f
Öğretmen adayların mesleki değerlere sahip olma yeterliliği	Yeterli(f=6)	Donanımlılar	2
		Kendini geliştirmişler	1
		Ders anlatma konusunda başarılılar	3
	Yeterli olanda var olmayan da(f=12)	KPSS etkeni	5
		Teorik iyi pratik zayıf	3
		İsteyen ve istemeyen var	6
		Kendilerini öğretmen olarak görmüyorlar	2
	Yetersiz(f=11)	Uygulama süresi	9
		Sınav kaygısı	4
		Öğretmenliğe seçim sistemi	2
		Eğitim politikası	2

*Her öğretmen birden fazla temaya ait görüş bildirdiği için frekans toplamı görüşülen öğretmen sayısından fazla olabilir.

Öğretmenlere “Sınıf öğretmeni adaylarının(stajyerlerin) mesleki değerlere sahip olma yeterliliği hakkında görüşleriniz nelerdir?” diye sorulmuş ve alınan cevaplar analiz edilerek tabloya aktarılmıştır. Öğretmenlerin vermiş olduğu yanıtlar ‘yeterli(f=6)’, ‘yeterli olanda var olmayan da(f=12)’ ve ‘yetersiz(f=11)’ şeklinde üçe farklı görüş altında toplanmıştır. Bu görüşlerin nedenleri frekans değerleri ile birlikte tabloya aktarılmıştır. Öğretmenlerin genel olarak stajyer öğretmenleri mesleki değerlerden yoksun olarak görmektedir. Buna sebep olarak uygulama süresinin yetersiz olması, adaylarda oluşan sınav kaygısı, adayların öğretmen olmaya istekli olmaması gibi nedenler ortaya koymuşlardır. Aşağıda öğretmenlere ait görüşlerden alıntılara yer verilmiştir.

Yeterli:

“Ben bunu yeterli buluyorum. Bizim yetiştiğimiz döneme göre çok daha yeterli buluyorum. Her şeyi öğrenmiş olarak geliyorlar. Biz öğretmenliği okulda öğrendik. Onlar bu konuda daha başarılı” [Ö3E].

Yeterli olan da var olmayan da var:

“... Bazıları çok sorumluluk sahibi bir şeyler öğrenmek istiyorlar, meraklı oluyorlar. O öğrencileri kalıba sokmak zor, kimisi benden daha iyi hazırlanıp geliyor. Kimisi de ‘hocam imza atın geçeyim KPSS’ m var’ diyor. Ya da telefonla oynuyor. Beni hiç dinlemiyor...” [Ö2K].

Yetersiz:

“Bir meslek özellikle öğretmenlik daha staj döneminden mesleki değerlere önem verilerek yapılmalı. Kıyafet, temizlik, özgüven, dürüstlük, güzel yazı yazma, tahtayı kullanabilme, bilgiyi bulmaya giden yolu gösterme vb mesleki değerlerin başında gelmelidir. Staj öğrencilerinde bu değerlere genel olarak rastlamıyoruz” [Ö26K].

“Doğal olarak yetersizler. Bu işe yeni başladıkları için yetersizler. İşe bu şekilde başlamaları doğru değil. Aday uygulama sürecinin gelmesi gerekir” [Ö12E].

Üniversitelerin eğitimi sırasında eğitim fakültelerinin, öğretmen yetiştiren bölümlerinde, değerler eğitimi ile ilgili bir ders yer almamaktadır (Aladağ ve Kuzgun 2015). Bu durum öğretmen adaylarının mesleki değerlere yeterince sahip olmamasının nedeni olarak gösterilebilir. Öğretmen adaylarının değerlerden yoksun olması ileriki yaşamlarında öğretmen olduklarında değer yargıları ve değerler eğitimi konularında yeterince eğitimsel bilgiye sahip olmamaları sorununu ortaya çıkarmaktadır (Yazıcı, 2006). Deveci (2015) araştırmasında, öğretmen adayları; değerler eğitiminin toplum için hayati derecede önemli olduğunu, toplumsal düzenin sağlanması için bireylerin belirli değerlerle donatılmış olması gerektiğini ifade etmişlerdir. Koruklu ve Aktamış (2012) öğretmen adaylarının değer tercihleri çalışmasında üniversite 1. ve 4. sınıf değer yargılarının farklılaştığını ortaya koyarak, üniversitede eğitimi sırasında değer eğitiminin önemini vurgulamıştır.

Tablo 38: Öğretmen Adaylarının Mesleki Değerlere Göre Hareket Etmesi Hakkında Öğretmen Görüşleri ve Nedenleri

Tema	Kategori	Kod/Nedenler	f
Öğretmen adaylarının mesleki değerlere Uyması(Okul içinde, sınıfta...)	Evet(f=7)	Mesleğe karşı istek	5
		Danışmanlar arası iletişim kopukluğu	2
		Sistem	
	Kısmen(f=13)	Staj süresinin yetersizliği	10
		Mesleki sorumluluk	3
		Öğretmenlerin yetersizliği	2
		Staj süresinin yetersizliği	7
	Hayır(f=9)	Uygulama yerinin yetersizliği	4
		Mesleki sorumluluk	2
		T	

*Her öğretmen birden fazla temaya ait görüş bildirdiği için frekans toplamı görüşülen öğretmen sayısından fazla olabilir.

Öğretmen adaylarının okul içinde, okul bahçesinde, sınıf içinde mesleki değerlere uygun hareket etme durumuna göre öğretmenlerin görüşleri üç kategori altında toplanmıştır. Öğretmenlerden 7'si evet, 13'ü kısmen ve 9'u hayır yanıtı vermişlerdir. Bu duruma etki eden nedenleri ise genel olarak staj süresinin ve uygulama yerinin yetersizliği yanıtını vererek açıklamışlardır. Evet, cevabını veren 8 öğretmen ise öğretmen adaylarını mesleğe duydukları sevgi ve istekli olma durumunun onlara bu bilinci kazandırdığını düşünmektedirler.

Evet:

“Evet, düşünüyorum. Kendilerince haklılar. Ama sistemden kaynaklı sorunlar var” [Ö23E].

“Düşünüyorum, çünkü çocuklar çok hevesli. Öğretmen olmak istiyor musunuz diye soruyorum, olmak istiyorum diyorlar. Konuları anlatırken neler neler yapmışlar, çok başarılılar. Danışman öğretmenleri gelip bizimle muhatap olmuyorlar, nedenini bilmiyorum. Bu büyük bir eksiklik” [Ö14E].

Kısmen:

“Bir kısmının... Özellikle sorumluluk anlamında çok eksiklikleri olduğunu düşünüyorum” [Ö16K].

“Genel anlamda olumlu düşünüyorum. Fakat hareket etmeyenler de var. Önce kendileri öğretmen gibi görmeleri gerekiyor. Bu da uygulama süresinin uzunluğu ile sağlanabilir. Stajın yeterli olduğunu düşünmüyorum” [Ö18E].

“... Genel olarak uymaya çalışıyorlar. Biz kendimizi düşününce yeterli değiliz. Doğal olarak öğrenciye de yansıyor” [Ö2K].

Hayır:

“Düşünmüyorum. Kılık kıyafet olsun, konuşması, toplum içindeki yeri uygun değil. Önce kendinden başlamalı öğretmen adayı... Staj süresi yetersiz” [Ö20E].

“Sınıf öğretmeni adaylarının yeteri kadar mesleki değerlere göre harekete ettiğini düşünmüyorum. Mesleğin ciddiyetine önem vermediklerini, basit gördüklerin, çocukta olsa onların bir birey olduğunu kavrayamadıklarını düşünüyorum” [Ö22K].

Literatürde araştırmayı destekleyen çalışmalar bulunmaktadır. Şimşek, Alkan ve Erdem (2013) öğretmenlik uygulamasına ilişkin nitel bir çalışma adlı araştırmasında yöneticilerin ve öğretmenlerin staj süresinin uzatılması hakkında görüş belirttiklerini betimlemiştir.

Öğretmenlerin belirtmiş oldukları diğer bir görüş de stajyer öğrencinin danışmanları arasında iletişim kopukluğudur. Üniversitedeki danışmanların öğrenci takibi yapmadığını belirtmişlerdir. Bu durum uygulamada kopukluk olacağının temel göstergesidir. Ayrıca takip edilmeyen ya da denetlenmeyen öğretmen adayı staj uygulamasına önem vermeyebilir ve gerekli kazanımları edinmeyebilir. Araştırma sonuçlarına paralel olarak, Dursun ve Kuzu (2008) tarafından yapılan çalışmada da benzer sonuçlara rastlanılmış ve gerek eğiticinin gerekse öğretim elemanının yeterli danışmanlık yapmaması sonucu böyle sorunların çıkabildiği belirtilmiştir.

Öğretmen adaylarının mesleki değerlere göre hareket etmemesinin diğer bir nedeni ise KPSS sınavı olarak belirtilmiştir. Adayların öncelikli olarak KPSS

sınavını düşündüklerini, staj uygulamasına ve mesleki değerlere önem vermediklerini belirtmişlerdir. Bu bağlamda öğretmenlik uygulaması amacına ulaşamayacaktır. Aday için her zaman öncelikli olan sınav kaygısı olacaktır. Şimşek, Alkan ve Erdem (2013) ve Yeşilyurt (2010) çalışmalarında benzer sonuçlara ulaşmışlardır. Uygulamanın öğretmen adaylarının daha rahat edebileceği bir dönemde yapılabileceğini önermişlerdir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmadan elde edilen bulguların değerlendirilerek tartışma ve sonuçlarına yer verilerek, mesleki değerlerle ilgili bazı uygulanabilir öneriler getirilmeye çalışılacaktır.

6.1. Sonuç

Çalışmada sınıf öğretmeni adaylarının mesleki değerleri çeşitli değişkenler açısından incelenerek, öğretmenlerin sahip olmaları gereken değerlere verdikleri görüşler belirlenmiştir. Sınıf öğretmeni adaylarının mesleki değerleri cinsiyet, yaş, okuduğu bölümü tercih etme sırası, üye olunan öğrenci topluluğu, öğretmen olmayı isteme durumu ve mesleki değerleri takip etme değişkenleri açısından incelenmiştir.

6.1.1. Nicel Bölüm İle İlgili Sonuç

Yapılan analizler sonucunda ÖMDÖ'nün değişkenlere bağlı olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı bulunmuştur. Fakat öğretmenlerin sahip olmaları gereken değerlerin çeşitli değişkenler açısından farklılaştığı görülmektedir.

Öğretmen adaylarının cinsiyetlerine göre ÖMDÖ ve Öğretmenlerin Sahip Olmaları Gereken Değerlere ilişkin sonuçlar incelendiğinde, araştırmaya katılan 157 sınıf öğretmeni adayından 112'si kadın ve 45'i erkek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Toplumda öğretmenlik genellikle kadın mesleği olarak kabul görülmekte olup, toplumsal algının haklılığını ortaya çıkarmaktadır(Torun, 2010, Yılmaz, 2015). Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleki değerler ölçeğine ilişkin görüşleri cinsiyetlerine göre t testi sonuçlarının $p < .05$ düzeyinde anlamlı bir farklılığa rastlanılmamıştır. Bu bulgu ışığında kadın ve erkek sınıf öğretmeni adaylarının tek boyutlu ÖMDÖ'ne ilişkin görüşleri birbirine çok yakın olduğu söylenebilir. Öğretmen adaylarının öğretmenlerin sahip olmaları gereken değerlere ilişkin Mann Whitney U Testi sonuçlarında anlamlı farklılığa rastlanılmamıştır. Kadın ve erkek öğretmen adayları öğretmenlerin sahip olmaları gereken değerler açısından benzer görüşlere sahiptir.

Öğretmen adaylarının yaşlarına göre ÖMDÖ ve Öğretmenlerin Sahip Olmaları Gereken Mesleki Değerlere ilişkin sonuçlar incelendiğinde, sınıf öğretmeni

adaylarının yaş değişkenine göre tek boyutlu ÖMDÖ ile ilgili görüşleri arasında $p<.05$ önem düzeyinde anlamlı bir farka rastlanılmamıştır. Farklı yaşlardaki öğretmen adaylarının ÖMDÖ ile ilişkin görüşleri birbirine benzerdir. Öğretmen adaylarının araştırmanın diğer alt boyutunda Öğretmenlerin Sahip Olmaları Gereken Değerler Sıralamasında yaş değişkenine bağlı olarak Mann Whitney U Testi sonuçları $p<.05$ düzeyinde anlamlı farklılık göstermektedir. Bu fark $p<.048$ düzeyindedir. Araştırma sonuçlarına göre, 18-21 yaş grubundaki öğretmen adayları öğretmenlerin sahip olmaları gereken değerler anketine daha yüksek puanlar vermişlerdir. Bu bağlamda sınıf öğretmeni adaylarının mesleki değerler ölçeğine ilişkin görüşleri yaşlarına göre farklılaşmazken, öğretmenlerin sahip olmaları gereken mesleki değerlere göre farklılaşmaktadır denebilir.

Öğretmen adaylarının tercih sırasına göre ÖMDÖ ve Öğretmenlerin Sahip Olmaları Gereken Mesleki Değerler Sıralamasına İlişkin Sonuçlar Sınıf öğretmeni adaylarının okudukları bölümü tercih etme sıraları sorulmuş ve alınan yanıtlar gruplandırılmıştır. Adayların okudukları bölümü tercih sıra 1-3, 4-7, 8-11, 12-16, 17 ve üzeri şeklinde gruplandırılmış ve frekansların birbirine yakın olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Tercih değişkenin ÖMDÖ ve ÖSOGMD üzerinde etkisi incelenmiştir. ÖMDÖ analizinde LSD testi sonuçlarına bakılmış ve öğretmenlerin sahip olmaları gereken mesleki değerler analizinde ise Kruskal Wallis Testi sonuçlarına bakılmıştır. Her iki analizde de $p<.05$ değeri anlamlı çıkmamıştır. Sınıf öğretmeni adaylarının mesleki değer görüşleri ve öğretmenlerin sahip olmaları gereken değer sıralamaları okudukları bölümü tercih sıralarına göre farklılaşmamaktadır.

Öğretmen adaylarının mesleki değer yayınlarını takip etme durumuna göre ÖMDÖ ve Öğretmenlerin Sahip Olmaları Gereken Mesleki Değerlere ilişkin sonuçlar incelendiğinde, sınıf öğretmeni adaylarının herhangi bir mesleki değer yayınları takip etme durumları sorgulanmış ve bu değişkenin ÖMDÖ ve öğretmenlerin sahip olması gereken değerler üzerine etkisi incelenmiştir. Sınıf öğretmeni adaylarından 78'i mesleki değerlerle ilgili bir yayını takip etmektedir. Adaylardan 79 'u ise mesleki değerlerle ilgili herhangi bir yayın takip etmemektedir. Bu sınıf öğretmeni adaylarının mesleki değerler konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıklarını göstermektedir. Ayrıca bir öğretmen adayının ileride mesleğini devam

ettirirken çeşitli mesleki değer yargılarına ihtiyaç duyacaktır. Bu bağlamda kendini geliştirmesi önem teşkil etmektedir. Adayların verdikleri yanıtlar arasında anlamlı farka rastlanılmamıştır. ÖMDÖ analizinde t testi sonuçları, öğretmenlerin sahip olmaları gereken mesleki değerlerde ise Mann Whitney U testi sonuçları $p < .05$ düzeyinde anlamlı farka rastlanılmamıştır.

Öğretmen adaylarının öğretmen olma hedefine göre ÖMDÖ ve Öğretmenlerin Sahip Olmaları Gereken Mesleki Değerlere ilişkin sınıf öğretmeni adaylarının öğretmen olmaya istekli olma durumu incelenmiştir. Bu bağlamda adayların 101'i öğretmen olmayı kendine hedef olarak seçerken, 56 adayın öğretmen olmak hedefleri arasında bulunmamaktadır. Sınıf öğretmeni adaylarından %35.7'si öğretmen olmayı hedefleri arasında göstermektedir. Bu durum ileride öğretmenlik mesleğini icra ederken çeşitli sorunlara yol açabilir. Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmen olma hedef değişkenine göre ÖMDÖ'nün t testi sonuçları $p < .05$ düzeyinde anlamlı farklılık göstermemektedir. Öğretmenlerin sahip olmaları gereken değerler puanlamasında ise Mann Whitney U testi sonuçları da $p < .05$ düzeyinde anlamlı farklılığı yoktur. Bu bağlamda öğretmen adaylarının öğretmen olmayı isteme ve isteme durumu mesleki değer yargılarını değiştirmemektedir.

Öğretmen adaylarının üye olunan öğrenci topluluğuna göre ÖMDÖ ve Öğretmenlerin Sahip Olmaları Gereken Mesleki Değerlere ilişkin sonuçlara göre, sınıf öğretmeni adaylarının %24.8'inin öğrenci topluluğuna üyeliği bulunmaktadır. %75.2'sinin ise öğrenci topluluğuna üyeliği yoktur. Adaylarının öğrenci topluluğuna üye olma duruma göre ÖMDÖ ve öğretmenlerin sahip olmaları gereken mesleki değerler sonucu $p < .05$ değerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır. Bu bağlamda herhangi bir topluluğa üye olma veya olmama durumu sınıf öğretmeni adaylarının görüşlerinde değişiklik yapmamaktadır.

6.1.2. Nitel Bölüm İle İlgili Sonuç

Bu bölümde öğretmenler ile yapılan görüşmelerin analizinden çıkan sonuçlara ve bu sonuçların tartışmasına yer verilmiştir.

Öğretmenlerin mesleki değer kavramına yükledikleri anlama ilişkin sonuçlar incelendiğinde, öğretmenler mesleki değeri; “öğretmen olma özellikleri”, “mesleğine

duyulan saygı”, “meslekten elde edilen manevi kazançlar”, “öğrenci sevgisi”, “kendini geliştirme”, “donanımlı olma”, “akademik bilgi dışında sahip olunanlar”, “toplum değerleri”, “etik kurallara uymak”, “vicdani sorumluluk” ve “insan sevgisi” olarak belirtmişlerdir. Bu bağlamda mesleki değer kavramına ilişkin en önemli görüşün öğretmen olma özellikleri olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öğretmenlerin mesleki değerlerinde etkili olan unsurlara ilişkin öğretmen görüşlerin sonuçlar incelenmiştir. Öğretmenler mesleki değerlere etkili olan unsurlar; öğretmen, çevre, aile, öğrenci, yönetim ve maliyet(ekonomi) olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Mesleki değerlere etki eden diğer bir unsur da ekonomidir. Öğretmenler, maaşın, öğretmenin içinde bulunduğu ekonomik sıkıntıların ve bulunduğu yerin ekonomik koşullarının mesleki değerlere etki ettiğini belirtmektedir. Araştırma kapsamında Yönetim(okul idaresi, mevzuat, program) faktörünün de mesleki değerleri önemli ölçüde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Değişen programın, okul idaresi ile öğretmen arası uyumsuzlukların, idarenin öğretmeni desteklemesi gibi durumlar mesleki değerlere bağlı kalmasını olumsuz etkilemektedir.

Öğretmenlerin mesleki değerlere uyması hakkında öğretmen görüşlerine ilişkin sonuçlar incelendiğinde, Öğretmenlerin mesleki değerlere uyması hakkındaki öğretmen görüşleri incelendiğinde, öğretmenlerin 9’u evet(öğretmenlerin mesleki değerlere uymaktadır), 8’i kısmen(uyanda var uymayanda) ve 4 öğretmende hayır(öğretmenlerin mesleki değerlere uymamaktadır) belirtmiştir. Evet, yanıtını veren öğretmenler genel olarak öğretmenliğin vicdan işi olduğunu ve severek isteyerek yaptıklarını belirtmiştir. Hayır cevabını veren öğretmenlerin (öğretmenlerin mesleki değerlere uymadığı görüşüne sahip öğretmenler) sayısı azımsanmayacak kadar çoktur. Bu da öğretmenlerimizin mesleki değerlere bağlılığı konusu düşündürmektedir.

Öğretmen adaylarının mesleki değerleri kazanmasında öğretmenlere düşen görevlere görüşlere göre, öğretmen adaylarına mesleki değerlerin kazandırılması ve bu sayede gelecek nesillere aktarılması için öğretmenlere düşen görevler incelenmiştir. Öğretmenler genel olarak; **“örnek olmak”, “yönlendirici olmak”, “öğretici olmak”, “motive etmek”, “sorumluluk vermek”, “uygun ortamı hazırlamak”** ve **“paylaşım yapmanın gerekliliğine”** vurgu yapmışlardır. Şüphesiz

bilginin ve becerinin gelecek nesillere aktarılmasında öğretmenlere büyük görev düşmektedir. Bilgi ve beceride ancak değerlerle harmanlandığında kişinin ve toplumun yararına olur.

Öğretmen adaylarının mesleki değerlere sahip olma yeterliliği hakkında öğretmen görüşleri incelenmiştir. Öğretmenlerin belirtmiş olduğu görüşlerden, evet(f=6), kısmen(f=12) ve hayır(f=11) şeklindedir. Öğretmenler genel olarak öğretmen adaylarının mesleki değerlere sahip olmadığını düşünmektedirler. Öğretmenlerin öğretmen adaylarını mesleki değerlere sahip olmamasının nedenleri olarak; **uygula süresi, sınav kaygısı, adayın öğretmenlik mesleğini istememesi, öğretmenliğe seçim sisteminin ve eğitim politikasının yetersiz** olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmen adaylarının sınav kaygısı mesleki yeterliliklerini kazanmasında dönüm noktası olan staj eğitiminin etkililiğini azalmaktadır. Ayrıca öğretmen adayının istemediği bir mesleğin eğitiminin alması mesleki değerlere bağımlılığını azaltmaktadır. Bu bölümdeki araştırma bulguları araştırmanın nicel bölümü ile paralellik göstermektedir.

Öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulaması sırasında mesleki değerlere göre hareket etmeleri öğretmenler tarafından değerlendirilmiştir. Verilerin analiz edildiğinde öğretmenler genel olarak stajyerlerin mesleki değerlere kısmen bağlı kaldığı görüşünü belirtmiştir. Öğretmen adaylarının mesleki yeterliliklerinin eksik olma nedenlerine ilişkin, öğretmenler staj süresinin yetersiz olduğunu ve yeterince değerlendirmeye fırsat vermediğini belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmenlik uygulama süresinin ve öğretmenlik uygulama yerlerinin adayların eğitimi için yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. Çözüm önerisi olarak staj süresinin uzatılması ve uygulama okullarının seçilmesinde şehir merkezinin yanında köy okullarında seçilmesinin gerekliliğine vurgu yapmışlardır.

Araştırma genel olarak değerlendirildiğinde sınıf öğretmeni adaylarının mesleki değerleri araştırma değişkenlerine bağlı olarak değişmemektedir. Sınıf öğretmenleri öğretmen adaylarının mesleki değerlerine ilişkin belirttikleri görüşlere göre sınıf öğretmeni adayları mesleki değerlerde kısmen yeterlidir. Bu duruma etki eden nedenler arasında mesleki değere ilişkin çalışmanın olmaması, uygulamanın eksik olması, öğretmen adayının öğretmenlik mesleğine karşı tutumu gösterilmiştir.

6.2. Öneriler

Bu bölümde araştırmadan elde edilen sonuçlara ilişkin aşağıdaki önerilere yer verilmiştir.

1. Öğretmen adaylarının lisans programlarında, değer ve mesleki değerlerin önemine ilişkin farkındalığı oluşturacak teorik ve uygulamayı kapsayacak eğitimlere yer verilebilir.

2. Yöneticilere, öğretmenlere ve öğrencilere mesleki değerlere ilişkin konu alanı uzmanları tarafından, çeşitli etkinlikler(Sempozyum, konferans, forum, panel, çalıştay vb.) düzenlenerek eğitim verilebilir.

3. Öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulama sürecinde mesleki değerlere ilişkin çalışmalar yaptırılabilir.

4. Öğretmenler ile görüşmelerden elde edilen verilerde öğretmenlik uygulama süresinin kısalığına değinmişlerdir. Bu bağlamda öğretmenlik uygulaması süresi tekrar gözden geçirilebilir, bu alanla ilgili çalışmalar yapılarak düzenleme yapılabilir.

5. Öğretmenlerle elde edilen görüşmelerden çıkarılan bir diğer sonuç ise öğretmenlik uygulamasının sadece merkezi okullarla sınırlı kalmamasının gerektiğidir. Bu çerçevede öğretmenlik uygulama okulların da şehir ve köy okulu olmak üzere heterojen bir yapı belirlenebilir. Aday stajının tamamı olmasa bile bir bölümünü köy okullarında yapabilir. Bu öğretmen adayının farklı yerlere ait mesleki değer yargılarını tanımasını sağlayacaktır.

6. Türkiye’de öğretmen seçiminde KPSS(Kamu Personeli Seçme Sınavı) ve mülakat yapılmaktadır. KPSS’de duyuşsal alanın ölçümüne yönelik çalışmalar yapılabilir veya mülakat süresince adayın mesleki değerlere bağlılığı belirli bir ölçme aracı geliştirilerek değerlendirmede göz önünde bulundurulabilir.

7. Öğretmenlerle yapılan görüşmelerde değinilen bir diğer nokta öğretmenlik uygulama zamanı ile KPSS’nin aynı sürece denk gelmesinin olumsuz sonuçlarıdır. Bu bağlamda öğretmenlik uygulaması adayların sınav stresi ve sınava çalışma kaygısının daha az olduğu bir dönemde gerçekleştirilebilir.

8. Araştırma sınıf öğretmeni adayları ve sınıf öğretmenleri üzerinden gerçekleştirilmiştir. Diğer öğretmen adayları ve öğretmenler üzerinde çalışmalar yapılabilir.

9. Öğretmen adaylarının mesleki değerleri farklı değişkenler kullanılarak incelenebilir.

10. Öğretmen adaylarının mesleki değerleri öğretmenlik mesleki değerler ölçeği ve yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak incelenmiştir. Farklı yöntem ve ölçeklerle sınıf öğretmeni adaylarının mesleki değerleri incelenebilir.

11. Mesleki değerlere etki eden unsurlar(yönetim, aile, çevre, program) belirlenmiştir. Bu unsurları derinlemesine irdeleyen çalışmalar yapılabilir ve ne derece etkilediği ortaya konulabilir.

12. Öğretmen adaylarının mesleki değere yükledikleri anlam üzerine araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Acar, T., Korkut Owen, F., Demir, Y., Haskan, Ö., Kabalcı, T., Kutsal, D., Pekin, İ. M. ve Turhan, E. (2009). Mesleki rehberlik kariyer danışmanlığında kart sıralama tekniği: mesleki değerler ile ilgili bir çalışma. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 10(2), 53-70.
- Ak, B. (2008). Verilerin Düzenlenmesi ve Gösterimi. Kalaycı, Şeref(Ed. Kalaycı, Şeref) SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri içinde. Ankara: Asil Yayın Dağıtım
- Akar, E. (2007). İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Son Sınıf Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Verdikleri Değer ve Mesleki Yeterlilikleri. Yüksek lisans tezi
- Akbaş, O. (2004). Türk milli eğitim sisteminin duyuşsal amaçlarının ilköğretim II. kademedeki gerçekteşme derecesinin değerdendirilmesi. Yayımlanmamış doktora tezi, Ankara Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Akbaş, O. (2006). Yeni İlköğretim Programlarının Değer Eğitimi Boyutunun İncelenmesi, Ulusal Sınıf Öğretmenliği Kongresi, Ankara.
- Akbaş, O. (2008). Sosyal bilgilerde değerler öğretimi. B. Tay ve A. Öcal (Ed.). Sosyal Bilgiler Öğretimi. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Aktepe, V. ve Yel, S. (2009). İlköğretim öğretmenlerinin değer yargılarının betimlenmesi: Kırşehir ili örneği. Türk Eğitim Bilimleri dergisi. (s. 607-622). 7(3).
- Aladağ, S. (2009). İlköğretim sosyal bilgiler öğretiminde değer eğitimi yaklaşımlarının öğrencilerin sorumluluk değerini kazanma düzeyine etkisi. Unpublished doctorate dissertation thesis, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aladağ, S. ve Kuzgun M. P. (2015). Sınıf öğretmeni adaylarının 'değer' kavramına ilişkin metaforik algıları. Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2015(29), 163-193.

- Albayrak, F. T. (2015). İlkokul öğretmenlerinin mesleki değerleri ile öğretmen yetkinlikleri arasındaki ilişki(Erzurum ili örneği). Yayınlanmış yüksek lisans tezi. Atatürk Üniversitesi, Erzurum
- Arslan, D. A. (2013). Sosyoloji: Günlük Yaşamın Mimarisini Keşfetmek. Ankara: Nobel Yayıncılık
- Aslan, B. (2009). ilköğretim okullarında görev yapan sınıf ve branş öğretmenlerinin değer önceliklerinin karşılaştırılması. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Yeditepe Üniversitesi: İstanbul
- Astill, B. Feather, N. ve Keeves, J. (2002); "A Multilevel Analysis of The Effects of Parents, Teachers and Schools on Student Values," Social Psychology Education, Cilt 5, Sayı 4, s. 345-363.
- Ateş, N. (2012). Öğretmenlikte meslek ahlâkı ve mesleki değerler. Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi, 3(6), 3-18.
- Atli, A. (2012). Lise öğrencilerinin mesleki değerlerinin incelenmesi. Yayınlanmış Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Ayan, M. (2011). Eğitim fakültelerinin sınıf öğretmenliği programlarının öğretmenlik mesleği genel yeterliklerini kazandırma düzeyi. Yayınlanmış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aydın, E. Ve Sulak E. S. (2015). Sınıf öğretmeni adaylarının "değer" kavramına yönelik metafor algıları. Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 4(2), 428-500.
- Aydın, İ. (2014), Yönetmelik, mesleki ve örgütsel etik. Altıncı baskı. Ankara: Pegem A Yayıncılık
- Aydın, M. Z. ve Gürler, Ş. A. (2014). Okulda değerler eğitimi yöntemler etkinlikler kaynaklar. Ankara: Nobel Akademi Yayınları
- Barış, E., Çelik, Ö. ve Yılmaz, E. Sınıf öğretmeni adaylarının değer öğretimine yönelik algıları. Öğretmen Yetiştirme Politika ve Sorunları Uluslararası Sempozyumu IV. Ankara 2014, s. 23-25

- Başçı, Z. (2012). Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Değer Eğitiminin Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Başçiftçi, F., Güleç, N., Akdoğan, T. ve Koç, Z. (2011). Öğretmen Adaylarının Değer Tercihleri İle Epistemolojik İnançlarının İncelenmesi. 2nd International Conference on New Trends in Education and Their Implications, İCONTE 2011. Antalya
- Beatty E. Sheron, Lynn R.Kahle, Pamela Homer ve Shekhor Misra. (1985); Alternative Measurement approaches To Consumer Values: The List Of Values And The Rokeach Value Survey, *Psychology&Marketing*, Vol:2,3, s.181-200.
- Beldağ, A. (2012). İlköğretim yedinci sınıf Sosyal Bilgiler dersindeki değerlerin kazanılma düzeyinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (Erzurum ili örneği). Yayımlanmamış doktora tezi. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Bilgin, N. (1995). Sosyal Psikolojide Yöntem ve Pratik Çalışmalar. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Bilsky, W. & Schwartz, S. H. (1994). Values and personality. *European Journal Of Personality*, 8, 163-181.
- Bogenç, A. A. (1990). Suçlu gençlerin mesleki değer ve mesleki ilgileri. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bondarchuk, O., & Pecherska, H. (2013). Changes of professional value orientations of teachers in the system of postgraduate education. *Social Welfare Interdisciplinary Approach*, 3(1), 66-78.
- Bozkurt, T. (1996). İşletme Kültürü: Kavram, Tanımı ve Metodolojik Sorunlar. Endüstri ve Örgüt Psikolojisi (Edt: S. Tevrüz). Ankara: Türk Psikologlar Derneği-Kalite Derneği.

- Büyükkaragöz S.Ş., Muşta, M. C., Yılmaz, H. ve Pilten, Ö. (1998). Öğretmenlik mesleğine giriş(eğitim temelleri). Konya: Mikro Yayınları
- Büyüköztürk, Ş. (2006). Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı.(14. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. A., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2015). Bilimsel araştırma yöntemleri. Ankara: Pegem Akademi
- Can, Ş. (2013). Hemşirelerin mesleki değerlerinin bireyselleştirilmiş bakım algıları ile ilişkisi. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Celep, C. (2000). Eğitimde örgütsel adanma ve öğretmenler. Ankara: Anı Yayıncılık
- Creswell J. W. and Clark V., L., P., (2015). Karma yöntem araştırmaları tasarımı ve yürütülmesi. Çev.: Murat Bursal. Ankara: Anı Yayınları.
- Creswell, J. W. (1994). Research desing: Qualitative and quantitative approaches. London: Sage Publications Ltd.
- Çağdaş, A., Seçer, Z. (2002). Çocuk ve Ergende Sosyal ve Ahlak Gelişimi. 34-71. Nobel Yayınevi, İstanbul.
- Çalık, T. ve Sezgin, F. (2005). Küreselleşme, bilgi toplumu ve eğitimi. Kastamonu Eğitim Dergisi, 13(1). 55-66.
- Çam, Z., Çavdar, D., Seydooğulları, S., & Çok, F. (2012). Ahlâk gelişimine klasik ve yeni kuramsal yaklaşımlar. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 12(2), 1211-122.
- Çelik, E. Ö. (2013). Değer aktarımında sınıf öğretmenlerinin rolü. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Çelikkaya, H. (1996). Fonksiyonel eğitim sosyolojisi. İstanbul: Alfa Yayınları
- Çermik, H., & Şahin, B. D. A. (2010). Sınıf öğretmenliği öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini tercih sebepleri. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 28(28), 201-212.

- Çileli, M. (1987). Ergenlikte ahlak gelişimi. B. Onur (Ed.), Ergenlik psikolojisi (s. 265-286). Ankara: Taş Kitapçılık.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2010). Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik. SPSS ve LISREL Uygulamaları. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Çubukçu, Z., Özenbaş, E.D., Çetintaş, N., Satı, D., ve Şeker, Ü. Y. (2012). Yönetici, öğretmen, öğrenci ve veli gözünde öğretmenin sahip olması gereken değerler. Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi. (s.25-37). 2(1).
- Debats, D.L. ve Bartelds, B.F., (2005). The Structure of Human Values: A Principal Component Analysis of the Rokeach Value Survey (RVS).
- Değirmencioğlu, Y. (2009). Özel ve resmi ortaöğretim kurumları ile dershanelerde çalışan öğretmen ve yöneticilerin iş değerlerinin çok boyutlu olarak incelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Demircioğlu, N. (2004). 8, 9 ve 11. sınıf öğrencilerinin mesleki değerlerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Deveci, H. (2015). "Value Education through Distance Learning: Opinions of Students who already Completed Value Education", Turkish Online Journal of Distance Education-TOJDE 16 (1): 112-126.
- DeVellis, R. F. (2014). Scale development theory and applications.(Çev. Tarık Totan). Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık
- Dilmaç, B. (2007). Bir grup fen lisesi öğrencisine verilen insani değerler eğitiminin insani değerler ölçeği ile sınanması. Yayımlanmış doktora tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Dilmaç, B., Bozgeyikli H. ve Çıkılı, Y. (2008). Öğretmen Adaylarının Değer Algılarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Değerler Eğitimi Dergisi, 6(16), 69-91.

- Dilmaç. B. (1999). İlköğretim öğrencilerine insani değerler eğitimi verilmesi ve ahlaki olgunluk ölçeği ile eğitimin sınanması. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi: İstanbul
- Dursun, Ö. Ö. ve Kuzu, A. (2008). Öğretmenlik uygulaması dersinde yaşanan sorunlara yönelik öğretmen adayları ve öğretim elemanı görüşleri, Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi, 25, 159 -178.
- Eastwood, K., Lämsä, A. M., & Säkkinen, A. (1998). About ethics and values in business education-a cross-cultural perspective. Business and Organization Ethics Network (BON), 8(1).
- Ekşi, H. (2003). Temel insani değerlerin kazandırılmasında bir yaklaşım: Karakter eğitimi programları. Değerler Eğitimi Dergisi, 1(1), 79-96.
- Ekşi, H. (2006). Bilişsel ahlak gelişimi kuramı: Kohlberg ve sonrası. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 6 (1), 29-38.
- Elbir, B. ve Bağcı, C. (2013). “Değerler eğitimi üzerine yapılmış lisansüstü düzeyindeki çalışmaların değerlendirilmesi”, Turkish Studies - 8(1): 1321-1333.
- Elkatmış, M. (2014). Okul kültüründe demokrasinin yeri. T. Refik ve K. Ulusoy (Ed.), Farklı yönleriyle değerler eğitimi (s.41-76). Ankara: Pegem A Yayınevi
- Er, H. (2013). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının değer algıları ile benlik saygıları arasındaki ilişki. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Dumlupınar Üniversitesi: Kütahya
- Ercan, İ. (2001). İlköğretim Sosyal Bilgiler programında ulusal ve evrensel değerler. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Erdem, A. R. (2003). Üniversite kültüründe önemli bir unsur: Değerler. Değerler Eğitimi Dergisi, 1 (4), 55-72.

- Erdem, A. R., Gezer, K. ve Çokadar, H. (2005). Ortaöğretim fen-matematik ve sosyal alanlar öğretmenliği tezsiz yüksek lisans öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları. XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi 28-30 Eylül 2005. Kongre Kitabı 1. Cilt,(s. 471-477), Denizli.
- Erden, M. ve Akman, Y. (2002). Gelişim ve Öğrenme. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Ergüder, Ü., Esmer, Y. ve Kalaycıoğlu, Y. (1991). Türk toplumunun değerleri dünya değerler araştırması Türkiye sosyo-ekonomik değerler anketinin sonuçları ve değerlendirilmesi. Türk Sanayi ve İş Adamları Derneği, TUSİAD-T/91, 6.145.Eylül, İstanbul.
- Ertürk, S. (1997). Eğitimde program geliştirme. Ankara: Meteksan A.Ş.
- Fichter, J. H. (2002). Sosyoloji nedir? N. Çelebi. (Çev.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Fidan, N. ve Erden, M. (2001). Eğitime giriş. İstanbul: Alkım Yayınları.
- Fidecioğlu, A. & Fidan, F. (2010). Kutsallıkla Tutsaklık Arasında Bir Meslek Öğretmenlik: Sorunlar, Yaklaşımlar ve Beklentiler. Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2010(5).
- Gander, M., & Gardiner, H. (2010). Çocuk ve ergen gelişimi (çev.A. Dönmez). Ankara: İmge Kitabevi.
- Gedik, E. G. (2010). Sınıf öğretmenlerinin değer yönelimlerinin ve öğrencilerine aktarmak istedikleri değerlerin incelenmesi. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.
- Gibson, E. ve Schwartz, S.H. (1998). Values priorities and gender. Social Psychology Quarterly. 61(1) 49-67
- Gillespie, L. B. (2011). Exploring the 'how' and 'why' of Value Orientations in Physical Education Teacher Education. Australian Journal of Teacher Education, 36(9).

- Goouch, K., & Bryan, H. (2006). Pedagogical connections, boundaries and barriers: the place of travel in teachers' professional development. *New Zealand Research in Early Childhood Education*, 9, 81.
- Greene, J.C., Caracelli, V.J., ve Graham, W.F. (1989). Toward a conceptual framework for mixed-method evaluation designs. *Educational Evaluation and Policy Analysis*, 11(3). 255-274
- Gülşen, M. (2003). Lise öğrencilerinin mesleki değer ve tercihleri ile psikolojik ihtiyaçları arasındaki ilişkiler. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Güngör, E. (1993). Değerler psikolojisi, ahlak psikolojisi, ahlaki değerler ve ahlaki gelişme. Amsterdam: Hollanda Türk Akademisyenler Birliği Vakfı Yayınları: Ankara
- Güngör, E. (1996). Ahlak psikolojisi ve sosyal ahlak. İstanbul: Ötüken Yayınevi
- Güngör, E. (1998). Değerler psikolojisi üzerine araştırmalar. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Hökekleli, H. (2013). Ailede, okulda, toplumda değerler psikolojisi ve eğitimi. İstanbul: Timaş Yayınları
- İnal, K.ve Kaymak, M. (2014). Toplum ve eğitim ilişkisinin bilimi: Eğitim Sosyolojisi. (Edt: Özdemir, Ç.M). Ankara: Pegem A Yayıncılık
- İşcan, C. D. (2007). İlköğretim düzeyinde değerler eğitimi programının etkililiği. Yayımlanmış doktora tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hacettepe Üniversitesi, Ankara
- Johnson, R. B., Onwuegbuzie, A. J., and Turner, L. A. (2007). Toward a definition of mixed methods research. *Journal of Mixed Methods Research*, 1(2),112-133.
- Kahle, Lynn R., Patricia Kennedy. 1989. "Using the List of Values (LOV) to Understand Consumers", *Journal of Consumer Marketing*, Vol:6, No:3, ss:5-12.

- Karababa, (2014). Değer olgusu. B. Dilmaç ve H. H. Bircan(Ed.), Değerler ve değerler psikolojisi(s. 1-20). Ankara: Pegem A Yayınevi
- Karabayeva, K. (2014). Focus on Profession: Teaching Insights Using a Technology in a SLA Classroom. *International Education Studies*. Vol. 8, No. 2. ss. 151-159.
- Karatekin, K. ve Sönmez, Ö. F. (2014). Çevresel değerler ve eğitim. R. Turan ve K. Ulusoy(Ed.). *Farklı yönleriyle değerler eğitimi*. (S. 116-140). Ankara: Pegem A. Yayıncılık
- Kaymakcan, R. ve Meydan H. (2014). *Ahlak değerler ve eğitimi*. Birinci basım. İstanbul: DEM Yayınları
- Keskin, H. Ü. (2008). *Tanımlayıcı istatistikler*. Kalaycı, Şeref(Ed.) *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri*. Ankara: Asil Yayın Dağıtım
- Keskin, U. (2014). *Sınıf öğretmeni adaylarının insani değerlere sahip olma düzeylerinin incelenmesi*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- King, C. R. (2014). "Investigating the Professional Values of Teachers: The Differential Impact of Accountability on Teachers' Career Decisions". *Dissertations*. Paper 1274.
- Koruklu, N. & Aktamış, H., (2012). Öğretmen adaylarının kavramsallaştırma boyutundaki değer tercihlerinin incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*. Özel sayı (s. 1291-1307). 12(2).
- Köybaşı, F. ve Dönmez, B. (2012). Göreve yeni başlamış ve emekli ilköğretim öğretmenlerinin mesleki değerlere ilişkin görüşleri ve bu değerlerdeki değişimin incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, ek özel sayı 12(2)
- Köybaşı, F. ve Dönmez, B. (2012). Göreve yeni başlamış ve emekli ilköğretim öğretmenlerinin mesleki değerlere ilişkin görüşleri ve bu değerlerdeki değişimin incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri: Ek Özel Sayı*, 12 (2), 1379-1396.

- Kurtdede Fidan, N. (2016). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Geleceğe Yönelik Değerler Eğitimi Tasarıları, *International Journal Of Eurasia Social Sciences*, Vol: 7, Issue: 22, pp. (161-180)
- Kurtulan, I. (2007). Özel eğitim öğretmenlerinin mesleki etik değerler açısından kendilerini değerlendirmeleri. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kuşdil, E. ve Kağıtçıbaşı, Ç. (2000). Türk öğretmenlerin değer yönelimleri ve Schwartz Değer Kuramı. *Türk Psikoloji Dergisi*. 15, 45, 59-76.
- Kuzgun, Y. (2006). Meslek Gelişimi ve Danışmanlığı. Ankara: Nobel Yayın.
- Leblanch, B. F. (2007). Teacher's Perception, Training, and Implementation of Character Education: Implications for Staff Development. Unpublished doctoral thesis, George Mason University.
- Lofquist, L. H., & Dawis, R. V. (1991). Essentials of person-environment-correspondence counseling. U of Minnesota Press.
- McCoy, P. (2011). Urban youth culture: finding engagement in city school spaces by listening to youths' education values. Unpublished doctoral thesis. New York University, New York.
- MEB. (2010). 18. Milli Eğitim Şurası Bölge Çalışmaları. Spor, sanat, beceri ve değerler eğitimi komisyonu sonuç raporu. Samsun.
- Mehmedoğlu, A. U. (2007). Üniversite öğrencilerinin değer yönelimleri ve dindarlık. Değer ve eğitimi. R. Kaymakcan, H. Hökelekli, Ş. Arslan, M. Zengin (Ed.). İstanbul: Dem Yayınları
- Memişoğlu, S.P. (2006). Nasıl bir öğretmen? Orta Öğretimi Yeniden Yapılandırma Sempozyumu.
- Metin, M. (2014). Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Pegem A. Yayınevi
- Mevzuat, (2014). <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/88.html>, internet adresinden 02.05.2015 tarihinde edinilmiştir.

- Öksüz, Y. (2012). Comparison Between English and Turkish Primary School Teachers In Terms of Value Education: A Sample From Lancashire and Samsun. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2012(23), 141-171.
- Öncül, R. (2000). *Eğitim ve eğitim bilimleri sözlüğü*. İstanbul: MEB Yayınları.
- Özdemir, S. M. (2008). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öğretim Sürecine İlişkin ÖzYeterlilik İnançlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 54, 277-306.
- Özden, Y. (2013). *Eğitimde yeni değerler*. Ankara: Pegem A. Yayınevi.
- ÖZEL, E. (2015). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğretim yaşantılarında okul idaresinden beklentileri. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 39(39).
- Özer, B., & Gelen, İ. (2008). Öğretmenlik mesleği genel yeterliklerine sahip olma düzeyleri hakkında öğretmen adayları ve öğretmenlerin görüşlerinin değerlendirilmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(9).
- Özgüven, İ. E. (1999). *Psikolojik Testler*. Üçüncü Baskı. Ankara: PDREM Yayınları.
- Özhan, M. B. (2015). Lise öğrencilerinin mesleki değerleri ile beş faktör kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özsoy, G., Özsoy, S., Özkara, Y., & Memiş, A. D. (2014). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini tercih etmelerinde etkili olan faktörler. *Elementary Education Online*, 9(3), 910-921.
- Pehlivan, K. B. (2008). Sınıf öğretmeni adaylarının sosyo-kültürel özellikleri ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları üzerine bir çalışma. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(2).
- Pintassilgo, J. (2013). Values of teachers: a reflection between past and present (from the contribution of Portuguese educator Mário Gonçalves Viana). in P.

- Cunningham (ed.) *Identities and Citizenship Education: Controversy, crisis and challenges*. London: CiCe, ss. 261 - 268.
- Rayner, S. (2014). Playing by the rules? The professional values of head teachers tested by the changing policy context. *Management in Education*. Vol. 28(2) ss. 38–43.
- Robbins, S. P. (1994). *Örgütsel Davranışın Temelleri* (çev: Öztürk, S.), ETAM Basın Yayın, Eskişehir.
- Rokeach, M. (1973). *The nature of human values*. New York: The Free Press
- Rokeach, Milton. (1973); *The Nature Of Human Values*. Nev York: The Free Pres.
- Sağlam, M., & Sağlam, A. Ç. (2005). Öğretmenlik mesleğinin maddî yönüne ilişkin genel bir değerlendirme. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. (s. 317 – 328). 3(3).
- Sarı E., 2005, Öğretmen Adaylarının Değer Tercihleri: Giresun Eğitim Fakültesi Örneği *Değerler Eğitimi Dergisi*, Sayı 3(10), 73-88
- Selanik Ay, (2014). Okulda değerler eğitimi. T. Refik ve K. Ulusoy (Ed.), *Farklı yönleriyle değerler eğitimi* (s.18-39). Ankara: Pegem A Yayınevi
- Semerci, N., Demiralp, D., Koç, S., & Kerimgil, S. (2009). Geçmişte (1942) ve Günümüzde(2003) Göreve Başlamış Sınıf Öğretmenlerine Göre Öğretmenlik. *Sosyal Bilimler Dergisi/Journal of Social Sciences*, 33(1).
- Sezgin, F. (2006). İlköğretim okulu öğretmenlerinin bireysel ve örgütsel değerlerinin uyumu(Ankara İli Örneği). Yayımlanmış doktora tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara
- Shao, Y. (2002). *An Exploratory Examination of The Impact of Personal Values on Sport Consumption Preferences and Behavior: A Cross-Cultural Study*. Unpublished Doctoral Dissertation, USA.
- Sosyalbilgiler, (2015). <http://www.sosyalbilgiler.gen.tr/>, İnternet adresinden 27.04.2015 tarihinde elde edilmiştir.

- Soyyigit, T. (2013). Sınıf öğretmenlerinin değer tercihleriyle kaynaştırmaya yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi (İstanbul ili, Pendik ilçesi örneği). Yayınlanmış Doktora Tezi. Yeditepe Üniversitesi, İstanbul
- Stewart, J. (1998) Sprannger's Dimensions Of Value. <http://www.hfr.org.uk/figures/spranger.htm> adresinden 15.10.2016 tarihinde edinilmiştir.
- Şahin, D. (2010). Sınıf öğretmeni adaylarının toplumsal değer tercihleri: Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi örneği. E-Journal Of New World Sciences Academy, 5 (4) 2084-2092.
- Şahin, S. A., Tunca, N., Altinkurt, Y., & Yılmaz, K. (2016). Relationship between professional values and critical thinking disposition of science-technology and mathematics teachers. Eurasia Journal of Mathematics, Science & Technology Education, 12(1), 25-40.
- Şahinkaya, Y. ve Kelkelci, Ö. (2013). "Elementary School Teachers' Views on Values Education". Procedia -Social and Behavioral Sciences, 93: 116 – 120.
- Şen, M., Alisinanoğlu, F. ve Haktanır, G. (2003). Yedi yaşındaki çocukların ahlaki yargılarının gelişimi. OMEP Dünya Konsey Toplantısı ve Konferansı Bildiri Kitabı. 141-157.
- Şerif, M. (1985). Sosyal kuralların psikolojisi. Alan Yayıncılık.
- Şimşek, S., Alkan, V. ve Erdem A. R. (2013). Öğretmenlik uygulamasına ilişkin nitel bir çalışma. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı 34 (Temmuz 2013/II), s. 63-73
- Şişman, Mehmet. (2002). Örgütler ve Kültürler: Örgüt Kültürü Ankara: Pegem A Yayıncılık
- Tashakkori, A. and Tedline, C. (2003). Handbook of mixed methods in social and behavioral research: Thousands Oaks: Sage.
- Tavşancıl, E. (2005). Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi. Ankara: Nobel Yayınları

- Tezcan, M. (1996). Eğitim Sosyolojisi. Feryal Matbaası, Ankara. (10. Baskı)
- Tezcan, M. (1974). Türklerle ilgili stereotipler (kalıp yargılar) ve türk değerleri üzerine bir deneme. ankara: ankara üniversitesi. Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Tezcan, M. (2011). Sosyolojiye Giriş. Ankara: Anı Yayıncılık
- Tombul, E. ve Çelik, K. (2014). Öğretmen Eğitsel Değerler Ölçeği: Geçerlilik ve Güvenirlik Analizi. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 36(2), 215-227.
- Topçu, Z. (2009). Sınıf Öğretmenlerinin Genel Yeterliliklerine ve Öğrenme İhtiyaçlarına İlişkin Algıları, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Topkaya, Y. (2011). Sosyal bilgiler programında yer alan değerlerin ders kitaplarına yansımaya düzeylerinin değerlendirilmesi. Yayımlanmış yüksek lisans tezi. Niğde Üniversitesi, Niğde
- Tunca, N. (2012). İlköğretim öğretmenleri için mesleki değerler ölçeğinin geliştirilmesi ve ilköğretim öğretmenlerinin mesleki değerlerinin belirlenmesi. Yayımlanmış Doktora Tezi. Eskişehir Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Tunca, N., & Sağlam, M. (2013). İlköğretim öğretmenlerine yönelik mesleki değerler ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik çalışması. Eğitim Bilimleri Araştırma Dergisi, 3(1), 139-164.
- Uçar, S. (2009). Sosyal bilgiler programındaki değerlerle ilgili kazanımlara yönelik öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesi. Yayımlanmış yüksek lisans tezi. Çukurova Üniversitesi, Adana
- Uncu, Ü. (2008). Öğretmen ve eğitim yöneticilerinin değer yönelimlerinin çok boyutlu olarak incelenmesi (İstanbul ili örneği). Yeditepe Üniversitesi, İstanbul
- Uyguç, N. (2003). Cinsiyet, bireysel değerler ve meslek seçimi.

- Ünal, C. (1981). Genel Tutumların Veya Değerlerin Psikolojisi Üzerine Bir Araştırma, Ankara Üniversitesi Dil Ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, Ankara.
- Ünal, S. & Erciş A. (2006).Tüketicilerin kişisel değerlerinin satın alma arzları üzerindeki etkisi. Ticaret Ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 16, Sayı 1, s.23-48.
- Welton, A. D and Mallan, J. J. (1999). Children and their world: Strategies for teaching social studies. H. Mifflin Company. USA
- Yalmanlı, S. (2009). Öğretmen adaylarının değer yönelimlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.
- Yapıcıkardeşler, E. (2007). Öğretmenlerin değer yönelimleri ile iş tatminleri arasındaki ilişkinin incelenmesi (İstanbul ili, Anadolu Yakası örneği). Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- Yaşar, Ş., Kasa, B. ve Bayır, Ö. G. (2015). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Görüşlerine Göre Değerlerin Ulusal ve Evrensel Olarak Sınıflandırılması. Turkish Studies, 10(3), 581-600.
- Yazgan İ. B. ve Yerlikaya, E. E. (2012). Kişilik Kuramları. Ankara: Pegem A. Yayınevi
- Yazıcı, K. (2006). Değerler eğitime genel bir bakış. Türklük Bilim Araştırmaları, 19, 499-522.
- Yazıcı, K. (2007). Değerler Eğitime Genel Bir Bakış. Türklük Bilimi Araştırmaları, 19(19),499<http://dergipark.ulakbim.gov.tr/tubar/article/download/5000072921/5000067145>, adresinden 18.10.2016 tarihinde edinilmiştir.
- Yazıcı, K. (2011). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Demokratik Değerlerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. Eğitim ve Bilim, 36-159.
- Yel, S. ve Aladağ, S. (2009). Sosyal bilgilerde değerlerin öğretimi, M. Safran(Ed.). Sosyal Bilgiler Öğretimi. Ankara: Pegem A. Yayıncılık

- Yeşilyaprak, B. (2013). Eğitim Psikolojisi Gelişim-Öğrenme-Öğretim. Ankara: Pegem A. Yayınevi
- Yeşilyurt, E. (2010). Öğretmenlik uygulaması öğretim programının standart temelli ve ihtiyaca cevap verici modeller ışığında değerlendirilmesi, Yayınlanmamış Doktora tezi, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ
- Yıldırım, R. (1999). Öğrenmeyi Öğrenmek, Sistem Yayıncılık, İstanbul
- Yıldırım, Y. (2012). Öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre bir ilköğretim okulunun kurumsal değerlerinin belirlenmesi; öğretmen ve öğrencilerin sahip oldukları değerlerin farklı olma nedenlerinin incelenmesi. Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi, 3(6), 129-158.
- Yıldırım, Z. (2016). İlköğretim matematik öğretmen adaylarının mesleki önemleri ile bölüm memnuniyetleri arasındaki ilişki. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Balıkesir.
- Yılmaz, E. (2009). Öğretmenlerin Değer Tercihlerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Değerler Eğitimi Dergisi, 7(17), 109-128.
- Yılmaz, İ. (2015). Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. Yayımlanmış yüksek lisans tezi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Burdur
- Yılmaz, İ. (2015). Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Burdur.
- Yılmaz, K. (2007). İlköğretim okulu yönetici ve öğretmenlerinin değerlere göre yönetim ile ilgili görüşleri. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi. (s. 639-664). Güz (52).
- Yiğittir S. & Öcal, A. (2010). İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin değer yönelimleri. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 24, 407-416.

Yiğittir, S. (2010). İlköğretim öğrenci velilerinin okullarda kazandırılmasını arzuladığı değerler. Değerler Eğitimi Dergisi, 8(19), 207-233.

Yüksel, S. (1998). Okula dayalı program geliştirme. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi. (s. 513 – 525). 16(16)

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5856bde5da8ac6.09000577 (18.12.2016 tarihinde edinilmiştir) Değer ve inanç

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.58582daae8ae32.31265105 (19.12.2016 tarihinde edinilmiştir) Meslek ve ilgi

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5883a69481d825.95675602 (21.01.2017 tarihinde edinilmiştir) Değer Kavramı

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5883a6cbe74830.41414370 (21.01.2017 tarihinde edinilmiştir) Meslek

<http://ynk.meb.k12.tr/tema/icerikdetay.php?KATEGORINO=414555> (21.01.2017 tarihinde edinilmiştir) Mesleki değer

EKLER

EK-1 Sınıf Öğretmeni Adaylarının Mesleki Değerlerini Belirleme Anketi

Değerli öğretmen adayları, Giresun Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sınıf Öğretmenliği alanında, Prof. Dr. Ramazan SEVER danışmanlığında, “Sınıf Öğretmeni 4. sınıf Adaylarının Mesleki Değerleri” konulu tez çalışması hazırlanması planlanmaktadır. Sizden istenen üç bölümden oluşan bilgi toplama aracındaki açıklamaları ve ölçek maddelerini dikkatlice okuyarak bu maddelerde yansıtılan düşüncelerin size ne ölçüde uygun olduğunu ifade etmenizdir. Lütfen, kendi görüş ve düşüncelerinizi içten ve samimi bir şekilde, olduğu gibi yansıtmaya özen gösteriniz. Göstermiş olduğunuz ilgi, ayırdığınız zaman ve araştırmaya katkılarınızdan dolayı çok teşekkür ederim.

Araştırmacı: İsmet ERYILMAZ

ismet.eryilmaz@giresun.edu.tr

BÖLÜM I		
Bu bölümde kişisel bilgilerinize ilişkin sorular yer almaktadır. Lütfen her soruyu yanıtlayınız.		
1. Cinsiyetiniz:	☐ Kadın	☐ Erkek
2. Yaşınız:	☐ 18-21	☐ 22-24
		☐ 25 ve üstü
3. Hobileriniz?		
4. Okuduğunuz bölüm kaçınca tercihiniz?		
5. Üye olduğunuz öğrenci topluluğu vardır.	☐ Evet	☐ Hayır
6. Benim hedefim öğretmen olmaktır.	☐ Evet	☐ Hayır
7. Okumayı tercih ettiğiniz kitap türü:		
☐ Kişisel gelişim kitapları	☐ Politik ve tarihi kitaplar	
☐ Roman ve öykü kitapları	☐ Dini kitaplar	☐ Diğer.....
8. Mesleki değer konusunda takip ettiğiniz TV programı, dergi, gazete veya okuduğunuz kitap var mı?		
	☐ Evet	☐ Hayır
9. Mesleki değer ile ilgili bilgileri nereden edindiniz?		
☐ Kulaktan dolma bilgilerle ☐ Mesleki değerlerle ilgili kitap ve makaleler okuyarak ☐ Eğitim programları ve seminerlere katılarak ☐ Aldığım derslerden ☐ Diğer, belirtiniz		

BÖLÜM III						
SINIF ÖĞRETMENİ ADAYLARININ SAHİP OLMALARI GEREKEN DEĞERLER						
	Çok önemli					Önemli değil
DEĞERLER	6	5	4	3	2	1
Öğrenmeye açık olma						
İlkeli olma						
Farklılıklara saygı duyma						
Sorumluluk sahibi olma						
Bilimsel düşünme						
Araştırmacı olma						
Kültürel ve tarihsel mirasa duyarlı olma						
Şiddete karşı olma						
Yurttaşlık bilincine sahip olma						
Eleştiriye açık olma						
Ulusal dile önem verme						
Yenilikçi olma						
Mesleğine bağlılık duyma						
Hoşgörülü olma						
Kurallara saygılı olma						
Eşitlikten ve adaletten yana olma						
Dürüst olma						
Düşünce ve ifade özgürlüğünü savunma						
Çevreye karşı duyarlı olma						
Çağdaş olma						
İşbirliğine açık olma						
Atatürk ilkelerine bağlı olma						
Sabırlı olma						
Entelektüel olma						
İnsancıl(Hümanist) olma						
Ulusal simgelere duyarlı olma						
Açık düşünceli olma						
Üretken olma						
Akılcı olma						
Estetik beğeni sahibi olma						
Tutarlı olma						
Din ve vicdan özgürlüğünü savunma						
Vatansever olma						
Hukukun üstünlüğüne inanma						
Demokrat olma						
Nazik olma						
Uzlaşmacı olma						
Özsaygı duyma						
Paylaşımçı olma						
Gelenek ve göreneklere duyarlı olma						
Bağışlayıcı olma						
Kuşkucu olma						
Katılımcı olma						
Yardımsever olma						
Öğrenmeye açık olma						

EK-2 SINIF ÖĞRETMENİ ADAYLARININ MESLEKİ DEĞERLERE SAHİP OLMA DURUMU HAKKINDAKİ ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

Giriş: Merhaba, ismim İsmet ERYILMAZ. Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sınıf Öğretmenliği Programı'nda yüksek lisans öğrencisiyim. Sınıf öğretmeni adaylarının mesleki değerlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi adlı tez çalışması yapmaktayım. Bu konuda sizin görüşlerinizin önemli olduğunu düşünüyorum. Görüşme süresince söyleyeceğiniz her şey gizlidir. Görüşmeden elde edilecek bilgiler, araştırma dışında hiçbir amaçla kullanılmayacaktır. Görüştüğüm bireylerin isimleri kesinlikle araştırma raporuna yazılmayacaktır. Başlamadan önce, söylediklerimle ilgili belirtmek istediğiniz bir düşünce ya da sormak istediğiniz bir soru varsa lütfen sorun.

Eğer sizin için herhangi bir sakıncası yoksa görüşme esnasında ses kayıt cihazı kullanmak istiyorum. Bu söylediklerinizi daha ayrıntılı tutmamı ve zamanı etkili bir biçimde kullanmamı sağlayacaktır. Bana zaman ayırdığınız ve verdiğiniz cevaplar için teşekkür ederim. İzin verirseniz başlamak istiyorum.

Tarih:

Saat:

Görüşmeci:

Kendinizi kısaca tanıtır mısınız?(mesleki kıdem, mezun olduğunuz okul/öğretim programı, lisansüstü eğitim durumu)

Kıdem:

Mezun Olunan Okul:

Lisansüstü Eğitim:

1. Mesleki değer kavramı hakkında neler söyleyebilirsiniz?

.....

.....

.....

.....

.....

2. Mesleki değerlerde etkili olan unsurlar nelerdir?

.....

.....

.....

.....

.....

3. Öğretmenlerin mesleki değerlere uyması hakkında görüşleriniz nelerdir?

.....

.....

.....

.....

.....

4. Öğrencilerin mesleki değerleri kazanmasında öğretmenlere düşen görevler nelerdir?

.....

.....

.....

.....

.....

5. Sınıf öğretmeni adaylarının(staj öğrencilerinizin) mesleki değerlere sahip olma yeterliliği hakkındaki görüşleriniz nelerdir?

.....

.....

.....

.....

.....

6. Sınıf öğretmeni adaylarının mesleki değerlere göre hareket ettiğini düşünüyor musunuz?

.....

.....

.....

.....

.....

EK-3 İzin Yazıları

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
GİRESUN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU
KARAR ÖRNEĞİ

Toplantı Sayısı	Karar Tarihi	Karar Sayısı
44079388 - 07	27 Nisan 2017	2017 – 07/3-1

Üniversitemiz Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu, Prof.Dr.Feridun TEKİN başkanlığında saat 16.00'da başladı.

Varsa Maddesi:

GÜNDEM-3/1. Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü Temel Eğitim Anabilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Tezli Yüksek Lisans Programı 20142007004 numaralı öğrencisi İsmet ERYILMAZ' ın tez çalışmasına veri toplamak amacıyla Üniversitemiz Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü 3. ve 4. Sınıf öğrencilerine Enstitü Müdürlüğü'nün 21.04.2017 tarihli ve 89840054/010-351 sayılı yazı ekinde belirtilen anketin uygulanması için gerekli iznin verilmesi hususu görüşüldü.

Yapılan görüşmeler sonucunda;

KARAR-3/1. Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü Temel Eğitim Anabilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Tezli Yüksek Lisans Programı 20142007004 numaralı öğrencisi İsmet ERYILMAZ' ın tez çalışmasına veri toplamak amacıyla Üniversitemiz Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü 3. ve 4. Sınıf öğrencilerine Müdürlüğünüzün 21.04.2017 tarihli ve 89840054/010-351 sayılı yazı ekinde belirttiği anketi uygulamasının kabulüne;

Gereğinin Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğünce yerine getirilmesine oy birliği ile karar verildi.

Prof.Dr. Mustafa CİN (Başkan) (Katılmadı)	Prof.Dr.Feridun TEKİN (Başkan Yardımcısı)	Prof.Dr.Serdar KARADENİZ (Üye)	Prof.Dr.Birsen Şengül OKSAL (Üye)	Prof.Dr.Ahmet SALBACAK (Üye)	Prof.Dr.Enver SARI (Üye)
Prof.Dr. Bayram KAYA (Üye) (Katılmadı)	Ali AYAR Genel Sekreter V. Raportör				

↓

T.C.
GİRESUN VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 29409993-605.01-E.6004198

28.04.2017

Konu : Araştırma İzni.

[İsmet ERYILMAZ]

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi: a) MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Gen. Md.'nün 2012/13 nolu Genelgesi.
b) Giresun Ün. Öğrenci İşleri Daire Bşk. 20.04.2017 tarih 553-3603 sayılı yazısı

Giresun Üniversitesi Yüksek Lisans öğrencisi İsmet ERYILMAZ, "**Sınıf Öğretmeni Adaylarının Mesleki Değerlerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi**" konulu bir tez çalışması yapmak istemektedir. Söz konusu çalışma, *Merkez: Namık Kemal İO, Yeşilgiresun İO, 19 Eylül İO, Abacıbüğü İO* öğretmenleri ile gerçekleştirilecektir. İlgili (b) yazı ile eklerinin ilgili (a) genelge kapsamında incelenmesi sonucu oluşturulan "*Araştırma Değerlendirme Komisyonu Raporu*" ekte sunulmuştur.

Söz konusu çalışmasının yukarıda sözü edilen okullarda **02.05.2017 - 02.06.2017** tarihleri arasında Müdürlüğümüzce mühürlenmiş ve ekte sunulan veri toplama araçlarını kullanarak; tüm çalışmaların okul yönetiminin sorumluluğunda/gözetiminde yürütülmesi, yapılacak çalışmaların eğitim öğretim faaliyetlerini aksatmadan okul yönetiminin planlayacağı çalışma takvimine göre yapılması, çalışmalara katılımın gönüllülük esasına dayalı olarak sağlanması, uygulama ile toplanacak verilerin sadece bu araştırma dahilinde kullanılması ve araştırma sonucunun Müdürlüğümüz AR-GE Birimine basılı veya elektronik doküman olarak teslim edilmesi koşulları ile gerçekleştirilmesinde herhangi bir sakıncanın olmadığı Müdürlüğümüzce uygun değerlendirilmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde, olurlarınıza arz ederim.

Ergin AYBAR
Müdür a.
Müdür Yardımcısı

OLUR
28.04.2017

Necati AKKURT
Vali a.
Millî Eğitim Müdürü

Güvenli Elektronik İmza
Aslı ile Aynıdır
02.05.2017
M. NALÇACI
M. NALÇACI

EK-4 Bilimsel Araştırma Projeleri

“Sınıf Öğretmeni Adaylarının Mesleki Değerlerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi” başlıklı bu çalışma 2015-2017 yılları arasında Bilimsel Araştırma Projeleri’ne (BAP) sunulmuş ve EğT-BAP-C-200515-03 proje numarası ile destek almıştır.

Bilim Alanı

EğTİM BİLİMLERİ

Proje No

EğT-BAP-C-200515-03

SINIF ÖĞRETMENİ ADAYLARININ MESLEKİ DEĞERLERİNİN ÇEĞİTLİ
DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Proje Yürütücüsü : Prof. Dr. Ramazan SEVER**Araştırmacı** : İsmet ERYILMAZ

EK-5 ÖZ GEÇMİŞ

İsmet ERYILMAZ, 1990 yılında Niğde’de doğdu. İlkokul, ortaokul eğitimini Niğde ili Alay Kasabasında ve lise eğitimini Niğde ili merkez ilçede tamamladı. Yükseköğrenimini Trakya Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Arkeoloji bölümünde 2 yıl daha sonra ikinci lisans eğitimi olan Giresun Üniversitesi ilköğretim bölümü sınıf öğretmenliği programında 4 yıl eğitim alarak tamamladı.

ERYILMAZ, 2017 yılında “Sınıf Öğretmeni Adaylarının Mesleki Değerlerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi” adlı çalışması ile master eğitimine devam etmektedir. ERYILMAZ, 2015 yılından beri Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi’nde Özel Eğitim Uzman Öğretici olarak görev yapmaktadır.

Yayımlanmış bildirileri bulunan ERYILMAZ’ın başlıca araştırma konuları arasında; değerler, mesleki doyum, özel eğitim gerektiren bireyler, otizm spektrum bozukluğu, gibi konular yer almaktadır.